

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Bc. Tomáš Hřeben

**Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů
akciové společnosti**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Ing. Aleš Borkovec, Ph.D.
Katedra národního hospodářství
Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 8. 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 8. 2014

Bc. Tomáš Hřeben

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, panu Mgr. Ing. Aleši Borkovcovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup a podnětné připomínky a rady, které mi pomohly se zpracováním dané problematiky. Poděkovat bych rovněž chtěl mé rodině a mé přítelkyni za jejich podporu po celou dobu mého studia.

Seznam zkratek

- ACE – ACE European Group Ltd, organizační složka
- D&O – Directors and Officers Liability
- EUR – euro
- InsZ, insolvenční zákon – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Kč – koruna česká
- NOZ, nový občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ObchZ, obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- OZ, občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon o daních z příjmů – zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- USD – americký dolar
- ZOK, zákon o obchodních korporacích – zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- ZPS, zákon o pojistné smlouvě – zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě

Obsah

Úvod.....	1
1 Postavení členů orgánů akciové společnosti.....	7
1.1 Akciová společnost.....	7
1.1.1 Kategorizace akciové společnosti.....	7
1.1.2 Charakteristické rysy akciové společnosti.....	9
1.1.3 Systém správy akciové společnosti.....	9
1.2 Povinnosti členů orgánů akciové společnosti.....	12
1.2.1 Fiduciární povinnosti členů orgánů akciové společnosti.....	13
1.2.2 „Technické“ povinnosti členů orgánů akciové společnosti.....	28
2 Právní úprava odpovědnosti za škodu a její náhrady.....	35
2.1 Odpovědnost za škodu.....	35
2.1.1 Změny v základní koncepci odpovědnosti za škodu.....	35
2.1.2 Předpoklady povinnosti k náhradě škody.....	36
2.1.3 Subjektivní povinnost k náhradě škody.....	37
2.1.4 Pokyny valné hromady týkající se obchodního vedení společnosti a povinnost nahradit škodu.....	41
2.1.5 Objektivní povinnost k náhradě škody.....	42
2.1.6 Ručení člena orgánu akciové společnosti.....	42
2.2 Náhrada škody.....	45
2.2.1 Způsob náhrady škody.....	45
2.2.2 Uplatňování nároku na náhradu škody.....	46
2.2.3 Promlčení.....	48
3 Pojištění odpovědnosti za škodu.....	49
3.1 Základní obecné charakteristiky odpovědnostního pojištění.....	51
3.1.1 Subjekty.....	51
3.1.2 Pojistná smlouva.....	52
3.1.3 Vznik pojištění.....	55
3.1.4 Pojistný zájem.....	55
3.1.5 Pojistné.....	57
3.1.6 Pojistná událost.....	59
3.1.7 Pojistné plnění.....	62
3.1.8 Zánik pojištění.....	67

3.2	Rozsah časové ochrany pojištění	70
3.2.1	Loss occurrence	70
3.2.2	Claims made	72
3.3	Typy odpovědnostního pojištění.....	73
3.3.1	Druhy pojištění odpovědnosti za škodu dle krytých pojistných nebezpečí	73
3.3.2	Druhy pojištění odpovědnosti za škodu dle subjektů, jimž jsou určeny... ..	74
4	Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti.....	76
4.1	Konstrukce a využití pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti.....	77
4.1.1	Subjekty pojištění	77
4.1.2	Pojištěná rizika.....	78
4.1.3	Výluky z pojistné ochrany	79
4.1.4	Pojistné a pojistné plnění	80
4.1.5	Další specifika pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti	82
4.2	D&O pojištění (Directors and Officers Liability Insurance).....	84
4.2.1	Oblíbenost pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti v zahraničí.....	84
4.2.2	Rozdíly v konstrukci pojištění v porovnání se zahraničím.....	87
4.3	Aktuální nabídka na českém pojistném trhu.....	88
4.3.1	Nabízené pojistné produkty	88
4.3.2	Vlastní zhodnocení pojistných produktů	93
	Závěr	96
	Seznam použitých zdrojů	100
	Literatura	100
	Učebnice	100
	Komentáře a podobné	100
	Monografie	101
	Články a internetové zdroje	102
	Akademické práce.....	107
	Internetové stránky pojišťoven.....	108
	Právní předpisy.....	108

Judikatura	109
Ostatní	109
Přílohy	112
Příloha č. 1	112
Příloha č. 2:	113
Resumé.....	114
Summary	115

Úvod

Akciová společnost představuje jeden z nejdůležitějších typů obchodní společnosti, a to jak z pohledu využívání této formy právnické osoby pro podnikatelské účely, tak i z hlediska objemu finančních prostředků, jimiž akciové společnosti celosvětově disponují. Z údajů Českého statistického úřadu je možné vypočítat, že počet akciových společností se sídlem v České republice se od roku 1990 pouze zvyšuje, což svědčí o oblíbenosti této formy obchodní společnosti¹. Akciová společnost tak představuje entitu a právní instrument, který je nezbytný pro fungování tržního hospodářství, kdy zejména fungování velkých mezinárodních korporací by v případě nemožnosti jejich existence ve formě akciové společnosti bylo velmi obtížné a těžko představitelné. Stejně tak pojištění je pro chod tržní ekonomiky obdobně důležitým elementem, neboť v podstatě jakákoliv hospodářská činnost s sebou nese jisté riziko neúspěchu. Prostřednictvím pojištění však mají dotyčné subjekty možnost přenést hrozbu vzniku škody v důsledku realizace pojistného nebezpečí na jiný subjekt, a to na pojistitele, kterým je zpravidla pojišťovna.

Akciová společnost je, jako každá jiná právnická osoba, umělým právním konstruktem, který svoji „vůli“ a v podstatě celou svou existenci realizuje prostřednictvím fyzických osob, které utvářejí jednotlivé orgány akciové společnosti (přímo či eventuálně zprostředkovaně přes jinou právnickou osobu, jež je členem daného orgánu, pokud zákon takovou možnost připouští), přičemž právě akciová společnost je z hlediska svého vnitřního uspořádání velmi komplexní formou právnické osoby, jež je relativně podrobně regulována právními předpisy. V případě akciových společností je navíc typické, že jejich vlastnická struktura je zpravidla oddělena od faktického vedení společnosti a především u akciových společností s velkým množstvím akcionářů mají členové orgánů silné postavení, což může být někdy dokonce až zdrojem neefektivního řízení obchodních

¹ Viz příloha č. 1 - graf č. 1 znázorňující vývoj počtu akciových společností se sídlem v České republice (1990 – 1992 Československé republice) v období od roku 1990 do roku 2013 (údaje vždy k 31. 12. daného kalendářního roku). Ke konci roku 1990 mělo na území tehdy ještě Československé republiky sídlo 658 akciových společností, následující rok jich již bylo 2 541, ke konci roku 1997 již mělo v ČR sídlo více než 10 000 akciových společností, v roce 2002, jejich počet přerostl 15 000, hranice 20.000 akciových společností byla přesáhnutá v roce 2007 a ke konci roku 2013 existovalo dle Českého statistického úřadu celkem 25 255 akciových společností se sídlem v České republice. Na druhou stranu je však třeba poznamenat, že poměr akciových společností se sídlem v ČR k celkovému počtu obchodních společností všech typů se sídlem v ČR v posledních letech nevzrůstá, nýbrž od roku 1994 spíše osciluje mezi hodnotami cca 6,3 % - 7,2 %.

korporací, kdy členové orgánů či managementu akciové společnosti upřednostňují své vlastní zájmy před zájmy společnosti a potažmo akcionářů. Tento nežádoucí jev je znám jako problém „*principal – agent*“ (pán a správce) a souvisí s problematikou morálního hazardu a informační asymetrie.²

Členové orgánů akciové společnosti (bez ohledu, zda jde o představenstvo, dozorčí radu, správní radu či statutárního ředitele) disponují rozsáhlými oprávněními ve vztahu k chodu akciové společnosti a v podstatě tak z velké části rozhodují o jejím osudu. Je tedy logické, že na druhou stranu ukládají zákony členům těchto orgánů rovněž povinnosti, kterak si mají ve svých funkcích vůči akciové společnosti a třetím subjektům počínat. Při případném porušení některé z těchto povinností pak provinivší se člen orgánu odpovídá, eventuálně ručí za škodu, jež byla tímto způsobena samotné akciové společnosti či třetím subjektům. Povinnost nahradit takto vzniklou škodu však může mít pro dotyčného člena orgánu významné dopady do jeho majetkové sféry, někdy dokonce až likvidační povahy. Pojistný produkt pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciových společností (ve světě známý pod anglickým názvem „*D&O (directors and officers) Liability Insurance*“) by měl právě v takovýchto případech poskytovat členům orgánů akciové společnosti pojistnou ochranu. Navíc tento pojistný produkt nechrání pouze členy orgánů akciových společností, nýbrž i samotné akciové společnosti, které tak mají zajištěno, že se jim dostane náhrady způsobené škody.

Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti jsem si vybral za téma mé diplomové práce, neboť pro jeho zpracování je potřeba nejen právních znalostí, ale rovněž vyžaduje pochopení problematiky pojištění jakožto spíše ekonomické disciplíny, což mi umožňuje využít poznatků získaných jak na právnické fakultě Univerzity Karlovy, tak z mých souběžných studií na Vysoké škole ekonomické v Praze.

² Více k tomuto tématu např. viz URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. Vyd. 3., dopl. a rozš. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 559 s. ISBN 978-807-3575-793, s. 219 – 220 nebo viz BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Případné ztráty obchodních společností plynoucí z povahy vztahu principle – agent jsou problémem, který je korporáčnímu prostředí vlastní již po staletí. Například Jünger ve svém příspěvku cituje Schumpetera, který již v roce 1942 upozorňoval na nebezpečí související se skutečností, že profesionální manažeři ve vedení velkých korporací, dle jeho názoru, „nemají zájem o inovace a hlavně se starají o osobní zabezpečení, nepřebírají rizika a nejsou schopni nést odpovědnost za zásadní inovace, které se mohou stát podmínkami přežití“ – více viz JÜNGER, Josef. *Podniková správa obchodní společnosti*. In: Komplexní analýza aspektů corporate governance v podmínkách české ekonomiky: sborník příspěvků. V Opavě: Slezská univerzita, 2009, s. 2. ISBN 978-80-7248-498-0.

Taktéž se domnívám, že v dnešní době poznamenané nedávnými globálními turbulencemi na finančních trzích a souvisejícími skandály týkajícími se pochybení členů orgánů velkých korporací (například aféra Enron v USA) je toto téma poměrně aktuální. Jelikož obchodní právo a problematika správy obchodních korporací tvoří značnou část agendy většiny advokátních kanceláří, očekávám, že znalosti nabyté v průběhu zpracování této práce tak pro mne budou jednoho dne přínosem i v profesním životě.

Cílem mé diplomové práce je zanalyzovat charakteristiky pojištění odpovědnosti za škody členů orgánů akciové společnosti, objasnit povahu a účel tohoto pojistného produktu a zhodnotit jeho praktické využití v korporátní sféře společnosti (přičemž pokud je v diplomové práci užit termín „člen/ové orgánu/ů“, rozumí se tím, není-li výslovně uvedeno jinak, volené orgány akciové společnosti, neřadí se sem tedy valná hromada společnosti). Budu se snažit názorně ukázat případy, ve kterých může být toto pojištění pro členy orgánů akciové společnosti a pro akciové společnosti samotné pojistným produktem, o jehož pořízení se vyplatí uvažovat, tedy na jaká pojistná nebezpečí se vztahuje pojistné krytí tohoto pojištění a na druhou stranu v jakých situacích pojišťovna pojistné plnění neposkytne. Pokusím se též zmapovat aktuální nabídku předmětného pojistného produktu na českém pojistném trhu a zjistit, jak je toto pojištění využíváno v zahraničí.

Za účelem splnění výše uvedeného cíle však nejprve bude nutné zanalyzovat, jaké povinnosti se konkrétně vztahují na členy orgánů akciové společnosti a nastínit současnou právní úpravu odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti. Vzhledem k zaměření a rozsahu diplomové práce se přitom soustředím na odpovědnost soukromoprávní a nechám stranou odpovědnost z pohledu práva správního a trestního. Ze stejného důvodu se budu zabývat převážně povinnostmi a odpovědnostmi členů představenstva akciové společnosti, avšak nebudou opomenuta ani místa, kde je právní úprava povinností a odpovědnosti členů dozorčí rady, správní rady či statutárního ředitele odlišná od požadavků kladených na členy představenstva. Jelikož se dané téma dotýká také problematiky správy obchodních společností, budu se v úvodní části této práce zabývat i charakteristikou nejpodstatnějších rysů akciové společnosti jako takové, zejména pak změn, které do tuzemského právního řádu přinesla nedávná rekonstrukce soukromého práva. V souvislosti s těmito legislativními změnami však musím upozornit, že s ohledem na zachování rozumného rozsahu této práce se budu primárně věnovat

právní úpravě, jež je aktuálně platná a účinná, a pouze v nejdůležitějších případech upozorním na změny v právních předpisech, k nimž došlo s účinností od 1. 1. 2014.

V názvu i samotném textu této diplomové práce budu soustavně používat pojmu „škoda“, „náhrada škody“ apod. Zde je na místě upozornit, že nový občanský zákoník používá jak pojem „újma“ tak „škoda“, přičemž „újma“ se dá chápat jako slovo nadřazené, kterým lze označit jak újmu majetkovou, tak újmu nemajetkovou (například i nadpis hlavy III dílu 1 NOZ je uveden jako „*Náhrada majetkové a nemajetkové újmy*“), přičemž dle ustanovení § 2894³ „*škodou*“ rozumíme újmu majetkovou⁴ a pro označení újmy, která pro poškozeného neznamena přímou ztrátu na majetku, se užíje slovního spojení „*nemajetková újma*“⁵. Z těchto důvodů jsem zvažoval, jestli raději v názvu práce a jejím textu neužívat raději pojmu „újma“ místo termínu „škoda“. Vzhledem ke skutečnosti, že v pojišťovnictví je pojem „škoda“ zaběhnutou a užívanou terminologií (byť některé pojišťovny již používají názvosloví v souladu s novým občanským zákoníkem, avšak jsou dle mého názoru v menšině) a rovněž i samotný nový občanský zákoník v části věnované pojistné smlouvě mluví o pojištění odpovědnosti jako o pojištění škodovém⁶, rozhodl jsem, že budu v této práci užívat termínu „škoda“, abych zamezil případným nedorozuměním a nepřesnostem vyplývajícím z rozdílů v právnické a pojistné terminologii.⁷

Diplomová práce je členěna do čtyř hlavních kapitol, ty se dále v zájmu přehlednosti dělí na podkapitoly, oddíly a pododdíly. Celkově jsem se snažil jednotlivé části diplomové práce vyváženě strukturovat tak, aby byly veškeré podstatné otázky dané problematiky celostně a systematicky probrány a aby na sebe jednotlivé části práce

³ § 2894 NOZ: (1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). (2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

⁴ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení: Majetková újma (škoda)*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/majetkova-ujma-skoda/>: „*Škoda představuje jakoukoli ztrátu na majetku. Nejedná se přitom pouze o škodu skutečnou (výše, o kterou se hodnota majetku snížila), ale i o ušlý zisk (výše, o kterou se hodnota majetku nezvýšila, ačkoliv měla).*“

⁵ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení: Nemajetková újma*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/nemajetkova-ujma/>.

⁶ § 2861 odst. 3 NOZ: „*Pojištění lze ujednat jen jako pojištění škodové.*“

⁷ Pokud je však přesto někde v textu práce užito pojmu „újma“, je tak učiněno v souladu s účinnou právní úpravou.

logicky navazovaly. V práci používám metody analýzy a deskripce, které místy kombinuji s komparativním přístupem, abych nakonec dospěl k syntetizujícím poznatkům.

Z důvodu uvedení do tématu se v první kapitole budu nejprve stručně věnovat novému způsobu pojetí právnické osoby v českém právním řádu a následně základní obecné charakteristice akciové společnosti, jejímu vnitřnímu uspořádání a orgánům, přičemž neopomenu ani nově zavedenou možnost volby mezi monistickou a dualistickou strukturou akciové společnosti. Následně budu pokračovat analýzou postavení členů orgánů akciové společnosti z hlediska jejich povinností, jež se vážou k výkonům jejich funkcí, a to jak povinností fiduciárních (povinnosti péče řádného hospodáře, loajality, mlčenlivosti a osobního výkonu funkce, zákaz konkurence a pravidlo podnikatelského úsudku), tak i konkrétních „technických“ povinností regulujících jednotlivé konkrétní situace při výkonu funkce člena orgánu akciové společnosti. Jak už jsem zmínil výše, největší pozornost věnuji povinnostem a odpovědnosti představenstva a jeho členů, avšak přesto poskytnu dozorčí radě a jejím členům v souvislosti s danou problematikou vlastní prostor.

Na předchozí poté navážu krátkou kapitolou zabývající se právní úpravou odpovědnosti za škodu a její náhradou se zaměřením zejména na odpovědnost členů orgánů akciové společnosti. Rovněž bych rád předem upozornil, že v rámci obsahu první a druhé kapitoly není cílem rozebrat jednotlivé povinnosti a odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti do nejmenších detailů, přesto se ve všech případech vždy snažím nastínit stěžejní aspekty jejich konstrukce, dopad a účel – v žádném případě tedy nepředkládám pouhý výčet jednotlivých povinností a odpovědností členů orgánů akciové společnosti, ale pouze se již podrobně nevěnuji jejich souvisejícím aspektům (například v případě problematiky odpovědnosti za škodu již nepojednávám o dokazování výše způsobené škody, nerozebírám jednotlivé teorie příčinné souvislosti apod.)

V následující třetí kapitole se budu zabývat obecnými charakteristikami pojištění odpovědnosti za škodu, přičemž s účinností od 1. 1. 2014 je kompletní úprava pojistné smlouvy začleněna do nového občanského zákoníku a netvoří tak již samostatný zákon, kterým byl dříve zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. V jednotlivých podkapitolách budu rozebírat základní složky pojištění odpovědnosti za škodu od uzavření pojistné

smlouvy až po zánik pojištění a vymezím jednotlivé podstatné konstrukční prvky. V jedné podkapitole zaměřím zvláštní pozornost na konstrukci pojištění odpovědnosti za škodu z hlediska rozsahu časové ochrany a velmi stručně představím základní druhy pojištění odpovědnosti za škodu a skupiny, do nichž se třídí.

Čtvrtá kapitola představuje stěžejní část této diplomové práce, neboť se v ní budu věnovat samotnému pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti. Zaměřím se na specifické charakteristiky, které jsou vlastní právě tomuto pojistnému produktu a odlišují jej od jiných druhů odpovědnostních pojištění. Následně popíšu, na jaká pojistná nebezpečí se toto pojištění vztahuje, a rovněž zanalyzuji situace, za nichž nebude pojistitelem poskytnuto pojistné plnění, ačkoliv došlo ke škodní události, tedy případy, na něž se vztahují výluky z pojištění. V další podkapitole se na pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti podívám z hlediska využití tohoto pojištění v zahraničí, kdy zejména v zemích s tržní ekonomikou na západ od České republiky mají s tímto pojistným produktem větší zkušenosti. Na závěr této kapitoly představím na základě analýzy konkrétní nabídky tohoto pojištění, jež je momentálně k dispozici na českém pojistném trhu, zajímavé možnosti pojistné ochrany, jež si lze v tuzemsku pořídit.

V závěru této práce nakonec komplexně shrnu zjištěné poznatky, pokusím se je zobecnit a představím své vlastní závěry ohledně pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánu akciové společnosti a jeho praktického využití.

Tato diplomová práce odráží stav právních předpisů ke dni 15. srpna 2014 včetně.

1 Postavení členů orgánů akciové společnosti

Tato kapitola slouží k úvodu do tématu, kdy nejprve zařadím akciovou společnost do odpovídajících kategorií právnických osob, následně se zaměřím na stručnou charakteristiku právnické osoby, tak jak je pojmána novým občanským zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích, abych plynule přešel do zkoumání rysů vlastních akciové společnosti (a zejména jejího vnitřního uspořádání a funkcí jejích jednotlivých orgánů) a poté na toto navázal analýzou povinností členů orgánů akciové společnosti. Připomínám, jak jsem již zmínil v úvodu této práce, že důraz bude kladen především na představenstvo akciové společnosti a jeho členy, avšak ani zbylé orgány, jež mohou být u akciové společnosti zřízeny, nebudou v případě jejich specifik a odlišné právní úpravy opomenuty.

1.1 Akciová společnost

1.1.1 Kategorizace akciové společnosti

Akciová společnost je právnickou osobou, tedy jakýmsi právem uměle vytvořeným útvar, jehož definici najdeme v § 20 nového občanského zákoníku.⁸ Nový občanský zákoník rozlišuje tři základní typy právnických osob, a to korporace (§ 210 – 302 NOZ), fundace (§ 303 – 401 NOZ) a ústavy (§ 402 – 418 NOZ). Charakteristickým znakem korporací, mezi které se řadí i akciová společnost, je jejich osobní složka, tedy že je tvoří společenství osob (členové, společníci).⁹ Dále se akciová společnost v rámci korporací řadí do kategorie obchodních korporací, mezi které patří obchodní společnosti a družstva.¹⁰ Již její samotný název napovídá, že akciová společnost spadá pod obchodní společnosti, a spolu se společnostmi s ručením omezeným označuje zákon o obchodních

⁸ § 20 odst. 1 NOZ: „Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s jeho právní povahou.“

⁹ § 210 odst. 1 NOZ: „Korporaci vytváří jako právnickou osobu společenství osob.“

¹⁰ § 1 odst. 1 ZOK: „Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti (dále jen „společnost“) a družstva.“

korporacích akciovou společností za kapitálovou společností¹¹ (ačkoliv společnost s ručením omezeným vykazuje i některé znaky typické pro osobní společnost).

S účinností ode dne 1. 1. 2014 došlo v souvislosti s rekodifikací českého soukromého práva mimo jiné¹² i ke zrušení obchodního zákoníku, přičemž část úpravy dříve v něm obsažené byla přesunuta do nového občanského zákoníku (např. problematika obchodního tajemství, prokury, obchodní firmy, většiny smluvních typů, nekalé soutěže aj.), dále úpravu obchodního rejstříku odtud nově obsahuje zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, část věnující se obchodním společnostem a družstvům převzal zákon o obchodních korporacích a část byla úplně zrušena.¹³ Tyto změny v českém právním řádu se tedy samozřejmě dotkly i akciové společnosti, a to už například i v samotném způsobu, jakým právo nahlíží na právnické osoby.

Co se týče podstaty právnické osoby, je možné se v právní doktríně setkat se třemi základními skupinami teorií. Předně se jedná o teorii fikce, dle které pouze člověk může být přirozenou osobou, přičemž pro fungování právnických osob je zapotřebí právních konstrukcí, které tyto personifikují, neboť právnické osoby jsou pokládány za umělý juristický konstrukt, který se přijímá pouze na základě fikce. Oproti tomu teorie reality vychází z toho, že určité útvary samostatně vznikají a i reálně existují a právo je pouze jakožto právnické osoby uznává. Rozdílnost těchto teorií tedy nespočívá v pohlížení např. na vnitřní uspořádání těchto subjektů, ale v tom, zda právnické osoby reálně existují či zda se jedná pouze o juristické konstrukty. Poslední v daném výčtu, kompromisní teorie, se pokouší o kombinaci obou shora uvedených přístupů, řadíme sem např. teorii přenesené reality, která vychází z toho, že ke vzniku právnické osoby dochází na základě právní normy, avšak poté tyto již reálně existují. Nový občanský zákoník se přiklání, pokud jde o pojetí právnických osob, k výše nastíněné teorii fikce, ovšem právnickou

¹¹ § 1 odst. 2 ZOK: „Společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost (dále jen „osobní společnost“), společnost s ručením omezeným a akciová společnost (dále jen „kapitálová společnost“) a evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.“

¹² § 3080 NOZ obsahuje celkem 238 zrušujících ustanovení, z nichž se zákonů či jejich částí týká 210 ustanovení, nařízení vlády 7 ustanovení a 21 zrušujících ustanovení se váže k vyhláškám.

¹³ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Nový zákon o obchodních korporacích* [online]. 2013, 12 s. [cit. 2014-03-22], s. 4. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/informacni-brozury/>.

osobou je nejen organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, ale i ten, jehož právní osobnost uzná.¹⁴ K teorii fikce se ostatně přikláněl i předchozí občanský zákoník, rozdílné pojetí lze ovšem spatřovat v otázce jednání za právnickou osobu. Zatímco tedy za účinnosti předchozí právní úpravy za právnickou osobu jednal její statutární orgán přímo a takové jednání bylo považováno za jednání právnické osoby samotné, nyní bude ve všech případech tímto statutárním orgánem zastupována¹⁵, a to na základě zákonného zmocnění¹⁶. Výše uvedené vychází právě z pojetí podstaty právnických osob, které nemohou jednat samy vlastními činy, ale musí za ně jednat fyzické osoby, které jsou k tomu oprávněné.¹⁷

1.1.2 Charakteristické rysy akciové společnosti

Akciová společnost je typickým představitelem akciové společnosti, kdy se její společníci, kteří jsou v tomto případě označováni jako akcionáři, podílejí na chodu společnosti poskytnutým kapitálem (a případně svou účastí a hlasováním na valné hromadě), zatímco její každodenní chod zajišťuje a řídí profesionální management. Zákon o obchodních korporacích vymezuje akciovou společnost jako společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií.¹⁸ Z dalších charakteristických rysů akciové společnosti a změn, které přinesla rekodifikace soukromého práva, budu víceméně jmenovat pouze ty nejtypičtější a nebudu je detailněji rozebírat, avšak s výjimkou těch, které se přímo vážou k tématu této práce a jimž se budu věnovat v následujících oddílech.

1.1.3 Systém správy akciové společnosti

Vnitřní struktura akciové společnosti, jež ovlivňuje její způsob fungování a obsah pravidel o odpovědnost členů jejích orgánů, se liší stát od státu. Právní řády po celém světě volí mezi dvěma modely systémů správy a řízení – mezi monistickým

¹⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela aj. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265, str. 263, 264.

¹⁵ RUBAN, Radek. K právní subjektivitě, povaze a jednání právnických osob. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno: Masarykova univerzita, 2013, roč. 21, č. 3, s. 388-397. ISSN 1210-9126, str. 394.

¹⁶ § 151 odst. 1 NOZ: „Zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.“

¹⁷ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela aj. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265, str. 277.

¹⁸ § 243 odst. 1 ZOK.

a dualistickým systémem – a nadto eventuálně připouštějí, že je možné si dle libosti zvolit mezi těmito dvěma základními modely. Předem je třeba říci, že obecně nelze konstatovat, že by jeden z modelů správy a řízení akciové společnosti byl „vhodnější“ či „úspěšnější“ než druhý, na toto téma Rada cituje z tzv. Wintrovy zprávy (zpráva skupiny expertů v oblasti práva obchodních společností o moderních společenskoprávních rámcových podmínkách v Evropě): „*Žádná forma řídicího nebo správního orgánu (jedno- nebo dvoustupňový systém) není obecně nadřazena jiné: každá z těchto forem může být za jistých okolností tou nejefektivnější.*“¹⁹

Jednou z novinek, které byly do českého právního řádu zavedeny s účinností od 1. 1. 2014, je právě možnost volby systému vnitřní struktury akciové společnosti. Zásadní rozdíl mezi monistickým a dualistickým systémem správy a řízení akciové společnosti spočívá ve skutečnosti, že v případě dvoustupňového systému se u dané akciové společnosti zřizuje představenstvo a rovněž dozorčí rada²⁰, kdežto v monistickém systému vnitřní struktury akciové společnosti se zřizuje pouze správní rada a statutární ředitel²¹, na něhož se užijí zákonná ustanovení vztahující se k představenstvu²², kdežto na správní radu nebo jejího předsedu se aplikují ustanovení o dozorčí radě²³. Společným rysem obou systémů vnitřní správy akciové společnosti je postavení valné hromady jako nejvyššího orgánu společnosti, jíž náleží rozhodovat o otázkách zásadního významu.²⁴ Akciová společnost nicméně není povinna o formě své vnitřní struktury rozhodnout, pro takové případy zavádí zákon o obchodních korporacích nevyvratitelnou právní domněnku, že vnitřní struktura akciové společnosti je dualistická²⁵. Akciová společnost však může svoji vnitřní strukturu měnit prostřednictvím změny svých stanov.²⁶

¹⁹ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. S. 14.

²⁰ § 396 odst. 1 ZOK: „*Systém vnitřní struktury společnosti, ve kterém se zřizuje představenstvo a dozorčí rada, je systém dualistický.*“

²¹ § 396 odst. 2 ZOK: „*Systém vnitřní struktury společnosti, ve kterém se zřizuje správní rada a statutární ředitel, je systém monistický.*“

²² § 456 odst. 1 ZOK: „*Kde se v tomto zákoně stanoví o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost.*“

²³ § 456 odst. 2 ZOK: „*Kde se v tomto zákoně stanoví o dozorčí radě, rozumí se tím podle okolností správní rada nebo předseda správní rady anebo jiný orgán s obdobnou kontrolní působností.*“

²⁴ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. S. 14.

²⁵ § 396 odst. 3 ZOK: „*V pochybnostech platí, že je zvolen dualistický systém.*“

²⁶ § 397 odst. 1 ZOK: „*Společnost může zvolený systém své vnitřní struktury měnit změnou stanov.*“

1.1.3.1 Dualistický model

Dualistický systém vnitřní struktury bývá někdy označován jako evropský či německý model uspořádání akciové společnosti²⁷ a za účinnosti obchodního zákoníku mohly mít akciové společnosti založené podle českého práva pouze tuto dualistickou strukturu. Představenstvo zde představuje statutární orgán²⁸, jemuž přísluší obchodní vedení společnosti²⁹, a dozorčí rada zde dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti.³⁰ Právní úpravy dualistického modelu vnitřní struktury akciové společnosti se v různých právních rádech od sebe ještě různými způsoby mírně odlišují, tradičně to je například způsob volby členů jednotlivých orgánů. V České republice platí, že členy představenstva volí a odvolává valná hromada, pokud se ve stanovách neurčí, že tato působnost náleží dozorčí radě.³¹ Představenstvo si následně volí a odvolává svého předsedu.³² Členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada³³³⁴ a dozorčí rada si následně sama volí a odvolává svého předsedu.³⁵ Největší výhodou dualistického modelu uspořádání akciové společnosti lze spatřovat v oddělení výkonného orgánu (představenstva) od orgánu kontrolního (dozorčí rady).³⁶

1.1.3.2 Monistický model

Monistický (jednoúrovňový) model uspořádání akciové společnosti bývá též nazýván modelem anglo-americkým.³⁷ Jak již bylo řečeno výše, u tohoto systému vnitřní struktury

²⁷ CHOBOTOVÁ, Monika. *Komparace modelů správy a řízení corporate governance*. In: Komplexní analýza aspektů corporate governance v podmínkách české ekonomiky: sborník příspěvků. V Opavě: Slezská univerzita, 2009, s. 41-46. ISBN 978-80-7248-498-0. S. 1.

²⁸ § 435 odst. 1 ZOK.

²⁹ § 435 odst. 2 ZOK.

³⁰ § 446 odst. 1 ZOK.

³¹ § 438 odst. 1 ZOK.

³² § 439 odst. 2 ZOK.

³³ § 448 odst. 2 ZOK.

³⁴ V současné době se vede diskuze, zda členy dozorčí rady volí výhradně valná hromada, či zda je možné ustanovení § 448 odst. 2 ZOK vykládat dispozitivně za účelem zachování tzv. „kodeterminace“, jež byla dříve výslovně upravena v obchodním zákoníku, tedy zda si za současné právní úpravy mohou akciové společnosti ve svých stanovách určit, že část dozorčí rady je volena zaměstnanci společnosti. Odborná veřejnost je prozatím v této otázce rozdělená a její definitivní rozřešení přinese patrně až příslušná judikatura.

³⁵ § 448 odst. 3 ZOK.

³⁶ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 104.

³⁷ CHOBOTOVÁ, Monika. *Komparace modelů správy a řízení corporate governance*. In: Komplexní analýza aspektů corporate governance v podmínkách české ekonomiky: sborník příspěvků. V Opavě: Slezská univerzita, 2009, s. 41-46. ISBN 978-80-7248-498-0. S. 1.

akciové společnosti se na místo představenstva a dozorčí rady zřizuje pouze správní rada (v anglosaském světě označována termínem „*board of directors*“, tedy v doslovném překladu „rada ředitelů“³⁸), která je doplněná o statutárního ředitele³⁹. Zákon navíc dává možnost zřídit tyto orgány pouze jednočlenné, a dokonce osoba vykonávající funkci statutárního ředitele může být i předsedou (i jen jednočlenné) správní rady. Takovéto uspořádání teoreticky umožňuje výrazně ušetřit na nákladech souvisejících se správou společnosti, což mohou uvítat zejména začínající a menší akciové společnosti.⁴⁰

1.2 Povinnosti členů orgánů akciové společnosti

Jak již bylo stručně popsáno výše, v rámci vnitřní struktury akciové společnosti rozlišujeme mezi monistickým a dualistickým systémem, přičemž odlišnosti obou systémů spočívají právě v orgánech, které se v té či oné akciové společnosti zřizují. Následující podkapitola se věnuje povinnostem členů orgánů akciové společnosti, a to členů volených orgánů, tedy především představenstva, dále dozorčí rady, správní rady a statutárního ředitele. S ohledem na skutečnost, že zákonná ustanovení o představenstvu se použijí na úpravu statutárního ředitele či podle okolností předsedu správní rady a dále že zákonná ustanovení o dozorčí radě se použijí na úpravu správní rady či podle okolností na předsedu správní rady⁴¹, rozumí se povinnostmi členů představenstva a dozorčí rady i povinnosti členů příslušných orgánů akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou. Stejně tak, je-li v části pojednávajícím o odpovědnosti členů orgánů akciové společnosti hovořeno o odpovědnosti členů představenstva či dozorčí rady, rozumí se tím zároveň i odpovědnost členů příslušných orgánů monistické akciové společnosti. Je třeba mít ovšem na paměti, že s ohledem na možnou kumulaci a propojení funkcí, nelze toto pravidlo obdobnosti aplikovat bezvýjimečně. V případech, kdy mezi jednotlivými orgány

³⁸ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 104.

³⁹ § 396 odst. 2 ZOK: „*Systém vnitřní struktury společnosti, ve kterém se zřizuje správní rada a statutární ředitel, je systém monistický.*“

⁴⁰ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Akciová společnost*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/akciova-spolecnost/>.

⁴¹ § 456 ZOK: „(1) *Kde se v tomto zákoně stanoví o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost. (2) Kde se v tomto zákoně stanoví o dozorčí radě, rozumí se tím podle okolností správní rada nebo předseda správní rady anebo jiný orgán s obdobnou kontrolní působností.*“

monistické a dualistické akciové společnosti neexistuje přímá obdoba, se tedy použijí ta ustanovení, která svým obsahem nejvíce odpovídají povaze a působnosti daných orgánů.⁴² ZOK a NOZ v řadě svých ustanoveních uvádějí jednotlivé konkrétní povinnosti a kompetence představenstva a dozorčí rady, které tak tvoří působnost těchto orgánů, dále však obsahují i úpravu obecných povinností, s jejichž pomocí lze charakterizovat vztah členů představenstva a dozorčí rady ke společnosti a které musí tito při výkonu své funkce respektovat.⁴³ Rozsáhlá část této podkapitoly tak bude věnována právě těmto, ve své podstatě zásadám, které můžeme obecně nazvat fiduciárními (svěreneckými) povinnostmi a jimž jsou zejména povinnost péče řádného hospodáře, povinnost loajality a mlčenlivosti, pravidlo podnikatelského úsudku, zákaz konkurence a povinnost osobního výkonu funkce. V další části této podkapitoly pak budou v krátkosti nastíněny příkladným výčtem jednotlivé konkrétní povinnosti členů těchto volených orgánů a rovněž povinnosti představenstva a dozorčí rady jako celku.

1.2.1 Fiduciární povinnosti členů orgánů akciové společnosti

Jednání a rozhodnutí členů orgánů akciové společnosti velkou měrou ovlivňují chod samotné akciové společnosti, přičemž v závislosti na konkrétní situaci mají členové orgánů větší či menší volnost ve svém rozhodování. Vedení společnosti od její vlastnické struktury je v současné době často odděleno (zejména u větších akciových společnostech). Borkovec tuto situaci názorně ilustruje následovným způsobem: „*Akcionáři si tak v dnešní době, obrazně řečeno, najímají manažery s udělením jednoduché instrukce: „Tady máte naše peníze, dělejte si s nimi, co chcete, avšak maximálně je zhodnoťte, poté si ze zhodnocených peněz vezměte pro sebe odměnu a zbytek nám vraťte.“*⁴⁴ Je tedy evidentní, že členové orgánů akciové společnosti jsou při výkonu svých funkcí často velmi nezávislí na akcionářích, avšak každý takový člen orgánu je vázán zákonem uloženými fiduciárními povinnostmi. V našich podmínkách můžeme mezi fiduciární povinnosti zařadit zejména povinnost péče řádného hospodáře, povinnost loajality, povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence a povinnost k osobnímu výkonu funkce. Tyto

⁴² *Důvodová zpráva k ZOK* [online], 92 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>. Str. 66, 67.

⁴³ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 66.

⁴⁴ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 110.

povinnosti spolu s pravidlem podnikatelského úsudku si krátce zanalyzujeme v následujících pododdílech této diplomové práce.

1.2.1.1 Povinnost péče řádného hospodáře

Požadavek jednat s péčí řádného hospodáře a dodržovat při tom povinnost loajality, jež je kladen na členy orgánů obchodních korporací, úzce souvisí s problémem pána a správce. Svěřil-li totiž jedna osoba (pán) jiné osobě (správci) určitou záležitost ke spravování, nemá tato osoba sama o sobě potřebu starat se o svěřenou záležitost jako o záležitost vlastní a věnovat jí stejně náležitou péči z toho důvodu, že obecně je pro každého důležitější péče o vlastní záležitosti, neboť přinesené výsledky mají dopad přímo na něj samotného. S ohledem na skutečnost, že akciová společnost jakožto právnická osoba je útvar umělý, nemající žádnou vůli, a tedy neschopný sám právně jednat ve vlastních záležitostech, o které tedy musí vždy pečovat jiné osoby, je tato společnost problémem pána a správce ohrožena přímo z podstaty věci. Řešení shora nastíněného problému, respektive jeho potlačení, pak spočívá v řádném a častém dohledu pána nad péčí správce o svěřené záležitosti.⁴⁵

S ohledem na pojetí nového občanského zákoníku jakožto univerzálního soukromoprávního kodexu⁴⁶ je v něm obsažena i obecná právní úprava právnických osob a v jejím rámci právě tak i úprava povinnosti péče řádného hospodáře, dle které ten, kdo přijme funkci člena voleného orgánu (tj. funkci člena představenstva či dozorčí rady), se zavazuje, že *ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí*.⁴⁷ Povinnost péče řádného hospodáře spolu s úpravou tzv. „podnikatelského úsudku“ je pak dále rozvedena v zákoně o obchodních korporacích, a to souhrnně pro všechny členy orgánů jednotlivých obchodních korporací tak, že se stanoví, že *„pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou*

⁴⁵ VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1. Str. 44

⁴⁶ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela aj. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265. Str. 42

⁴⁷ § 159 odst. 1 NOZ.

loajalitou“.⁴⁸ Z obou shora uvedených zákonných ustanovení tedy vyplývá, že zákonodárce vymezuje tři složky, ze kterých se péče řádného hospodáře sestává, a to jmenovitě výkon funkce s pečlivostí, s potřebnými znalostmi a zároveň s nezbytnou loajalitou.⁴⁹ Z teoretického pohledu se péče řádného hospodáře sestává z tzv. fiduciárních povinností, a to povinnosti péče (*duty of care*), pod níž lze zařadit jednání s určitou mírou pečlivosti, svědomitosti a informovanosti, a povinnosti loajality (*duty of loyalty*), o které bude pojednáno později.⁵⁰

Nový občanský zákoník zároveň ve svém ustanovení § 159 odst. 1 zakotvuje vyvratitelnou právní domněnku, dle které platí, že nedbale jedná ten, kdo není péče řádného hospodáře schopen, ačkoliv to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, nevyvodí-li z toho pro sebe důsledky. Porušením péče řádného hospodáře je tedy i situace, kdy konkrétní osoba přijme funkci člena voleného orgánu, ačkoliv ví, že její znalosti a schopnosti na její výkon nestačí, či v takové funkci setrvává.⁵¹ Při výkladu tohoto ustanovení by však nemělo být postupováno v tom smyslu, že daný člen by neměl přijmout funkci člena představenstva či dozorčí rady jen proto, že nemá znalosti ze všech oborů, se kterými se lze při výkonu konkrétní funkce setkat.⁵² Ke shora uvedenému došla i stávající judikatura, kdy Nejvyšší soud konstatoval, že „*postup statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku. Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc*“.⁵³

⁴⁸ § 51 odst. 1 ZOK.

⁴⁹ VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. Str. 64, 65.

⁵⁰ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 110, 113.

⁵¹ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)* [online], 598 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. Str. 78.

⁵² BARDONOVÁ, Kateřina. *K některým aspektům odpovědnosti člena statutárního orgánu v NOZ a ZOK*. In: OBCZAN: komunitní portál o rekodifikaci [online]. 26. 7. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <https://www.obczan.cz/clanky/k-nekterum-aspektum-odpovednosti-clena-statutarniho-organu-v-noz-a-zok>.

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009.

Pro posouzení skutečnosti, zda je funkce člena orgánu akciové společnosti vykonávána s péčí řádného hospodáře se použije tzv. objektivní přístup k povinné péči, jehož podstatou je srovnání intenzity péče poskytnuté členem orgánu s měřítkem objektivizovaného (fiktivního) řádného hospodáře.⁵⁴ Při posouzení se tedy vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.⁵⁵ Při hodnocení se odhlíží od osobních vlastností a schopností daného konkrétního člena představenstva či dozorčí rady, ale na skutečnost, zda svou funkci vykonává s péčí řádného hospodáře, se pohlédne objektivizovaně.⁵⁶ Uvedený požadavek srovnávání předmětného jednání posuzovaného člena s jednáním hypotetického „průměrného“ člena voleného orgánu představuje zásadní změnu oproti předchozí právní úpravě obsažené v obchodním zákoníku. Soud nadále tedy bude přihlížet k péči jiné rozumně pečlivé osoby a nikoliv výkon srovnávat s péčí osoby, která ji v daném případě porušila, přičemž otázkou pak jistě bude, kdo bude touto „jinou pečlivou osobou“.⁵⁷

V dané souvislosti pak lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ve kterém soud konstatoval, že má-li člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. prosince 2000) dovést, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat.⁵⁸ Zákon o obchodních korporacích výslovně neupravuje postup pro případ, kdy znalosti a schopnosti konkrétního člena převyšují znalosti a schopnosti „objektivizovaného hospodáře“ a je tedy otázkou, zda lze shora uvedený judikát aplikovat a nadále. Vrajík k tomuto uvádí, že rozhodnutí Nejvyššího soudu je i nadále použitelné, neboť povinnost využít tyto nadstandardní znalosti a schopnosti vyplývá z povinnosti loajality a tedy dovozuje, že nejedná loajálně, se znalostí věci a pečlivostí vůči právnické osobě ten, kdo má určité odborné znalosti, ale odmítne je

⁵⁴ ČECH, Petr. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. In: Právní rádce. Praha: Economia a.s., 2007, č. 3, ISSN 1210 - 4817. Str. 1.

⁵⁵ § 52 odst. 1 ZOK.

⁵⁶ HEJDA, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013, 784 s. ISBN 978-807-2019-175. Str. 63.

⁵⁷ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Být, či nebýt po 1. 1. 2014 statutárním orgánem?(2)*. In: Statutární zástupce firmy. Srpen 2013, 4/13, roč. II. ISSN 1805 2118. Str. 20.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

využít a naopak se chová jako osoba bez těchto znalostí.⁵⁹ Pokud jde o samotné vymezení pojmu péče řádného hospodáře, tomu se za účinnosti obchodního zákoníku věnoval i Nejvyšší soud, který uvedl, že „*pojmem péče řádného hospodáře lze chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná*“⁶⁰.

V případě soudního sporu, v němž by se posuzovala otázka, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře či nikoliv, ponese důkazní břemeno v souladu s ustanovením § 52 odst. 2 ZOK⁶¹ žalovaný člen orgánu. Důvodem aplikace obráceného důkazního břemene je skutečnost, že je to právě žalovaný člen orgánu, kdo má nejlepší přístup k relevantním důkazům, a jen on ví, jaké úkony před svým rozhodnutím učinil, či jaké podklady a informace si pro rozhodování opatřil. Štenglová k tomuto uvádí, že obrácené důkazní břemeno slouží k ochraně akcionářů před nekalým jednáním, neboť bez něj by akcionáři neměli reálnou šanci domoci se případně náhrady škody, neboť by nebyli schopni předložit v takovém sporu důkazy o porušení povinností s ohledem na skutečnost, že tyto důkazy jsou zpravidla v rukou členů představenstva.⁶² Soudu se v těchto případech nicméně ponechává možnost učinit ohledně nesení důkazního břemene výjimku pro případy, kdy by nebylo spravedlivé, aby důkazní břemeno nesl žalovaný člen orgánu. Lze si představit, že takovou situaci může být zejména důkazní nouze žalovaného, který byl funkce zbaven tak rychle, že si nemohl opatřit a zajistit podklady a důkazy prokazující, že jednal s péčí řádného hospodáře.⁶³ Pokud jde o členy představenstva, je třeba pro

⁵⁹ VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8. Str. 64, 65.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

⁶¹ § 52 odst. 2 ZOK: „*Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.*“

⁶² ŠTENGLOVÁ, Ivana.; PLÍVA, Stanislav.; TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník komentář*. 6 vyd. Praha: S.H.Beck, 2001, 1671 s. ISBN 80-7179-516-X. Str. 324

⁶³ ČERNÝ, Adam. *Základní povinnosti a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti* [online]. Praha, 2010 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: is.cuni.cz/webapps/UKSESSION802218C563AF65FC768FF010F4F122A0/zzp/detail/53530/7026860/.

úplnost uvést, že ačkoliv dle ustanovení § 435 odst. 3 ZOK nikdo není oprávněn dávat představenstvu pokyny ohledně obchodního vedení, člen představenstva může o udělení takového pokynu valnou hromadu požádat, avšak ani v takovém případě není tímto dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.⁶⁴

Rovněž považuji za vhodné uvést, že v případě porušení péče řádného hospodáře poté přichází na řadu fáze sankční, a to v podobě odpovědnosti nahradit škodu, povinnosti vydat získaný prospěch a případně i povinnosti ručení za závazky společnosti. Pokud člen orgánu poruší svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a společnosti v důsledku jeho jednání vznikne škoda, bude ji povinen nahradit, vzniklá škoda pak může být vypořádána i uzavřením smlouvy o vypořádání mezi členem a společností.⁶⁵ Při porušení péče řádného hospodáře bude člen orgánu rovněž povinen vydat prospěch, který v souvislosti se svým jednáním získal, přičemž nebude-li možné přímé vydání prospěchu, bude moci být nahrazen společností v penězích.⁶⁶ Pokud by člen voleného orgánu porušil povinnost péče řádného hospodáře, hrozí mu taktéž, že bude celý svým majetkem ručit za závazky společnosti. Ke vzniku této povinnosti může dojít tehdy, pokud byl člen orgánu povinen nahradit společnosti vzniklou škodu, neboť porušil povinnost péče řádného hospodáře, škodu nenahradil a třetí osoba (věřitel) se nedomůže plnění na společnosti.⁶⁷

Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, katedra obchodního práva. Vedoucí práce doc. JUDr. Ivanka Štenglová. Str. 87.

⁶⁴ § 51 odst. 2 ZOK: „Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.“

⁶⁵ § 53 odst. 3 ZOK: „Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.“

⁶⁶ § 53 odst. 1 ZOK: „Osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.“

⁶⁷ § 159 odst. 3 NOZ: „Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“

1.2.1.2 Pravidlo podnikatelského úsudku

ZOK výslovně zakotvil ve svém již výše zmíněném ustanovení § 51 odst. 1 tzv. „pravidlo podnikatelského úsudku“ (*business judgement rule*), známé doposud pouze ze zahraničních právních řádů a soudních rozhodnutí, nutno ovšem podotknout, že jeho prvky byly i v tuzemsku již vymezeny v usneseních trestních senátů Nejvyššího soudu ČR (např. usnesení NS ČR sp. zn. 5 Tdo 433/2007 ze dne 3. 5. 2007 či usnesení NS ČR sp. zn. 5 Tdo 1412/2007 ze dne 27. 8. 2008).⁶⁸ Tuzemský zákonodárce se při zavádění podnikatelského úsudku do zákona o obchodních korporacích inspiroval u státu Delaware (USA), jmenovitě rozhodnutím *Supreme Court of Delaware* ve věci *Aronson vs. Lewis*⁶⁹, ve kterém bylo toto pravidlo formulováno.⁷⁰ O tom, jak dalece nově formulované pravidlo odpovídá své předloze, bude stručně pojednáno dále.

Test pravidla podnikatelského úsudku se sestává ze tří prvků. Zkoumá se při něm, zda člen voleného orgánu a) jednal v dobré víře, b) mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a c) mohl rozumně předpokládat, že jedná v obhajitelném zájmu obchodní korporace.⁷¹ Proces podnikatelského úsudku zdůrazňuje, že člen orgánu má činit kvalifikované rozhodnutí právě nikoliv jen podle vlastních znalostí, nýbrž na základě dostatku informací. Otázkou, která bude jistě předmětem vymezení ze strany soudní judikatury, bude množství požadovaných informací, které by si měl daný člen orgánu opatřit, aby tak došlo k naplnění zákonného požadavku informovanosti. Nelze si nepovšimnout, že zákon uvádí, že rozhodnutí má být v obhajitelném zájmu společnosti a nepoužívá tak např. výrazu v nejlepší zájmu společnosti, jak tak činí mnohé zahraniční právní úpravy. Důvodem je skutečnost, že „obhajitelný zájem společnosti“ ponechává členu orgánu větší prostor pro vyrovnání potenciálního přínosu rozhodnutí s jeho případnými riziky, v opačném případě by bylo velmi složité pokaždé zkoumat a hodnotit,

⁶⁸ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Být, či nebýt po 1. 1. 2014 statutárním orgánem?(2)*. In: Statutární zástupce firmy. Srpen 2013, 4/13, roč. II. ISSN 1805 2118. Str. 20.

⁶⁹ LASÁK, Jan. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace*. In: Epravo. cz [online]. 13. 9. 2011 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>.

⁷⁰ Originál citace z rozhodnutí *Aronson v. Lewis*: „*a presumption that in making a business decision the directors of a corporation acted on an informed basis, in good faith and in the honest belief that the action taken was in the best interests of the company*“

⁷¹ KOŽIAK, Jaromír. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. In: Obchodněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554.

co představuje nejlepší zájem společnosti a ruce člena voleného orgánu by byly mnohem svázanější.⁷² Dle Kožiaka pak výraz obhajitelný zájem vyjadřuje menší míru prospěchu korporace než zájem nejlepší, neboť obhajitelnost vyjadřuje skutečnost, že zpětně se nemusí jednat o nejlepší zájem obchodní korporace. Bylo by totiž jistě nepřiměřené sankcionovat člena orgánu za jednání, které sice směřuje ve prospěch korporace, přestože se později ukáže, že zde bylo i jiné možné řešení, které by bylo pro korporaci lepší.⁷³ Pro dosažení úplné ochrany pro člena představenstva či dozorčí rady je zapotřebí, aby takový člen jednal loajálně, což představuje jakýsi korektiv pravidla podnikatelského úsudku, který má zabránit jeho zneužívání.⁷⁴ Jak vyplývá ze zákonného textu, pravidlo podnikatelského úsudku se nevztahuje na všechna jednání člena orgánu, nýbrž pouze na „podnikatelské rozhodování“. Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že rozhodování je pouze podskupinou jednání, přičemž tedy ne každé jednání je rozhodováním, ale rozhodování je vždy jednáním.⁷⁵ Na druhou stranu, v případě, že by člen představenstva či dozorčí rady zůstal nečinný, a to bezdůvodně, pravidlo podnikatelského úsudku by se neuplatnilo.⁷⁶

Nové pravidlo podnikatelského úsudku by tedy mělo přinést větší ochranu členům orgánů před negativními dopady jejich podnikatelských rozhodnutí. Pokud člen orgánu jednal informovaně, v obhajitelném zájmu a loajálně, bude tedy moci využít tzv. „*safe harbour*“, tj. bezpečí pravidla podnikatelského úsudku. Předmětem posuzování v případném soudním sporu by tedy neměla být pouze otázka, zda negativní následky rozhodnutí člena orgánu nastaly, ale mělo by se především zkoumat, zda tento člen

⁷² HEJDA, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013, 784 s. ISBN 978-807-2019-175. Str. 62.

⁷³ KOŽIAK, Jaromír. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. In: *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554.

⁷⁴ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Být, či nebýt po 1. 1. 2014 statutárním orgánem?(2)*. In: *Statutární zástupce firmy*. Srpen 2013, 4/13, roč. II. ISSN 1805 2118. Str. 19-20.

⁷⁵ *Důvodová zpráva k ZOK* [online], 92 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>. Str. 24

⁷⁶ POKORNÁ, Jarmila. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In: *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: sborník příspěvků*. 1. vyd. Praha: ASPI. 2008 s. 286-296. ISBN 978-80-7357-370-6. Str. 294

dodržel při svém rozhodování povinnost péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku.⁷⁷

Současná tuzemská právní úprava podnikatelského úsudku se od své původní americké předlohy významně liší, pokud jde o otázku dokazování v případném soudním sporu. Zatímco delawareská právní úprava zakotvuje vyvratitelnou právní domněnku podnikatelského úsudku, která musí být žalobcem vyvrácena, v případě tuzemského soudního sporu ponese obrácené důkazní břemeno žalovaný člen orgánu, tak jak již bylo popsáno výše v části pojednávající o povinnosti péče řádného hospodáře.⁷⁸ Ozývají se hlasy, že tuzemská právní úprava tak de facto rezignuje na samotnou podstatu a charakter pravidla podnikatelského úsudku, kterou je zdrženlivost soudů v otázce posuzování podnikatelského úsudku.⁷⁹ Důvodem, který vede k této zdrženlivosti je pak zejména obtížnost a mnohdy nemožnost posuzování rozhodování člena orgánu po obsahové stránce z hlediska jeho souladu s povinností péče ze strany soudu, a to z různorodých příčin.⁸⁰ V první řadě je tedy třeba uvést, že soudce není ani ekonom ani podnikatel, nýbrž právník, po němž nelze vyžadovat, aby posuzoval, zda je rozhodnutí dobré či špatné, více či méně rizikové, ale to, zda bylo učiněno v řádném rozhodovacím procesu s péčí řádného hospodáře. V druhé řadě soudce činí rozhodnutí *ex post*, avšak na rozhodnutí, které učinil žalovaný člen orgánu, by měl pohlížet z pohledu *ex ante*, měl by tedy posuzovat okolnosti a vycházet z těch, které zde byly v době přijetí daného rozhodnutí.⁸¹ Význačným problémem je pak otázka posuzování jednání člena orgánu společnosti, neboť byla-li by předmětem posuzování pouze otázka, zda došlo ke škodlivému následku a je-li zde dána příčinná souvislost mezi jednáním člena orgánu a škodlivým následkem, došlo by jistě k nežádoucímu efektu, kdy členové představenstva či dozorčí rady by nebyli ochotni

⁷⁷ HEJDA, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013, 784 s. ISBN 978-807-2019-175. Str. 62.

⁷⁸ FÁRA, Ivana; TOMŠEJ, Jakub. *Velký třesk pro jednatele*. In: E15.cz [online]. 21. 8. 2012 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/velky-tresk-pro-jednatele-906733>.

⁷⁹ LASÁK, Jan. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace*. In: Epravo. cz [online]. 13. 9. 2011 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>.

⁸⁰ KOŽIAK, Jaromír. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. In: Obchodněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554.

⁸¹ ČECH, Petr. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. In: Právní rádce. Praha: Economia a.s., 2007, č. 3, ISSN 1210 - 4817.

podstupovat rizika, která jsou ovšem s úspěšným podnikáním neoddělitelně spjata. Odpovědnost členů představenstva za škodu totiž nemůže být posuzována jako odpovědnost za výsledek, nýbrž jako odpovědnost za vynaložení péče.⁸² Shora nastíněné obtíže a komplikace jsou pak do jisté míry překonávány právě pravidlem podnikatelského úsudku, a tedy koncentrací soudu na dodržení řádného rozhodovacího procesu.

ZOK tak zakotvením pravidla podnikatelského úsudku nově přináší řešení situace, kdy jednatel např. rozhodne o koupi nemovité věci, která se následně pro narušené podloží zhortí. Za účinnosti předchozí právní úpravy by člen orgánu, který učinil toto rozhodnutí, musel složitě uvádět důkazy na svou obranu, za současné zákonné úpravy však postačí, prokáže-li, že v době koupě nemovité věci nemohl mít informace o narušeném podloží, a že tedy jednal v souladu se zákonem.⁸³

1.2.1.3 Povinnost loajality

Mezi další povinnosti členů představenstva či dozorčí rady akciové společnosti řadíme povinnost loajality, která se obvykle obecně definuje jako povinnost upřednostňovat zájem dané společnosti před zájmem vlastním⁸⁴ a jejíhož explicitního zákonného zakotvení jsme se dočkali právě s přijetím zákona o obchodních korporacích. „*Nezbytná loajalita*“ je tak jednou ze složek péče řádného hospodáře, jak vyplývá z ustanovení § 159 odst. 1 NOZ⁸⁵ a dále z ustanovení § 51 odst. 1 ZOK⁸⁶, které upravuje pravidlo podnikatelského úsudku popsané v předchozím pododdíle⁸⁷. Přestože se zákonné úpravy

⁸² POKORNÁ, Jarmila. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In: Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: ASPI. 2008 s. 286-296. ISBN 978-80-7357-370-6. Str. 291, 292

⁸³ URBÁNEK, Vladimír. *Jednatelé budou moci při řízení firem rozumně riskovat*. In: Kurzy.cz [online]. 13. 2. 2013 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/346952-jednatele-budou-moci-pri-rizeni-firem-rozumne-riskovat/>.

⁸⁴ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 111.

⁸⁵ § 159 odst. 1 NOZ: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.*“

⁸⁶ § 51 odst. 1 ZOK: „*Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*“

⁸⁷ Ve Spojených státech amerických byla hranice mezi porušením povinnosti péče a povinnosti loajality jasně vymezena v rozhodnutí *New York State Supreme Court* v rámci kauzy bývalého generálního manažera New York Stock Exchange Richarda Grassa. Rekapitulace této kauzy například viz BORKOVEC, Aleš.

povinnosti loajality dostalo až se současnou rekonfigurací, nejedná se o převratnou změnu, neboť povinnost loajality byla již za účinnosti předchozí právní úpravy dovozována ze zákona (z přiměřeného použití mandátní smlouvy dle § 66 odst. 2 ObchZ⁸⁸, a to z ustanovení § 567 odst. 2 ObchZ⁸⁹)⁹⁰, z obecných zásad obchodního zákoníku a rovněž z pojmu péče řádného hospodáře⁹¹. (Nejvyšší soud ČR dovedl za předchozí právní úpravy povinnost loajality i z ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ. Učinil tak například v rozsudku ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, ve kterém i výslovně uvedl termín „povinnost loajality“⁹².)⁹³ Nadto je třeba uvést, že zákon o obchodních korporacích povinnost loajality nijak dále podrobněji nevynezuje ani nekonkretizuje.

Otázka vymezení pojmu loajality úzce souvisí s otázkou, v jakém zájmu se má činnost člena orgánu uskutečňovat. Černá například považuje za hlavní zájem obchodní společnosti, která byla založena za účelem podnikání, „její setrvání jako hospodářské jednotky zaměřené na rentabilitu podnikání ve vymezených oblastech“.⁹⁴ Dle Dědiče se pak od člena představenstva vyžaduje, aby jednal v zájmu akciové společnosti, nikoliv pouze v zájmu určitého akcionáře či snad ve vlastním zájmu anebo v zájmu třetí osoby,

Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 115.

⁸⁸ § 66 odst. 2 ObchZ: „Vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem při zařizování záležitostí společnosti, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností. Závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy. Smlouva o výkonu funkce musí mít písemnou formu a musí být schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky, kteří ručí za závazky společnosti neomezeně.“

⁸⁹ § 567 odst. 2 ObchZ: „Činnost, k níž se mandatář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát. Mandatář je povinen oznámit mandantovi všechny okolnosti, které zjistil při zařizování záležitostí a jež mohou mít vliv na změnu pokynů mandanta.“

⁹⁰ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář, díl III, § 176 - § 220zb*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-727-3071-1. Str. 2417-2418.

⁹¹ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, 184 s. ISBN 978-80-7400-346-2. Str. 100.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008: „Podle § 194 odst. 5 věty první obč. zák. byli členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí. Součástí náležité péče bylo mimo jiné i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality).“

⁹³ BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2. Str. 224.

⁹⁴ ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo: 3. díl: Akciová společnost*. 1. vyd. Praha, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1. Str. 242.

a dále se po něm vyžaduje, aby se aktivně seznamoval se zájmy společnosti.⁹⁵ V této souvislosti je ovšem třeba uvědomit si, že akciová společnost je osobou právnickou a tedy osobou fiktivní, v důsledku čehož lze uzavřít, že „přesvědčení, že společnost může mít svůj vlastní oddělený zájem (...) nezávislý na zájmech své lidské složky, je ve skutečnosti praktický mýtus“.⁹⁶ Pojem „zájem společnosti“ je pak i předmětem rozdílných přístupů, pokud jde o právní systém angloamerický a evropský. Zatímco angloamerická právní doktrína je založena na tzv. teorii „shareholders“, dle níž je zájmem společnosti to, co zvyšuje cenu akcií, a tedy zájem společnosti je shodný se zájmem akcionářů, tak evropský systém je založen na tzv. teorii „stakeholders“, dle níž zájmem společnosti není pouze zájem jejích akcionářů, ale jedná se o společný zájem všech osob, které jsou zainteresované na činnosti společnosti.

Povinností loajality lze tedy rozumět povinnost jednat v nejlepším zájmu akciové společnosti a k jejímu prospěchu a tomuto zájmu rovněž dávat přednost před zájmem vlastním či zájmem akcionářů a třetích osob.⁹⁷ Jak již bylo uvedeno výše, loajalita je jednou ze složek péče řádného hospodáře, a tedy jednal-li by člen orgánu neloajálně, porušil by tím právě i tuto povinnost a v případném soudním řízení by to byl právě on, kdo by nesl obrácené důkazní břemeno (viz část věnovaná povinnosti péče řádného hospodáře). S ohledem na odlišení toho, kdo jedná, a majetku, který je spravován, došlo k zavedení podrobnějšího pravidla o střetu zájmů, a to skrze stanovení informační povinnosti člena orgánu a možnosti preventivního zákroku ze strany valné hromady akciové společnosti.⁹⁸ Dozví-li se tedy člen orgánu, že při výkonu jeho funkce může dojít ke střetu jeho vlastního zájmu se zájmem akciové společnosti či bude-li mít v úmyslu uzavřít s akciovou společností smlouvu (to neplatí pokud jde o smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku) či zajistit nebo utvrdit dluh společnosti, musí o tom bezodkladně informovat ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, pokud byl zřízen, jinak orgán nejvyšší, přičemž informační povinnost splní i tím, že informuje

⁹⁵ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář, díl III, § 176 - § 220zb.* 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-727-3071-1. Str. 2417.

⁹⁶ GRIFFIN, Stephen. *Company law: fundamental principles.* 3rd ed. Harlow: Longman, 2000, 386 s. ISBN 0-273-64221-9. Str. 240.

⁹⁷ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů.* Vyd. 1. V Praze: C. H. Beck, 2010, 184 s. ISBN 978-80-7400-346-2. Str. 100,101.

⁹⁸ *Důvodová zpráva k ZOK* [online], 92 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>. Str. 25.

pouze nejvyšší orgán, pokud ovšem sám jako jediný společník nevykonává jeho působnost.⁹⁹ Výše uvedenou informační povinností ovšem není dotčena povinnost člena orgánu jednat v zájmu akciové společnosti¹⁰⁰, tedy právě povinnost loajality, jak byla popsána výše. V případě, že člen orgánu splní svou informační povinnost, může mu být nejvyšším orgánem či kontrolním orgánem na určitou dobu pozastaven výkon jeho funkce¹⁰¹ či v případě úmyslu uzavřít smlouvu mu může být uzavření takové smlouvy zakázáno¹⁰². Informační povinnost se přitom vztahuje i na osoby tomuto členovi blízké nebo jím ovlivněné nebo ovládané.¹⁰³

1.2.1.4 Povinnost mlčenlivosti

Povinnost mlčenlivosti jako taková, na rozdíl od předchozí právní úpravy, není v ZOK ani v NOZ výslovně upravena, nicméně její existenci lze dovodit právě z povinnosti loajality, jež byla popsána v předchozím pododdíle, kdy povinnost mlčenlivosti je odrazem povinnosti člena orgánu podřizovat svou veškerou činnost zájmu akciové společnosti a jejímu prospěchu.¹⁰⁴ Předchozí právní úprava ukládala povinnost mlčenlivosti v ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, dle něhož byli členové představenstva povinni „zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu“, přičemž se domnívám, že povinnost mlčenlivosti se právě i dnes vztahuje na tyto důvěrné informace a skutečnosti. Důvěrná informace je pojmem širším než pojem „obchodní tajemství“, neboť dle Rady taková informace nemusí být nutně povahy obchodní, výrobní či technické a souviset se závodem. Důvěrnou informací totiž může být i taková, která se nebude týkat toho konkrétního závodu, ale bude se týkat naopak závodu jiného, například závodu soutěžitele.¹⁰⁵

⁹⁹ § 54 - § 57 ZOK.

¹⁰⁰ § 54 odst. 3 ZOK.

¹⁰¹ § 54 odst. 4 ZOK

¹⁰² § 56 odst. 2 ZOK: „Uzavření smlouvy podle odstavce 1 nebo § 55, které není v zájmu obchodní korporace, může její nejvyšší nebo kontrolní orgán zakázat.“

¹⁰³ § 54 odst. 1 ZOK a § 55 odst. 1 ZOK.

¹⁰⁴ PETROV, Jan. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 98 s. ISBN 978-802-1043-862. Str. 61.

¹⁰⁵ RADA, Ivan. *Jednatelé s.r.o., představenstvo a.s.* Praha: Linde, 2004, 199 s. ISBN 80-861-3155-6. Str. 96.

1.2.1.5 Zákaz konkurence

Na každého člena orgánu akciové společnosti se rovněž vztahuje zákaz konkurence omezující podnikání těchto osob, jenž je odvozen od obecné povinnosti loajality. Smyslem tohoto zákazu je zajištění rovnosti podnikání, tedy aby nedocházelo ke znevýhodňování akciové společnosti v důsledku jednání osob, které mají k dispozici vnitřní informace o možnostech, plánech a situaci společnosti.¹⁰⁶ Zákaz konkurence je tedy jakousi bariérou proti nepoctivému jednání členů orgánů akciové společnosti v její neprospěch a společnosti zároveň umožňuje napravit škodu¹⁰⁷, která jí byla porušením zákazu konkurence způsobena.¹⁰⁸ Práva, která akciové společnosti vznikla porušením zákazu konkurence ze strany člena jejího orgánu, pak lze u tohoto člena uplatnit do tří měsíců ode dne, kdy se akciová společnost o porušení tohoto zákazu dozvěděla, nejpозději však do jednoho roku od porušení, v opačném případě se k pozdě uplatněnému právu nebude přihlížet.¹⁰⁹ Pravidlo zákazu konkurence zákon o obchodních korporacích ještě doplňuje o pravidlo střetů zájmů¹¹⁰, jehož obsahem je rovněž i úprava uzavírání smluv mezi členem představenstva či dozorčí rady akciové společnosti a akciovou společností.¹¹¹

Člen orgánu akciové společnosti tedy nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného,¹¹² nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným

¹⁰⁶ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 75.

¹⁰⁷ § 5 odst. 1 ZOK: „Obchodní korporace může požadovat, aby jí ten, kdo porušil zákaz konkurenčního jednání, vydal prospěch, který v důsledku toho získal, anebo aby na ni převedl z toho vzniklá práva, ledaže to vylučuje povaha získaných práv; to platí obdobně pro každého jiného nabyvatele tohoto prospěchu nebo práva, ledaže tento nabyvatel jednal v dobré víře.“

¹⁰⁸ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 75.

¹⁰⁹ § 5 odst. 2 ZOK

¹¹⁰ § 54 odst. 1 ZOK: „Dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných.“

¹¹¹ § 55 odst. 1 ZOK: „Hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými.“

¹¹² § 441 odst. 1 a § 451 odst. 1 ZOK.

předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení (pokud se nejedná o koncern)¹¹³, a nesmí se účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti.¹¹⁴ Zákon o obchodních korporacích však nově uvádí, že činnost, jíž se zákaz konkurence týká, nemusí být nutně zakázána, a to za předpokladu splnění zákonných podmínek, tedy že zakladatelé při založení společnosti (či orgán oprávněný k volbě představenstva v případě představenstva) byli členem představenstva či dozorčí rady na některou z okolností, která je předmětem zákazu konkurence, výslovně upozorněni nebo vznikla-li tato skutečnost později a člen představenstva či dozorčí rady na ni písemně upozornil. Uvedené pak ovšem neplatí, pokud některý ze zakladatelů nebo orgán příslušný k volbě dotyčné osoby vyslovil s touto činností nesouhlas do jednoho měsíce ode dne, kdy byl na okolnosti upozorněn.¹¹⁵

1.2.1.6 Povinnost k osobnímu výkonu funkce

Co se týče úpravy institutu výkonu funkce člena orgánu akciové společnosti jakožto záležitosti osobní povahy, došlo zde v souvislosti s rekodifikací soukromého práva k zaujetí odlišného postoje oproti dřívější právní úpravě. Zatímco za účinnosti předchozí právní úpravy Nejvyšší soud ČR judikoval, že „*za situace, kdy stanovy společnosti určují, že jménem společnosti musí jednat společně nejméně dva její členové a zakládají tedy pro každý úkon, který představenstvo činí jménem společnosti, povinnost vzájemné kontroly (a odpovědnosti) nejméně dvou členů představenstva, nelze takovou kontrolu a odpovědnost vyloučit tím, že dva členové představenstva udělí generální plnou moc jen jednomu z nich. Takový postup by byl v rozporu s právní úpravou jednání statutárních orgánů společnosti v zákoně a stanovách společnosti. A to tím spíše, je-li jednou z osob, jednajících při udělení plné moci jménem představenstva, sám zmocněný člen představenstva*“¹¹⁶, nová právní úprava připouští možnost zmocnit pro jednotlivý, tedy konkrétní, případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při neúčasti hlasoval.¹¹⁷

¹¹³ § 441 odst. 2 a § 451 odst. 2 ZOK.

¹¹⁴ § 441 odst. 3 a § 451 odst. 3 ZOK.

¹¹⁵ § 442 odst. 1 a § 452 odst. 1 ZOK.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1082/2005.

¹¹⁷ § 159 odst. 2 NOZ: „Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.“

Argumentem na podporu názoru, že výkon funkce člena orgánu akciové společnosti je nepřevoditelným závazkem osobní povahy, byl zejména odkaz na náležitou péči řádného hospodáře, která by nemohla být naplněna, pokud by k výkonu svých povinností funkcionář ustanovil jinou osobu.¹¹⁸ Eliáš později svůj názor na osobní výkon funkce upravil a uváděl, že na straně určité osoby je třeba brát v úvahu i skutečnost, že mohou nastat jisté konkrétní překážky, jako např. nemoc či zahraniční stáž, pro něž je na přechodnou dobu osobní výkon funkce ztížen či dokonce znemožněn, aniž by však šlo o nemožnost jako takovou.¹¹⁹

1.2.2 „Technické“ povinnosti členů orgánů akciové společnosti

Vedle fiduciárních povinností, jež musí členové orgánů akciové společnosti při výkonu svých funkcí soustavně respektovat, existují ještě konkrétní zákonné povinnosti zavazující jednotlivé členy orgánů akciových společností či přímo příslušné orgány jako celek. Tyto zákonné povinnosti odkazující na konkrétní situace můžeme v zájmu jejich odlišení označit jako „technické“ povinnosti. Na následujících stránkách tak bude v krátkosti nastíněn příkladný výčet takovýchto technických povinností rozdělený do pododdílů dle toho, zda se povinnosti vztahují k výkonnému či kontrolnímu orgánu (a jejich členům) akciové společnosti.

1.2.2.1 „Technické“ povinnosti představenstva a statutárního ředitele

Je-li jako organizační struktura akciové společnosti nastaven dualistickým systémem, je statutárním orgánem akciové společnosti představenstvo, do jehož působnosti náleží dva okruhy činností. První okruh představuje projev vůle akciové společnosti navenek, tedy jednání vůči třetím osobám, a druhou část působnosti představenstva tvoří činnost směřující dovnitř, tj. obchodní vedení společnosti. Mezi povinnosti představenstva pak patří zejména povinnosti spjaté s činností statutárního orgánu, povinnosti vůči společníkům, povinnosti spjaté s valnou hromadou, povinnosti spjaté s akciemi a opčními listy, povinnosti spjaté se stanovami a povinnosti spjaté s obchodním rejstříkem.¹²⁰

¹¹⁸ ELIÁŠ, Karel. *Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů*, In: Ekonom: Týdeník Hospodářských novin. Praha: Economia, a.s., 1993, č. 17. ISSN 1210-0714. Str. 63.

¹¹⁹ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 105.

¹²⁰ RADA, Ivan. *Jednatelé s.r.o., představenstvo a.s.: práva, povinnosti, odpovědnost*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 152. ISBN 80-86131-42-4. Str. 6.

S ohledem na skutečnost, že předmět této diplomové práce ani její rozsah neumožňuje detailní rozebrání všech shora uvedených povinností, omezím se pouze na krátký popis některých z nich.

Mezi hlavní úkoly představenstva akciové společnosti patří zajišťování řádného vedení účetnictví, dále předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou, konsolidovanou či mezitímní účetní závěrku a v souladu se stanovami předkládá rovněž návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty.¹²¹ Představenstvo má rovněž povinnost společně s účetní závěrkou zveřejnit zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a stavu jejího majetku.¹²²

K jednotlivým povinnostem členů představenstva náleží zejména povinnost zvolit si ze svého středu předsedu, kterého rovněž tito členové mohou odvolat.¹²³ Zvolení předsedy je povinné, to však samozřejmě neplatí, je-li představenstvo jednočlenné v souladu se stanovami akciové společnosti, kdy tuto možnost ZOK nově připouští pro jakoukoliv akciovou společnost¹²⁴ a nikoliv již jen pro unipersonální společnost, jak platilo dříve.¹²⁵

S funkcí předsedy představenstva ZOK spojuje povinnost podepisovat společně se zapisovatelem zápis pořízený o průběhu jednání představenstva, ze kterého jmenovitě vyplývá, kteří členové představenstva hlasovali proti přijetí jednotlivých rozhodnutí a kteří se hlasování zdrželi.¹²⁶ Uvedení těchto údajů o hlasování je velmi významné, neboť pokud ze zápisu z jednání nevyplývá jiná skutečnost, platí, že člen představenstva hlasoval pro přijetí daného rozhodnutí, což může mít dopad i na jeho případnou odpovědnost.¹²⁷

¹²¹ § 435 odst. 4 ZOK.

¹²² § 436 odst. 2 ZOK.

¹²³ § 439 odst. 2 ZOK: „Představenstvo volí a odvolává svého předsedu.“

¹²⁴ § 439 odst. 1 ZOK: „Neurčí-li stanovy jinak, má představenstvo 3 členy.“

¹²⁵ HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9. Str. 608.

¹²⁶ § 440 odst. 2 a odst. 3 ZOK: „(2) O průběhu jednání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedajícím a zapisovatelem; přílohou zápisu je seznam přítomných. (3) V zápisu se jmenovitě uvedou členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování; u neuvedených členů se má za to, že hlasovali pro přijetí rozhodnutí.“

¹²⁷ RADA, Ivan. *Jednatel s.r.o., představenstvo a.s.: práva, povinnosti, odpovědnost*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 152. ISBN 80-86131-42-4. Str. 91, 92.

Ve vztahu k akcionářům společnosti se pak jedná o povinnost poskytovat na valné hromadě na požádání akcionáře vysvětlení záležitostí, které se týkají společnosti nebo jí ovládaných osob za předpokladu, že toto vysvětlení je nezbytné pro posouzení obsahu záležitostí, které jsou zařazeny na pořad valné hromady, či je nezbytné pro výkon akcionářských práv dotyčného akcionáře na valné hromadě.¹²⁸ Pro úplnost je však nutné uvést, že poskytnutí vysvětlení může být ze strany představenstva zcela nebo částečně odmítnuto, neboť zákon počítá s tím, že poskytnutí některých informací by mohlo společnost poškodit.¹²⁹

Z povahy věci vyplývá, že právě představenstvu náleží právo a zároveň i povinnost svolat valnou hromadu, a to nejméně jednou za účetní období, ledaže stanovy určí, že valná hromada se svolává častěji.¹³⁰ Valná hromada je svolávána představenstvem jako celkem, tedy k jejímu svolání je zapotřebí přijmout rozhodnutí představenstva o jejím svolání. Zákon pamatuje i na situaci, kdy představenstvo bez zbytečného odkladu valnou hromadu nesvolá, ačkoliv to ZOK vyžaduje, anebo je představenstvo dlouhodobě neschopné usnášet se. Za těchto okolností může valnou hromadu svolat jakýkoliv jednotlivý člen představenstva.¹³¹ Členové představenstva mají povinnost se konání valné hromady účastnit.¹³² Povinnost svolat valnou hromadu má představenstvo rovněž tehdy, požádají-li o to kvalifikovaní akcionáři, a to za jasně stanovených podmínek.¹³³

¹²⁸ § 357 odst. 1 ZOK: „Akcionář je oprávněn požadovat a obdržet na valné hromadě od společnosti vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti nebo jí ovládaných osob, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní. Stanovy mohou určit, že každý akcionář má pro přednesení své žádosti přiměřené časové omezení.“

¹²⁹ § 359 ZOK: „Představenstvo nebo osoba, která svolává valnou hromadu, mohou poskytnutí vysvětlení zcela nebo částečně odmítnout, pokud a) by jeho poskytnutí mohlo přivodit společnosti nebo jí ovládaným osobám újmu, b) jde o vnitřní informaci nebo utajovanou informaci podle jiného právního předpisu, nebo c) je požadované vysvětlení veřejně dostupné.“

¹³⁰ § 402 odst. 1 ZOK.

¹³¹ § 402 odst. 2 ZOK: „Valnou hromadu svolává představenstvo, popřípadě jeho člen, pokud ji představenstvo bez zbytečného odkladu nesvolá a tento zákon svolání valné hromady vyžaduje, anebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopno se usnášet, ledaže tento zákon stanoví jinak.“

¹³² § 402 odst. 3 ZOK: „Členové představenstva se vždy účastní valné hromady. Členovi představenstva musí být uděleno slovo, kdykoliv o to požádá.“

¹³³ § 367 odst. 1 ZOK: „Představenstvo svolá na žádost kvalifikovaných akcionářů, splňuje-li požadavky uvedené v § 366, valnou hromadu způsobem stanoveným tímto zákonem a stanovami tak, aby se konala nejpozději do 40 dnů ode dne, kdy mu byla doručena žádost o svolání; lhůta pro uveřejnění a zaslání pozvánky na valnou hromadu se v tomto případě zkracuje na 15 dnů. Jde-li o společnost, jejíž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, činí lhůta podle věty první 50 dnů a lhůta podle věty druhé 21 dnů.“

V monistickém systému vystupuje na místě statutárního orgánu akciové společnosti statutární ředitel, kterým může být i předseda správní rady.¹³⁴ Navzdory skutečnosti, že se dle zákona na jeho postavení a působnost přednostně použijí ustanovení o představenstvu, není mezi těmito dvěma orgány přímá obdoba. První odlišnost se týká rozdílnosti v orgánu akciové společnosti, který statutární orgán v tom kterém systému vnitřního uspořádání jmenuje. Zatímco představenstvo je voleno a odvoláváno valnou hromadou, tak jmenování statutárního ředitele není vůbec takto jednoznačné. Na jednom místě totiž zákonodárce jmenování statutárního ředitele svěřuje do působnosti správní rady a na jiném místě v zákoně jej naopak svěřuje do působnosti valné hromady.¹³⁵ Další rozdíl pak lze spatřovat ve skutečnosti, že statutárnímu řediteli sice náleží výkon obchodního vedení¹³⁶, jeho základní rámec a směřování však určuje správní rada.¹³⁷

1.2.2.2 „Technické“ povinnosti dozorčí a správní rady

Základní funkcí a povinností dozorčí rady akciové společnosti jakožto kontrolního orgánu je dohled nad výkonem působnosti představenstva a činností společnosti¹³⁸. Dozorčí rada jako taková má tedy oprávnění nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se akciové společnosti a tomu odpovídající povinnost kontrolovat, zda jsou účetní zápisy vedeny řádně a v souladu se skutečností a zda se podnikatelská či jiná činnost společnosti děje v souladu s jinými právními předpisy a se stanovami.¹³⁹ Jak vyplývá ze zákonného ustanovení, tato povinnost a jí odpovídající oprávnění přísluší nikoliv jednotlivému členu dozorčí rady, ale dozorčí radě jako takové, což právě za účinnosti minulé právní úpravy na rozdíl od té současné nebylo díky zákonnému textu jednoznačné.¹⁴⁰ Uvedené oprávnění mohou členové dozorčí rady užívat pouze na základě

¹³⁴ § 463 odst. 3 ZOK: „Statutárním ředitelem může být i předseda správní rady. Na jeho postavení se použijí přednostně ustanovení tohoto zákona o představenstvu.“

¹³⁵ § 463 odst. 1 ZOK: „Statutárním orgánem společnosti je statutární ředitel jmenovaný správní radou. Smlouvu o výkonu funkce statutárního ředitele schvaluje správní rada.“ a oproti tomu § 421 odst. 2 písm. e) ZOK: „Do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání členů představenstva nebo statutárního ředitele, pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě.“

¹³⁶ § 463 odst. 4 ZOK.

¹³⁷ § 460 odst. 1 ZOK: „Správní rada určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon.“

¹³⁸ § 446 odst. 1 ZOK.

¹³⁹ § 447 odst. 1 ZOK.

¹⁴⁰ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 122.

rozhodnutí dozorčí rady, jinak pouze tehdy, není-li dozorčí rada schopná plnit své funkce.¹⁴¹ Povinností dozorčí rady je rovněž přezkoumání řádné, mimořádné, konsolidované, popř. také mezitímní účetní závěrky a návrhu na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a předložení svých vyjádření valné hromadě.¹⁴² K řádnému splnění této povinnosti je pak opět zapotřebí, aby předmětné dokumenty byly přezkoumány i z hlediska toho, zda je účetnictví akciové společnosti vedeno tak, že podává věrný obraz situace.¹⁴³ Člen dozorčí rady pak nesmí být samozřejmě současně členem představenstva či jinou osobou oprávněnou jednat za společnost podle zápisu v obchodním rejstříku.¹⁴⁴ Členové dozorčí rady se dále zúčastňují valné hromady a pověřený člen dozorčí rady seznamuje valnou hromadu s výsledky kontrolní činnosti dozorčí rady.¹⁴⁵

Ke konkrétním jednotlivým povinnostem členů dozorčí rady patří především povinnost zvolit si a případně i odvolávat předsedu dozorčí rady¹⁴⁶, jehož jedinou, zákonem stanovenou povinností (obdobně jako u předsedy představenstva), je podepisovat zápis pořizovaný o průběhu jednání dozorčí rady, ze kterého jmenovitě vyplývá, kteří členové dozorčí rady hlasovali proti přijetí jednotlivých rozhodnutí a kteří se hlasování zdrželi.¹⁴⁷ Uvedení údajů o hlasování jednotlivých členů dozorčí rady je velmi významné, neboť pokud ze zápisu z jednání nevyplývá jiná skutečnost, pak platí, že člen dozorčí rady hlasoval pro přijetí daného rozhodnutí, což může mít vliv samozřejmě i na jeho případnou odpovědnost.¹⁴⁸ Na požádání se v zápise rovněž uvedou stanoviska menšiny členů.¹⁴⁹ Povinnosti jsou dozorčí radě rovněž ukládány ve vztahu ke svolání valné hromady. Valnou hromadu sice obecně svolává představenstvo společnosti, nicméně v případě, že akciová společnost nemá představenstvo zvolené nebo zvolené

¹⁴¹ § 447 odst. 2 ZOK.

¹⁴² § 447, odst. 3 ZOK.

¹⁴³ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 122.

¹⁴⁴ § 448 odst. 5 ZOK.

¹⁴⁵ § 449 odst. 1 ZOK.

¹⁴⁶ § 448 odst. 3 ZOK.

¹⁴⁷ § 450 odst. 1 a odst. 2 ZOK: „(1) O průběhu jednání dozorčí rady a o jejích rozhodnutích se pořizuje zápis podepsaný předsedajícím; přílohou zápisu je seznam přítomných. (2) V zápisu se jmenovitě uvedou členové dozorčí rady, kteří hlasovali proti přijetí jednotlivých rozhodnutí nebo se zdrželi hlasování; u neuvedených členů se má za to, že hlasovali pro přijetí rozhodnutí.“

¹⁴⁸ RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757. Str. 119, 120.

¹⁴⁹ § 450 odst. 3 ZOK.

představenstvo po dlouhou dobu neplní své povinnosti a valná hromada není svolána ani jeho členem, svolá valnou hromadu právě dozorčí rada.¹⁵⁰

Další z jednotlivých povinností dozorčí rady souvisí s právy kvalifikovaných akcionářů. Kvalifikovaní akcionáři mohou v souladu s ustanovením § 366 ZOK požádat představenstvo, aby k projednání jimi navržených záležitostí svolalo valnou hromadu. A právě v souvislosti s touto žádostí, může kvalifikovaný akcionář požádat dozorčí radu, aby v žádosti uvedených záležitostech přezkoumala výkon působnosti představenstva. Dozorčí rada pak má povinnost požadovaný přezkum působnosti provést bez zbytečného odkladu a nejpozději do dvou měsíců ode dne doručení žádosti je povinna informovat písemnou formou dotyčného kvalifikovaného akcionáře o výstupech provedeného přezkumu.¹⁵¹

V monisticky uspořádané akciové společnosti se na postavení členů správní rady obdobně použijí ustanovení o dozorčí radě.¹⁵² Je však třeba mít na paměti, že s ohledem na skutečnost, že může dojít ke kumulaci a propojení funkcí, nelze pravidlo obdobného použití aplikovat bezvýjimečně ve všech případech, tedy jinak mezi orgány dualistické a.s. a monistické a.s. není přímá obdoba.¹⁵³ Správní rada, obdobně jako dozorčí rada v dualistické akciové společnosti, volí a odvolává svého předsedu¹⁵⁴ – výlučně fyzickou osobu¹⁵⁵, který organizuje a řídí činnost správní rady a dohlíží na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů společnosti.¹⁵⁶ Do působnosti tohoto orgánu náleží určení základního zaměření obchodního vedení, které bude vykonávat statutární ředitel, dohled nad řádným výkonem tohoto obchodního vedení statutárním ředitelem¹⁵⁷ a dále

¹⁵⁰ § 404 ZOK: „V případě, kdy společnost nemá zvolené představenstvo nebo zvolené představenstvo dlouhodobě neplní své povinnosti a valnou hromadu nesvolá ani jeho člen, svolá valnou hromadu dozorčí rada; ta může valnou hromadu svolat také tehdy, vyžadují-li to zájmy společnosti. Dozorčí rada zároveň navrhne potřebná opatření. Pokud dozorčí rada valnou hromadu nesvolá, může ji svolat kterýkoliv člen dozorčí rady.“

¹⁵¹ § 370 ZOK.

¹⁵² § 456 odst. 2 ZOK: „Kde se v tomto zákoně stanoví o dozorčí radě, rozumí se tím podle okolností správní rada nebo předseda správní rady anebo jiný orgán s obdobnou kontrolní působností.“

¹⁵³ Důvodová zpráva k ZOK [online], 92 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>. Str. 66.

¹⁵⁴ § 461 odst. 1 ZOK.

¹⁵⁵ § 461 odst. 2 ZOK: „Předsedou správní rady může být jen fyzická osoba.“

¹⁵⁶ § 462 odst. 1 ZOK: „Předseda správní rady organizuje a řídí její činnost a dohlíží na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů společnosti. O svých poznatcích a o činnosti správní rady informuje valnou hromadu.“

¹⁵⁷ § 460 odst. 1 ZOK.

další otázky, které nejsou zákonem svěřeny do působnosti valné hromady.¹⁵⁸ Správní rada také, jakž už bylo řečeno, jmenuje a odvolává statutárního ředitele a kontrolu nad postavením a výkonem jeho funkce vykonává i skrze smlouvu o výkonu funkce, neboť ta podléhá jejímu schválení.¹⁵⁹

¹⁵⁸ § 460 odst. 2 ZOK.

¹⁵⁹ § 463 odst. 1 ZOK.

2 Právní úprava odpovědnosti za škodu a její náhrady

Téma pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti nezbytně souvisí s právní úpravou odpovědnosti a náhrady škody, přičemž odpovědnost za škodu, resp. povinnost k její náhradě¹⁶⁰, je zcela určitě jednou z nejpálčivějších potencionálních hrozeb, kterým je člen orgánu akciové společnosti při výkonu své funkce vystaven. V důsledku přijetí nového občanského zákoníku došlo ke koncentraci úpravy odpovědnosti za škodu pouze do jednoho zákona, tedy na rozdíl od předchozího právního stavu již neexistuje dvoukolejnost právní úpravy tohoto institutu a úprava povinnosti náhrady škody vztahující se na členy orgánů akciové společnosti je od nynějška obsažena právě v novém občanském zákoníku. I s ohledem na tyto změny se tak v této kapitole budu stručně věnovat problematice soukromoprávní odpovědnosti za škodu a její náhrady se zaměřením na členy orgánů akciové společnosti.

2.1 Odpovědnost za škodu

2.1.1 Změny v základní koncepci odpovědnosti za škodu

Domnívám se, že je na místě hned úvodem této podkapitoly uvést, že ačkoliv by se mohlo zdát, že se na postavení člena voleného orgánu akciové společnosti (s ohledem na odstranění dřívější dvoukolejnosti občanského a obchodního práva) budou aplikovat ustanovení nového občanského zákoníku o správě cizího majetku, není tomu tak. Přestože, jde-li o podstatu věci, člen voleného orgánu jistě vystupuje jako správce cizího majetku, zákon o obchodních korporacích takovou aplikaci přímo vylučuje.¹⁶¹

Nový občanský zákoník rovněž nepřevzal dosavadní jednotné pojetí civilního deliktu a nově rozlišuje tři typy civilních deliktů, a to porušení dobrých mravů, zákona a smlouvy, kdy je možné „*vymezit bipartici porušení zákona a dobrých mravů na jedné straně*

¹⁶⁰ NOZ se obecně vyhýbá dříve užívanému pojmu „*odpovědnost za škodu*“ a nahrazuje jej slovním spojením „*povinnost nahradit újmu/škodu*“, avšak právě v části věnované pojištění NOZ uplatňuje i dříve používanou terminologii.

¹⁶¹ § 59 odst. 1 ZOK: „*Práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného. Ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí.*“

a porušení smluvní povinnosti na straně druhé“.¹⁶² Nadále se tedy rozlišuje především odpovědnost smluvní a mimosmluvní (delikt ní), kteréžto dělení odpovídá i většině evropských úprav.¹⁶³ Nově je rozhodující, zda povinnost, kterou člen orgánu akciové společnosti porušil, je smluvní, či vyplývá z právního předpisu, neboť obě odpovědnosti jsou konstruovány rozdílně. Nový občanský zákoník upravuje rovněž i speciální skutkové podstaty odpovědnosti za škodu, např. způsobení škody tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání, způsobení škody osobou s nebezpečnými vlastnostmi, způsobení škody věcí a mnoho dalších.¹⁶⁴

Mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností je významný rozdíl. Zatímco delikt ní odpovědnost se blíží dřívějšímu subjektivnímu pojetí odpovědnosti a předmětem zkoumání je tedy i subjektivní vztah škůdce k výsledku jeho jednání, tedy vyžaduje se zavinění¹⁶⁵, tak smluvní odpovědnost je naopak postavena na odpovědnosti objektivní, bez zavinění, přičemž v případě, že se škůdce dovolá liberace, bude odpovědnosti zproštěn.¹⁶⁶ Důvodem přísnější úpravy v případě smluvní odpovědnosti je skutečnost, že *„nový občanský zákoník považuje smlouvu za užší vztah mezi stranami, který vznikl na základě jejich svobodné vůle, a má proto pro obě strany zásadní důsledky*“.¹⁶⁷

2.1.2 Předpoklady povinnosti k náhradě škody

Aby vůbec došlo ke vzniku povinnosti náhrady škody, musí být naplněny zákonem kladené požadavky. Ke vzniku soukromoprávní odpovědnosti za škodu je tedy třeba, aby

¹⁶² MELZER, Filip. *Corpus delicti aneb obrana úpravy delikt ního práva v návrhu občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 24-27. ISSN 1210-6348. Str. 25.

¹⁶³ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malá náhled do osnovy nového občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 15-23. ISSN 1210-6348. Str. 16.

¹⁶⁴ § 2920 a násl. NOZ

¹⁶⁵ § 2910 NOZ: *„Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“*

¹⁶⁶ § 2913 odst. 2 NOZ: *„Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.“*

¹⁶⁷ PLAVEC, Petr; GODALOVÁ, Tereza. *Úprava náhrady škody a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku*. In: Plavec & Partners, advokátní kancelář [online]. © 2012 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ppak.cz/novinky/uprava-nahrady-skody-a-nemajetkove-ujmy-v-novem-obcanskem-zakoniku/>.

došlo k porušení právní povinnosti a vzniku škody, aby existovala příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a podle okolností aby bylo na straně škůdce zavinění. Jak bylo již uvedeno výše, dle nového občanského zákoníku se protiprávností rozumí takové jednání škůdce, které je v rozporu se zákonem¹⁶⁸, se smlouvou¹⁶⁹ či jednání, kterým škůdce úmyslně porušuje dobré mravy¹⁷⁰. Za podrobnější zmínku pak jistě stojí ještě další z předpokladů, tedy příčinná souvislost, kdy je nutno uvést, že cílem nového občanského zákoníku bylo zlepšení postavení poškozeného, a byla tedy řešena i úprava otázky alternativních příčin, tedy prokázání příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou škodou pro případy, kdy škoda mohla být zapříčiněna více škůdci a nelze zcela jednoznačně stanovit, kdo je skutečným viníkem, tedy spíše úprava spoluodpovědnosti.¹⁷¹ V současné době tedy platí, že dopustí-li se více osob samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila, nahradí tuto škůdci škodu společně a nerozdílně.¹⁷² Otázka zkoumání příčinné souvislosti je ovšem považována za velmi komplikovanou a v některých případech je její prokázání velmi obtížné.¹⁷³

2.1.3 Subjektivní povinnost k náhradě škody

Subjektivní povinnost k náhradě škody nový občanský zákoník spojuje se dvěma důvody, a to s porušením zákonné povinnosti či s úmyslným porušením dobrých mravů, kterými se rozumí základní požadavky na chování a jednání každé osoby, které je nutné

¹⁶⁸ § 2910 NOZ.

¹⁶⁹ § 2913 NOZ: „(1) Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.“ Odst. 2 je již citován na předchozí straně.

¹⁷⁰ § 2909 NOZ: „Škůdce, který poškozenému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů, je povinen ji nahradit; vykonával-li však své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.“

¹⁷¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malá náhled do osnovy nového občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 15-23. ISSN 1210-6348. Str. 22.

¹⁷² § 2915 odst. 1 NOZ: „Je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně; je-li některý ze škůdců povinen podle jiného zákona k náhradě jen do určité výše, je zavázán s ostatními škůdci společně a nerozdílně v tomto rozsahu. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila.“

¹⁷³ ŠILHÁN, Josef. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 159. ISBN 978-807-4003-936. Str. 7.

respektovat a dodržovat za účelem soužití ve vzájemných vztazích fyzických a právnických osob.¹⁷⁴ Důvodová zpráva uvádí, že porušení dobrých mravů je chápáno jako obecná kategorie, proto není zařazeno mezi zvláštní skutkové podstaty náhrady škody, a rovněž že stojí v popředí obecné úpravy z toho důvodu, že dobré mravy tvoří základ celého soukromého práva.¹⁷⁵ Právní úprava dále stanoví, že vykonával-li však škůdce své právo, je povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného. Pokud jde o porušení zákona, pak nový občanský zákoník rozlišuje, zda škůdce vlastním zaviněním porušil povinnost stanovenou zákonem a zasáhl tak do absolutního práva poškozeného, anebo do jiného práva poškozeného porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Rozdělení je zdůvodňováno odlišnou povahou zasažených práv, neboť právo absolutní působí vůči všem, tj. *erga omnes*, zatímco právo relativní působí pouze mezi stranami, tj. *inter partes*. Zavinění je přitom přímým předpokladem vzniku povinnosti k náhradě škody, nikoliv tedy až exkulpačním důvodem, jako tomu bylo dle ustanovení § 420 odst. 3 OZ¹⁷⁶. Nový občanský zákoník pak dále upravuje v ustanovení § 2911 a násl. domněnky nedbalosti, kdy se v případě porušení zákonné povinnosti presumuje, že škodu škůdce zavinil z nedbalosti.

Pelikánová dané rozlišení na porušení absolutního a relativního práva považuje za relativně bez významu a hodnotí jej jako příliš akademické, snad i budící pochybnosti ve vztahu ke smluvní odpovědnosti, která je zaměřena právě na porušení práva relativního.¹⁷⁷ Naopak Melzer je toho názoru, že uvedené rozlišení praktický význam má, neboť zasáhne-li škůdce do absolutního práva jiné osoby, jedná protiprávně, neboť absolutnímu právu odpovídá povinnost ostatních do tohoto práva nezasahovat. Zasáhne-li naopak někdo do jiného (relativního) práva, nelze zaujmout ten postoj, že jakékoliv způsobení takové škody vyvolává samo o sobě protiprávnost, neboť k tomu, aby byl

¹⁷⁴ MERVARTOVÁ, Jana. *Náhrada újmy v novém občanském zákoníku*. In: Pracovní právo 2013: pracovní právo a nový občanský zákoník: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Zámecký hotel Třešť 2. – 4. října 2013 [online]. © 2013 [cit. 2014-07-03]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/pracpravo2013/files/008.html>.

¹⁷⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 1119. ISBN 978-80-7208-922-2. Str. 1027 – 1031.

¹⁷⁶ § 420 odst. 3 OZ: „Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

¹⁷⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malá náhled do osnovy nového občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 15-23. ISSN 1210-6348. Str. 19.

splněn požadavek protiprávnosti, je třeba, aby byla porušena povinnost stanovená k ochraně relativního práva. Tzv. čistou majetkovou škodu je třeba nahradit tehdy, byla-li porušena tzv. ochranná norma (tzv. *nex protiprávnosti*), tedy zákonná povinnost, jejímž účelem a smyslem bylo zabránit takové škodě.¹⁷⁸

V této souvislosti pak vyvstává otázka nejednoznačnosti charakteru, tedy do jaké kategorie odpovědnosti lze řadit porušení takové povinnosti jako je např. povinnost péče řádného hospodáře – povinnosti stanovené zákonem, nicméně stanovené pro smluvní vztah.¹⁷⁹ Štenglová uvádí, že povinnost péče řádného hospodáře je povinností zákonnou a bude-li tedy ze strany člena představenstva (nebo i člena dozorčí rady) porušena, nastoupí mimosmluvní povinnost k náhradě škody, vyžadující zavinění.¹⁸⁰

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a povinnost loajality představují hlavní subjektivní povinnosti, kterými je zatížen výkon funkce člena orgánu akciové společnosti a s jejichž porušením je spojen vznik soukromoprávního odpovědnostního závazkového vztahu za vzniklou škodu, přičemž někdy mohou následky nastat i v rovině správního či trestního práva. Způsobená škoda přitom může být jak majetková (např. v podobě ušlého zisku – nevyužití výhodnější nabídky kvůli nepečlivému přístupu k věci), tak nemajetková (např. ztráta důvěry).¹⁸¹ Dle nového občanského zákoníku pak platí, že se zásadně nahrazuje škoda (tj. majetková újma), přičemž nemajetková újma se nahrazuje pouze tehdy, bylo-li tak výslovně ujednáno anebo stanoví-li tak zvlášť zákon.¹⁸² Zákon o obchodních korporacích pak stanoví, že ukládá-li ZOK „*povinnost nahradit újmu, postihuje škůdce i povinnost nahradit nemajetkovou újmu*“¹⁸³ (tj. například újmu

¹⁷⁸ MELZER, Filip. *Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 24-27. ISSN 1210-6348. Str. 25.

¹⁷⁹ ČECH, Petr. *Náhrada škody dle nového občanského zákoníku*. In: Legal news [online]. Prosinec 2013, Glatzova & Co [cit. 2014-07-02]. Dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nahrada-skody-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku.pdf>.

¹⁸⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. In: XIX. Karlovarské právnícké dny: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. s. 174-185. ISBN 978-80-87212-77-6. Str. 177.

¹⁸¹ VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1. Str. 52,53.

¹⁸² § 2894 NOZ: „(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). (2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.“

¹⁸³ § 3 odst. 2 ZOK.

uváděnou v ustanovení § 53 odst. 3 ZOK), náhradu nemajetkové újmy dále ve výjimečných případech předpokládá i ustanovení § 2971 NOZ.¹⁸⁴

Zákon o obchodních korporacích při povinnosti nahradit vzniklou škodu vychází z obecné úpravy obsažené v novém občanském zákoníku, kterou však pro problematiku obchodních korporací doplňuje o možnost smluvního vypořádání škody, která byla způsobena porušením povinnosti péče řádného hospodáře a povinnosti loajality.¹⁸⁵ Akciová společnost tedy může s členem orgánu, který je povinen nahradit škodu vzniklou porušením těchto povinností, uzavřít smlouvu o jejím vypořádání, k jejíž účinnosti je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků.¹⁸⁶ V této souvislosti pak vyvstala otázka, zda je možné v rámci tohoto smluvního vypořádání škodu i prominout. Odborná veřejnost je v názoru na tuto problematiku rozdělená. Například Hámorská a Pihera k ní zaujali kladný postoj, zatímco Havel prominutí náhrady škody na základě § 53 odst. 3 ZOK odmítá s tím, že zákon výslovně používá výraz „vypořádat“ jehož synonymy jsou „majetkově urovnat či vyrovnat“. Dle jeho názoru, pokud by zákonodárce chtěl umožnit prominutí škody, výslovně by to musel upravit, neboť na jiném místě uvádí, že není možné vzdát se práva na náhradu škody mj. tehdy, pokud byla způsobena úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, což je většinou právě případ porušení péče řádného hospodáře.¹⁸⁷ Konečně vyřešení této otázky patrně přinese až činnost soudů.

¹⁸⁴ § 2971 NOZ: „*Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.*“

¹⁸⁵ VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1. Str. 52, 53.

¹⁸⁶ § 53 odst. 3 ZOK: „*Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.*“

¹⁸⁷ HAVEL, Bohumil. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. In: *iPrávník* [online]. 27. 8. 2013 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8578/o-kogentnosti-vyporadani-ujmy-a-ruceni-vlivne-osoby-ve-svetle-noveho-soukromeho-prava.aspx#15.

2.1.4 Pokyny valné hromady týkající se obchodního vedení společnosti a povinnost nahradit škodu

Jak již bylo uvedeno v části věnující se povinnosti péče řádného hospodáře, nikdo není oprávněn dávat představenstvu akciové společnosti pokyny ohledně obchodního vedení společnosti, člen představenstva však může o udělení takového pokynu valnou hromadu požádat, přičemž se zároveň výslovně stanoví, že tím však není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.¹⁸⁸ Z textu zákona pak vyplývá, že uvedené oprávnění náleží každému členu představenstva, nikoliv tedy pouze statutárnímu orgánu jako celku. Shora nastíněná úprava tak právě mimo jiné může pozměnit i aplikaci povinnosti k náhradě škody a v její souvislosti vyvstávají i další otázky.

Jde zejména o zodpovězení toho, zda je valná hromada po vyzvání k udělení pokynu ohledně obchodního vedení společnosti v souladu se zákonem povinna požadovaný pokyn udělit a dále, zda je člen představenstva povinen valnou hromadou udělený pokyn provést. Hámorská k tomuto tématu uvádí, že pokud je pokyn ze strany valné hromady udělen v souladu se zákonnými podmínkami, je pro představenstvo závazný, neboť výrazem „*pokyn*“ lze rozumět instrukci, která nemá pouze doporučující povahu.¹⁸⁹ Přijmeme-li tedy tento závěr, je dáním takového pokynu vymezen i prostor pro rozhodování členů představenstva. Z toho důvodu se osobně domnívám, že rozhodnutí člena představenstva učiněné v souladu s tímto pokynem valné hromady vylučuje, aby člen představenstva porušil při výkonu své funkce povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Odpovědi na tyto otázky však jistě podají soudy, které se jimi bezpochyby budou muset zabývat.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že shora uvedené se zcela neuplatní v monistické struktuře akciové společnosti, tak opak je pravdou. Přestože správní rada určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti, které bude vykonávat statutární ředitel, neznamená to v žádném případě, že správní rada je oprávněna udělovat pokyny v rámci obchodního

¹⁸⁸ § 51 odst. 2 ZOK.

¹⁸⁹ HÁMORSKÁ, Andrea. *Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci*. In: *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 9. ISSN 1213-5313.

vedení, k tomu je oprávněna i v monistickém systému případně pouze valná hromada společnosti.¹⁹⁰

2.1.5 Objektivní povinnost k náhradě škody

Smluvní odpovědnost vznikající v případě porušení smluvní povinnosti je vystavěna na objektivním principu, kdy platí, že způsobí-li smluvně zavázaná strana škodu, a to porušením povinnosti ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.¹⁹¹ Nárok na náhradu škody mají tak i ti, jichž se účel smlouvy přímo dotýká. Formulace předmětného ustanovení § 2913 je výsledkem záměru zúžení dosavadního přístupu judikatury, která uváděla, že u náhrady škody způsobené porušením smluvní povinnosti postačí, že porušení mělo dopad do právní sféry třetí osoby. Ochrana třetích osob totiž nemůže být bez limitace a je tedy nutné, aby souvislost smluvního ujednání s ochranou třetí osoby byla natolik očividná, že je pro škůdce zjevná již v okamžiku uzavírání smlouvy.¹⁹² Jedná se rovněž i o výjimku ze zásady, že smlouva působí *inter partes*, která je výslovně připuštěna ustanovením § 1759 NOZ¹⁹³. Povinnosti k náhradě škody se škůdce může zprostit v případě, že prokáže, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně či trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka, vzniklá nezávisle na jeho vůli.¹⁹⁴

2.1.6 Ručení člena orgánu akciové společnosti

Rovněž je třeba okrajově doplnit, že ačkoliv zájem na řádném výkonu funkce člena orgánu akciové společnosti se naplňuje především skrze institut odpovědnosti za

¹⁹⁰ HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9. Str. 632.

¹⁹¹ § 2913 NOZ.

¹⁹² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. Str. 1027 – 1031.

¹⁹³ § 1759 NOZ: „Smlouva strany zavazuje. Lze ji změnit nebo zrušit jen se souhlasem všech stran, anebo z jiných zákonných důvodů. Vůči jiným osobám smlouva působí jen v případech stanovených v zákoně.“

¹⁹⁴ § 2913 odst. 2 NOZ: „Povinnosti k náhradě se škůdce zprostit, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezprostit.“

způsobenou škodu, existují i další nástroje, mezi něž řadíme různé případy ručení. Za jistých okolností tedy statutární orgán neodpovídá za škodu pouze přímo akciové společnosti, ale i třetím osobám. Nový občanský zákoník tak normuje, že „nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoliv byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v tom rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“¹⁹⁵ Uvedené sankční ručení, tedy důsledek nenahrazení způsobené škody, pak postihne každého člena statutárního či kontrolního orgánu. Podstatné je, že předpokladem nástupu sankčního ručení je porušení povinnosti při výkonu funkce člena orgánu, přičemž touto povinností může být jakákoliv povinnost uložená členu orgánu při výkonu funkce, nemyslí se tím tedy pouze povinnost péče řádného hospodáře.¹⁹⁶ Toto sankční ručení je limitované, neboť člen orgánu ručí pouze v tom rozsahu, v jakém trvá jeho povinnost nahradit škodu. Pokud je povinno nahradit škodu společnosti více členů orgánu společně a nerozdílně, pak se do rozsahu ručení každého člena započítává celá výše způsobené škody a tedy nikoliv jen odpovídající část připadající na jednotlivé solidární spoludlužníky, přičemž rozsah ručení ostatních se automaticky snižuje o část, v jaké kterýkoliv ze škůdců škodu společnosti nahradí. Co se týče vzájemného vypořádání mezi členy takového orgánu, to je otázkou jejich vnitřního vztahu, z hlediska sankčního ručení je toto však bez významu.¹⁹⁷

Zákon o obchodních korporacích nadto upravuje ještě další dva případy ručení členů statutárního orgánu akciové společnosti. V případě, že soud rozhodne o vyloučení člena statutárního orgánu akciové společnosti z výkonu jeho funkce¹⁹⁸, avšak vyloučený člen navzdory tomuto pravomocnému rozhodnutí nadále vykonával funkci člena statutárního orgánu, ručí dotyčný člen orgánu za splnění všech povinností akciové společnosti, které vznikly za dobu jeho neoprávněného působení ve statutárním orgánu.¹⁹⁹

¹⁹⁵ § 159 odst. 3 NOZ.

¹⁹⁶ VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1. Str. 105.

¹⁹⁷ VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1. Str. 111.

¹⁹⁸ § 63 - § 67 ZOK.

¹⁹⁹ § 66 odst. 2 ZOK: „Ten, kdo poruší zákaz uložený mu rozhodnutím o vyloučení, ručí za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy vykonával přes zákaz činnost člena jejího statutárního orgánu, ač se jím nestal anebo jím být přestal.“

Ručení s potencionálně ještě závažnějšími důsledky pro členy statutárního orgánu akciové společnosti nalezneme v ustanovení § 68 ZOK v souvislosti s úpadkem společnosti. Ručení dle § 68 ZOK představuje novinkou v českém právním řádu, neboť zakládá neomezené ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace.²⁰⁰ Vedle případné povinnosti k náhradě škodu věřiteli dle ustanovení § 99 InsZ²⁰¹ způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh stanovené v ustanovení § 98 odst. 2 InsZ²⁰², tak bude členům statutárního orgánu akciové společnosti potencionálně hrozit i ručení za veškeré závazky společnosti. Zákon o obchodních korporacích totiž stanoví, že pokud bylo rozhodnuto o úpadku společnosti a člen jejího statutárního orgánu v rozporu s povinností péče řádného hospodáře neučinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné pro odvrácení úpadku, ačkoliv o tomto hrozícím úpadku věděl nebo měl a mohl vědět, může soud rozhodnout, že dotýčný člen statutárního orgánu ručí za splnění povinností takové akciové společnosti.²⁰³ Tento případ ručení za závazky společnosti se však nevztahuje na členy nebo bývalé členy statutárního orgánu akciové společnosti, *„kteří byli do funkce prokazatelně ustaveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace obchodní korporace a svou funkci vykonávali s péčí*

²⁰⁰ BOGUSKÝ, Pavel. *Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku*. In: *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2013, roč. 2013, č. 11-12, ISSN 1213-5313. Str. 313.

²⁰¹ § 99 InsZ: „(1) Osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti. (2) Škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel. (3) Osoba uvedená v odstavci 1 se odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle odstavce 2 zproští, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.“

²⁰² § 98 InsZ: „(1) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu 4) proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik. (2) Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.“

²⁰³ § 68 odst. 1 ZOK: „Soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele obchodní korporace rozhodnout, že člen nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu ručí za splnění jejich povinností, jestliže a) bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, a b) člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné.“

*rádného hospodáře.*²⁰⁴ Dle mého názoru tak tato novinka v tuzemském právním řádu představuje poměrně revoluční ustanovení a pravděpodobně asi i největší hrozbu pro členy statutárního orgánu akciové společnosti. Zákon o obchodních korporacích tímto totiž dává insolvenčním správcům (potažmo věřitelům) do ruky nový nástroj k vymožení pohledávek, dopad tohoto ručení tak může mít pro členy statutárního orgánu bez přehánění až likvidační následky.

2.2 Náhrada škody

2.2.1 Způsob náhrady škody

Nedávná rekodifikace soukromého práva přinesla rovněž další koncepční změnu, kterou je upřednostnění náhrady škody formou naturální restituce, tedy uvedením do předešlého stavu. Náhrada škody v penězích pak nastupuje pouze tehdy, není-li navrácení v předešlý stav možné anebo požádá-li o tento způsob náhrady škody sám poškozený.²⁰⁵ Otázku, zda je uvedení v předešlý stav možné či ne, včetně otázky účelnosti naturální restituce, pak bude vždy třeba posoudit dle konkrétního případu individuálně s přihlédnutím k daným okolnostem.²⁰⁶

Nový občanský zákoník i nadále stojí na koncepci, že majetková újma (škoda) zahrnuje jak škodu skutečnou, tak i ušlý zisk.²⁰⁷ Majetkovou újmou pak rozumíme nikoliv pouze úbytek aktiv, ale od ledna 2014 v návaznosti na judikaturu Nejvyššího soudu i přebytek pasiv, škodu lze tedy uplatnit již v podobě vzniklého dluhu, a to dle dikce ustanovení § 2952 věty druhé NOZ, které stanoví, že: „*Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu*“.²⁰⁸

²⁰⁴ § 68 odst. 2 ZOK.

²⁰⁵ § 2951 odst. 1 NOZ: „*Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.*“

²⁰⁶ PLAVEC, Petr; GODALOVÁ, Tereza. *Úprava náhrady škody a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku*. In: Plavec & Partners, advokátní kancelář [online]. © 2012 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ppak.cz/novinky/uprava-nahrady-skody-a-nemajetkove-ujmy-v-novem-obcanskem-zakoniku/>.

²⁰⁷ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení: Majetková újma (škoda)*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/majetkova-ujma-skoda/>.

²⁰⁸ PLAVEC, Petr; GODALOVÁ, Tereza. *Úprava náhrady škody a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku*. In: Plavec & Partners, advokátní kancelář [online]. © 2012 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ppak.cz/novinky/uprava-nahrady-skody-a-nemajetkove-ujmy-v-novem-obcanskem-zakoniku/>.

Pokud jde o výši náhrady škody, pak se škoda vzniklá porušením právní povinnosti hradí v plné výši, přičemž v případě, že výši náhrady škody není možné přesně stanovit, bude určena soudem, a to podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.²⁰⁹ Zajímavá pak je jistě i úprava moderační pravomoci soudu, která dle mého názoru v jistých konkrétních případech může být vztažena právě i na členy orgánů akciové společnosti. Dle zákonné úpravy má totiž soud právo poměrně snížit náhradu škody, a to z důvodů zvláštního zřetele hodných, přičemž při své úvaze by soud měl přihlížet k tomu, jak ke škodě došlo, dále k osobním a majetkovým poměrům škůdce a rovněž i k poměrům poškozeného, a to vše za podmínky, že škoda nebyla způsobena úmyslně.²¹⁰ Shora uvedené pak ovšem není aplikovatelné na případy, kdy škodu způsobila osoba hlásící se k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání porušením odborné péče.²¹¹ S ohledem na skutečnost, že pojem „*odborná péče*“ není zaměnitelný s pojmem „*péče řádného hospodáře*“, se domnívám, že byla-li by škoda způsobena fyzickou osobou a nezpůsobila-li ji tato osoba úmyslně, může se moderační právo vztahovat právě i na člena orgánu akciové společnosti.

2.2.2 Uplatňování nároku na náhradu škody

Pokud jde o vymáhání nároku na náhradu škody proti členovi orgánu, vymáhá je jménem společnosti v první řadě představenstvo akciové společnosti.²¹² Není-li však toto možné, zejména z toho důvodu, že protiprávního jednání se dopustili např. všichni členové představenstva, a není tedy logicky nikdo, kdo by škodu vymáhal, mohou se náhrady škody proti členovi orgánu nebo splnění jeho případné povinnosti plynoucí ze smlouvy o vypořádání škody, pokud byla uzavřena, domáhat za společnost i tzv.

²⁰⁹ § 2955 NOZ: „Nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud.“

²¹⁰ § 29531 odst. 1 NOZ.

²¹¹ § 2953 odst. 2 NOZ.

²¹² HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9. Str. 521.

„kvalifikovaní akcionáři“²¹³.²¹⁴ Daná úprava tedy umožňuje, aby kvalifikovaní akcionáři přistoupili k obhajobě a zajištění zájmů akciové společnosti, pokud tyto nejsou dostatečně vymáhány a uplatňovány jejími orgány. Toto právo podat akcionářskou žalobu je významné zejména v případě, že by členové představenstva měli podniknout kroky sami proti sobě.²¹⁵

Akcionářská žaloba pak může být podána jak proti tomu, kdo je aktuálně členem představenstva či dozorčí rady akciové společnosti, tak i proti bývalému členovi těchto orgánů, pokud se v této pozici nacházel v době způsobení škody, jejíž náhrada je požadována.²¹⁶ V souvislosti s podáním akcionářské žaloby zákon kvalifikovanému akcionáři ukládá specifickou povinnost, a to písemně informovat dozorčí radu o svém úmyslu uplatnit právo na náhradu škody ještě před jeho uplatněním.²¹⁷ Smyslem dotyčného ustanovení je poskytnout dozorčí radě prostor pro podniknutí vlastních kroků k odstranění pochybení členů představenstva, neboť jako od nezávislého orgánu se od ní předpokládá účinný zásah proti proviněním členů představenstva.²¹⁸ Teprve tehdy, neuplatní-li dozorčí rada právo na náhradu škody bez zbytečného odkladu, může

²¹³ Zákonnou definici kvalifikovaného akcionáře nalezneme v ustanovení § 365 ZOK: „(1) Akcionář nebo akcionáři společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 000 000 Kč, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu, požívají zvláštních práv stanovených tímto zákonem (dále jen "kvalifikovaný akcionář"), 2) Ve společnosti, jejíž základní kapitál je 100 000 000 Kč nebo nižší, se za kvalifikovaného akcionáře považuje ten akcionář nebo akcionáři, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 5 % základního kapitálu, 3) Ve společnosti, jejíž základní kapitál je 500 000 000 Kč nebo vyšší, se za kvalifikovaného akcionáře považuje ten akcionář nebo akcionáři, kteří mají akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 1 % základního kapitálu.“

²¹⁴ § 371 ZOK: „Každý kvalifikovaný akcionář je oprávněn se za společnost domáhat náhrady újmy proti členu představenstva nebo dozorčí rady, nebo splnění jejich případné povinnosti plynoucí z dohody podle § 53 odst. 3, anebo splacení emisního kursu proti akcionáři, který je v prodlení s jeho splácením, a v tomto řízení společnost zastupovat; to platí obdobně pro následný výkon rozhodnutí.“

²¹⁵ HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9. Str. 521.

²¹⁶ § 372 odst. 3 ZOK: „Členem představenstva, členem dozorčí rady nebo vlivnou osobou se pro potřeby akcionářské žaloby rozumí také ten, kdo v takovéto pozici již není, ale byl v ní v době vzniku újmy, jejíž náhrada je po něm kvalifikovaným akcionářem požadována, nebo v době jednání, v jehož důsledku újma vznikla.“

²¹⁷ § 374 odst. 1 ZOK: „Před uplatněním práva na náhradu újmy proti členovi představenstva informuje akcionář o svém záměru dozorčí radu písemně.“

²¹⁸ HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9. Str. 526.

kvalifikovaný akcionář toto právo uplatnit za společnost sám.²¹⁹ Zvláštní a nesouměrné pak jistě je, že obdobná povinnost (tedy povinnost informovat představenstvo před uplatněním práva na náhradu škody vůči členovi dozorčí rady) zákonem zakotvena není, ačkoliv zde neshledávám relevantní důvod pro rozdílné zacházení.

2.2.3 Promlčení

Zbývá ještě dodat, že právo na náhradu škody se ze zákona promlčuje v obecné subjektivní lhůtě v délce 3 let²²⁰ ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé²²¹, přičemž nejpozději se promlčí za 10 let ode dne, kdy škoda vznikla.²²² Byla-li ovšem škoda způsobena úmyslně, nepromlčí se právo na náhradu škody dříve, jak po uplynutí 15 let ode dne vzniku škody.²²³

²¹⁹ § 374 odst. 2 ZOK: „Pokud informovaný orgán neuplatní právo na náhradu újmy nebo na splacení emisního kursu bez zbytečného odkladu po obdržení informace podle odstavce 1, může akcionář toto právo uplatnit za společnost sám.“

²²⁰ § 629 NOZ.

²²¹ § 619 NOZ: „(1) Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. (2) Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.“

²²² § 636 odst. 1 NOZ: „Právo na náhradu škody nebo jiné újmy se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla.“

²²³ § 636 odst. 2 NOZ: „Byla-li škoda nebo újma způsobena úmyslně, promlčí se právo na její náhradu nejpozději za patnáct let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla. To platí i v případě vzniku škody nebo újmy porušením povinnosti v důsledku úplatkářství spočívajícího v nabídce, slibu nebo dání úplatku jiným než poškozeným nebo v přímém či nepřímém vyžádání úplatku od poškozeného.“

3 Pojištění odpovědnosti za škodu

Pojištění odpovědnosti za škodu je pojistným produktem, který má pojištěnému poskytovat ochranu před eventuálními negativními ekonomickými dopady pro případ, že pojištěný bude čelit situaci, kdy bude odpovídat či ručit za škodu způsobenou jinému subjektu a poškozený proti pojištěnému vznese nárok na náhradu škody. Smyslem tohoto pojištění je tedy „*oprotit škůdce od povinnosti nahradit poškozenému škodu, kterou uhradí pojistitel.*“²²⁴ V této kapitole se budeme věnovat pojištění odpovědnosti za škodu v obecné rovině a využijí této kapitoly k tomu, abych popsal základní složky tohoto pojistného produktu od samotné pojistné smlouvy a jejích jednotlivých složek až po zánik pojistného vztahu, který takováto smlouva zakládá, dále vymezím jednotlivé konstrukční prvky tohoto pojištění a jeho druhy, přičemž je třeba zmínit, že v souvislosti s recentní rekodifikací soukromého práva se změnila i (avšak především z hlediska systematického zařazení do právního řádu) zákonná úprava komerčního pojištění.

Pojištění odpovědnosti za škodu je možné zařadit do kategorie komerčního a dále neživotního pojištění, přičemž jako jedno ze specifíků tohoto typu pojištění platí, že dle ustanovení § 2861 odst. 3 NOZ lze pojištění odpovědnosti za škodu sjednat pouze jako pojištění škodové. Nový občanský zákoník v § 2861 odst. 1 definuje pojištění odpovědnosti následovně: „*Z pojištění odpovědnosti má pojištěný právo, aby za něho pojistitel v případě pojistné události nahradil poškozenému škodu, popřípadě i jinou újmu, v rozsahu a ve výši určené zákonem nebo smlouvou, vznikla-li povinnost k náhradě pojištěnému.*“ Komentář ještě k zákonu o pojistné smlouvě definuje pojištění odpovědnosti za škodu tak, že „*pojištěním odpovědnosti za škodu se rozumí závazek, který pojistitel převzal pro případ odpovědnosti toho, na jehož odpovědnost se pojištění vztahuje (pojištěného). Jádrem závazku pojistitele je škoda, kterou pojištěný způsobil jinému a za kterou odpovídá. Podstatou pojištění odpovědnosti je osvobození škůdce od újmy, která by mu vznikla tím, že odpovídá poškozenému.*“²²⁵

²²⁴ DUCHÁČKOVÁ, Eva; DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistné trhy: Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2. Str. 132.

²²⁵ BOHMAN, Ludvík; WAWERKOVÁ, Magdalena. *Zákon o pojistné smlouvě: komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009, 336 s. ISBN 978-807-2017-553, str. 210.

Podle způsobu pojištění můžeme v dnešní době na českém pojistném trhu rozlišit dva základní typy komerčního pojištění – dobrovolné a povinné, u kterého se dále rozlišuje mezi povinným smluvním pojištěním a zákonným pojištěním:

- Pojištění dobrovolné (označované též jako soukromé pojištění či pojištění smluvní) vzniká na základě pojistné smlouvy uzavřené mezi pojistníkem a pojistitelem, přičemž volba, zda takovéto pojištění uzavřít, je čistě na svobodné vůli zájemce o pojištění. Úprava pojistné smlouvy je od 1. 1. 2014 obsažena v novém občanském zákoníku. Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti řadíme právě mezi pojištění dobrovolné.
- V případě povinného smluvního pojištění (označované též jako povinné soukromé pojištění) je právním předpisem vybraným subjektům, s jejichž činností je většinou spojena zvýšená míry nebezpečí vzniku škody, uložena povinnost pojistit jejich odpovědnost pro případ, že svojí činností způsobí škodu, a to za účelem ochrany třetích osob, avšak je na vůli pojištěného subjektu, u které pojišťovny toto pojištění uzavře, a stejně tak obsah tohoto pojištění je následně určen pojistnou smlouvou mezi pojistníkem a pojistitelem. Povinná pojištění jsou podrobně upravena ve zvláštních zákonech, přičemž jejich základní obecná úprava se nachází v § 2779 až 2781 nového občanského zákoníku a v některých aspektech se odlišují od dobrovolného pojištění – typická je pro ně zpřísněna možnost odchýlení se od některých zákonných ustanovení v pojistné smlouvě²²⁶, dále například povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění poškozenému i v případě, kdy byla škoda způsobena úmyslným jednáním pojistníka, pojištěného nebo jiné osoby, pokud tak stanoví zvláštní zákon²²⁷, a rovněž omezení práva pojistitele odstoupit od pojistné smlouvy.²²⁸ Za příklad povinného smluvního

²²⁶ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník.: Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 216.

²²⁷ § 2779 odst. 2 NOZ: „Stanoví-li tak jiný zákon, vzniká pojistiteli povinnost uzavřít pojistnou smlouvu tak, aby mu povinnost poskytnout pojistné plnění vznikla i tehdy, byla-li škoda způsobena úmyslným jednáním pojistníka, pojištěného nebo jiné osoby.“ a související § 2780 NOZ: „Při povinném pojištění může pojistitel pojistné plnění odmítnout, jen pokud se na uvedení nepravdivých informací, neúplně zodpovězených dotazů učiněných v písemné formě nebo vědomě nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů podílel výlučně poškozený nebo i jiná osoba s vědomím poškozeného.“

²²⁸ § 2781 NOZ: „Pojistitel má právo odstoupit od smlouvy nebo vypovědět povinné pojištění, jen pokud to jiný zákon připouští. To nebrání jiným ujednáním zakládajícím pojistiteli jiné právo k postihu pojistníka nebo pojištěného pro případ porušení jejich povinnosti.“

pojištění může sloužit třeba pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (známé jako tzv. „povinné ručení“) nebo rovněž výkon některých povolání (např. advokát, lékař aj.) je typicky podmíněn uzavřením příslušného povinného soukromého pojištění, v tomto případě potom mluvíme o pojištění profesní odpovědnosti.

- U zákonného pojištění na rozdíl od povinného smluvního pojištění vzniká povinnost uzavřít dané pojištění příslušnému subjektu přímo ze zákona a zároveň si s pojistitelem ale nesjednává pojistnou smlouvu. Jde tedy o případ, kdy existuje příslušná právní norma, která vedle povinnosti toto pojištění uzavřít stanoví i samotný obsah tohoto pojištění – „z právního předpisu vyplývá povinnost platit pojistné ve vymezené výši, vymezené instituci a ve vymezených termínech“²²⁹. V současné době však na českém trhu najdeme pouze jediné zákonné pojištění, a to zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, které se řídí zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, a prováděcími předpisy, a to do doby než nabude účinnosti zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, což by se mělo stát k 1. 1. 2015, avšak účinnost tohoto zákona již byla několikrát odložena a je tedy otázkou, zda se tak nestane znovu.

3.1 Základní obecné charakteristiky odpovědnostního pojištění

3.1.1 Subjekty

Mezi účastníky komerčního pojištění rozlišujeme následující subjekty:

- pojistitel = právnická osoba provozující pojišťovací činnost na základě zvláštního oprávnění, tedy obvykle pojišťovna²³⁰, pojistitel je jednou ze smluvních stran pojistné smlouvy;
- zájemce o pojištění = osoba, jež zamýšlí uzavřít s pojistitelem pojistnou smlouvu;

²²⁹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 33.

²³⁰ § 4 odst. 1 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví: „Provozovat na území České republiky pojišťovací činnost může pouze tuzemská pojišťovna a pojišťovna z třetího státu, které bylo Českou národní bankou uděleno povolení k provozování této činnosti, nebo pojišťovna z jiného členského státu, a to na základě práva zřizovat pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby.“

- pojistník = osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu (tedy jedna ze smluvních stran pojistné smlouvy), zavázala se platit pojistné a může svým jednáním pojistnou smlouvu měnit či dokonce i ukončit. Pojistníkem může být fyzická osoba, právnická osoba i fyzická osoba spotřebitel, kterému následně v pojistném vztahu svědčí zvláštní ochrana²³¹;
- pojištěný = osoba, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje²³². Osoba pojistníka a pojištěného však často splývá. (Zpravidla má pojištěný nárok na pojistné plnění, avšak specifikem pojištění odpovědnosti za škodu je právě skutečnost, že pojistné plnění je vypláceno osobě, které byla způsobena škoda, tedy poškozenému – viz dále).

V rámci pojištění odpovědnosti za škodu se navíc vyskytuje další subjekt, a to tzv. poškozený, kterým je osoba, které byla způsobena škoda, za niž odpovídá jiná osoba, a poškozený tak má právo po této odpovědné osobě požadovat náhradu vzniklé škody – viz schéma č. 1 – Příloha č. 2.

3.1.2 Pojistná smlouva

V souvislosti s rekodifikací českého soukromého práva je s účinností od 1. 1. 2014 ucelená úprava pojistné smlouvy, které byl dříve vyhrazen samostatný zákon o pojistné smlouvě, nově včleněna do nového občanského zákoníku, konkrétně pak do části čtvrté nového občanského zákoníku „Relativní majetková práva“, její hlavy II „Závazky z právních jednání“, dílu 15 „Závazky z odvážných smluv“, oddílu 2 „Pojištění“ (§ 2758 – 2872). Jedná se však především pouze o systematickou změnu, kdy se úprava pojistné smlouvy navrácí opět do občanského zákoníku, jak tomu bylo před rokem 2005 před účinností zákona o pojistné smlouvě.²³³ Nový občanský zákoník tak přináší do oblasti

²³¹ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník. Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 218.

²³² § 2766 NOZ: „Osoba, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje, je pojištěným.“

²³³ Právní úprava pojistného práva byla v českých zemích střídavě zařazována do soukromoprávních kodexů a do samostatných zákonů. Současné včlenění úpravy pojistného práva do NOZ je tak již třetím případem v historii. Vedle již zmíněného vložení do zákona č. 40/1964 obsahoval úpravu pojistného práva rovněž Všeobecný občanský zákoník (ABGB) z roku 1811. V zahraničí jsou pojistné vztahy upraveny v rámci jednoho soukromoprávního kodexu například v Itálii, kanadském Québecu, Litvě či Rusku. Obecně se však spíše setkáme s vyčleněním pojistného práva do zvláštního zákona, tak je tomu například

pojištění spíše jen drobné změny a především terminologická zpřesnění, převládající názor odborné veřejnosti je však spíše takový, že tyto změny nebudou mít na praxi větších dopadů²³⁴ (jiné instituty, jež nový občanský zákoník upravuje rozdílně v porovnání s předchozí právní úpravou – např. náhrada škody – však na oblast pojišťovnictví jistý dopad bezpochyby mít budou). Pojistné smlouvy uzavřené za doby účinnosti zákona o pojistné smlouvě se přitom budou nadále řídit zákonem o pojistné smlouvě, avšak v souladu s § 3030 NOZ za obligatorní aplikace ustanovení části první hlavy I. NOZ.²³⁵

Nový občanský zákoník řadí pojistnou smlouvu mezi tzv. „odvážné smlouvy“, které definuje v ustanovení § 2756²³⁶. Pojistná smlouva je zákonodárcem zařazena mezi odvážné smlouvy z toho důvodu, že skutečný majetkový prospěch či nepospěch vyplývající z pojistné smlouvy pro každou ze smluvních stran, závisí na nastání nejisté nahodilé události, kterou je pojistná událost, o níž smluvní strany předem neví, kdy (a často dokonce zda vůbec) nastane.²³⁷ Nový občanský zákoník dále v § 2757 stanoví, že „*pro závazky z odvážných smluv se nepoužijí o změně okolností (§ 1764 až 1766) a neúměrném zkrácení (§ 1793 až 1795)*“.

Pojistná smlouva je úplatným právním jednáním, na jehož základě uzavírá zájemce o pojištění s pojistitelem konkrétní pojistný produkt. Základní definici pojistné smlouvy nalezneme v § 2758 odst. 1 NOZ: „*Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné.*“ Pojistník tedy prostřednictvím pojistné smlouvy přenáší ze své osoby, popřípadě jiného subjektu, na pojistitele riziko související s tím, že nějaká nahodilá událost, s níž jsou spojeny negativní důsledky, skutečně nastane, za což se pojistník zavazuje platit

v Německu, Rakousku, Francii, Dánsku či ve Švýcarsku (viz HODEK, Viktor. *Otázky & odpovědi: Je pravda, že úpravu pojistného práva již opět nenalezneme v samostatném zákoně?* In: *Rekodifikace & praxe*. 2013, I, 4/2013, s. 24.)

²³⁴ Například viz KOFROŇ, Martin. *Pojistná smlouva se vrátila do občanského zákoníku. V Praxi se ale moc neprojeví*. In: *Ekonom* [online]. 4. 3. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-61767970-pojistna-smlouva-se-vratila-do-obcanskeho-zakoniku-v-praxi-se-ale-moc-neprojevi>.

²³⁵ § 3030 NOZ: „*I na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.*“

²³⁶ § 2756 NOZ: „*Závisí-li podle ujednání stran prospěch, anebo nepospěch alespoň jedné ze smluvních stran na nejisté události, jedná se o smlouvu odvážnou.*“

²³⁷ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník.: Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 217.

pojistiteli úplatu, kterou nazýváme pojistným.²³⁸ Pojistnou smlouvu můžeme označit za právní dokument, který má ze zákona obligatorně písemnou formu, toto však neplatí pro pojištění sjednaná na pojistnou dobu kratší než jeden rok.²³⁹

Na pojistnou smlouvu se subsidiárně vztahují všeobecná ustanovení o závazcích, tedy ustanovení § 1721 až 2054 NOZ, avšak často obsahuje nový občanský zákoník v rámci svých ustanovení § 2758 až 2872 pro pojistnou smlouvu úpravu speciální. Na pojistný vztah rovněž samozřejmě dopadají ustanovení části první – obecné části – nového občanského zákoníku, tedy § 1 až 654, přičemž speciální úprava pojištění vylučuje aplikace jen několika ustanovení obecné části NOZ.²⁴⁰ Pro situaci, kdy je dané pojištění uzavřeno na základě písemné pojistné smlouvy (což bude v případě pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti naprosto převládající způsob), stanovuje § 2777 odst. 2 NOZ s odkazem na § 2777 odst. 1 NOZ podstatné náležitosti takové pojistné smlouvy²⁴¹ a náležitosti procesu uzavření pojistné smlouvy jsou upraveny v ustanoveních § 2759 a 2760 NOZ²⁴² (a samozřejmě subsidiárně ustanovení § 1731 – 1745 NOZ). Po uzavření pojistné smlouvy vyhotoví pojistitel pojistníkovi tzv. „*pojistku*“

²³⁸ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník.: Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 217.

²³⁹ § 2758 odst. 2 NOZ: „Není-li pojištění ujednáno na pojistnou dobu kratší než jeden rok, vyžaduje smlouva písemnou formu. Přijal-li pojistník nabídku včasným zaplacením pojistného, považuje se písemná forma smlouvy za zachovanou.“

²⁴⁰ Například § 2771 NOZ („K ujednání o zkrácení nebo prodloužení promlčecí lhůty se nepřihlíží.“) takto vylučuje použití § 630 NOZ.

²⁴¹ § 2777 NOZ: „(1) Nebyla-li smlouva uzavřena v písemné formě, uvede pojistitel v pojistce alespoň a) číslo smlouvy, b) určení pojistitele a pojistníka, c) určení oprávněné osoby nebo způsobu, jakým bude určena, d) pojistnou událost a pojistné nebezpečí, e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj, zda se jedná o pojištění běžné či jednorázové, f) pojistnou dobu, g) případná odchylná ujednání od pojistných podmínek a h) bylo-li při pojištění osob ujednáno, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, pak i způsob výše určení podílu. (2) Je-li smlouva uzavřena v písemné formě, musí obsahovat údaje uvedené v odstavci 1 a pojistitel uvede v pojistce alespoň a) číslo smlouvy, b) určení pojistitele a pojistníka, c) určení oprávněné osoby nebo způsobu, jakým bude určena, d) pojistnou událost a pojistné nebezpečí a e) pojistnou dobu. (3) Při určení osob podle odstavce 1 nebo 2 se uvede jejich jméno nebo jména, adresa bydliště nebo sídla a identifikující údaj. To platí i tehdy, má-li být určen pojištěný.“

²⁴² § 2759 NOZ: „(1) Neurčí-li se v nabídce, do kdy má být přijata, vyžaduje se její přijetí do jednoho měsíce ode dne doručení nabídky druhé straně; je-li však uzavření smlouvy podmíněno lékařskou prohlídkou, vyžaduje se přijetí nabídky do dvou měsíců. Nabídku pojistitele může pojistník přijmout i včasným zaplacením pojistného ve výši uvedené v nabídce. (2) Považuje-li se odpověď na nabídku za nový návrh, platí, že byl odmítnut, nepřijme-li jej druhá strana do jednoho měsíce ode dne doručení. (3) Navrhne-li strana změnu smlouvy, použijí se odstavce 1 a 2 obdobně.“

§ 2760 NOZ: „Pojistitel sdělí před uzavřením smlouvy zájemci o pojištění údaje, jejichž rozsah a způsob předání stanoví jiný zákon upravující pojišťovnictví. To platí i o skutečnostech, k jejichž změně dojde za trvání pojištění.“

jako písemný doklad o platně uzavřeném pojištění²⁴³, a to i v případě, že pojistná smlouva nebyla uzavřena v písemné formě (tedy pokud je pojistná doba kratší než jeden rok).²⁴⁴

Součástí pojistné smlouvy jsou zpravidla rovněž pojistné podmínky pojišťovny, přičemž nový občanský zákoník uvádí demonstrativní výčet okruhu záležitostí, jež mohou pojistné podmínky upravovat²⁴⁵. Pokud není pojistná smlouva uzavírána formou obchodu na dálku, je pojistitel povinen seznámit pojistníka s pojistnými podmínkami ještě před uzavřením pojistné smlouvy.²⁴⁶

3.1.3 Vznik pojištění

Dle § 2772 odst. 1 NOZ platí, že nedohodnou-li se smluvní strany jinak, vzniká pojištění prvním dnem následujícím po dni uzavření příslušné pojistné smlouvy. Pokud tedy byla mezi smluvními stranami uzavřena pojistná smlouva v den X, a v pojistné smlouvě není stanoveno jinak, tak vznik pojištění se datuje od okamžiku 00:00 hod. dne X+1.²⁴⁷

3.1.4 Pojistný zájem

Jednou z významnějších změn nové právní úpravy pojištění obsažené v novém občanském zákoníku je definice stěžejního termínu pojistného práva, kterým je „*pojistný zájem*“. Tomuto pojmu se nový občanský zákoník věnuje v ustanoveních § 2761 až 2765. Pojistný zájem v podstatě pojmenovává hospodářský účel pojištění, kterým je dle § 2761 NOZ „*oprávněná potřeba ochrany před následky pojistné události*“. Obecně platí názor, že pojištění by nemělo být zneužito jako nástroj sloužící spekulaci (typicky tzv. pojištění sázky), smyslem institutu pojistného zájmu je tedy zabránit takovémuto spekulativním pojištěním. „*Pojistný zájem se odráží v přání, aby škodné následky pojistné události*

²⁴³ § 2775 odst. 1 NOZ: „*Pojistitel vydá pojistníkovi pojistku jako potvrzení o uzavření smlouvy.*“

²⁴⁴ DUCHÁČKOVÁ, Eva; DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistné trhy: Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2. Str. 49.

²⁴⁵ § 2774 odst. 1 NOZ: „*Pojistné podmínky vymezí zpravidla podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost.*“

²⁴⁶ § 2774 odst. 2 NOZ: „*Odkazuje-li smlouva na pojistné podmínky, seznámí s nimi pojistitel pojistníka ještě před uzavřením smlouvy; to neplatí, uzavírá-li se smlouva formou obchodu na dálku. Ustanovení § 1845 platí obdobně.*“

²⁴⁷ HŘEBEN, Tomáš. *Pojištění profesní odpovědnosti*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra bankovníctví a pojišťovnictví. Vedoucí práce JUDr. Ing. Tomáš Křížek, MIM, LL.M. Str. 5.

*nenastaly, jakož i v obavě, že hodnota, na níž má zájemce o pojištění (posléze pojistník) zájem, bude pojistnou událostí zničena, zmenšena nebo jinak dotčena. Bere se při něm v úvahu, že při zamýšlené nebo již uzavřené pojistné smlouvě jde o zřetel na určitý skutkový stav ovlivňující nějakou majetkovou hodnotu a možnost jeho ohrožení pojistnou událostí.*²⁴⁸

Na rozdíl od zákona o pojistné smlouvě se nový občanský zákoník neomezuje pouze na konstatování obecné definice pojistného zájmu, ale obsahuje i další ustanovení, které tento pojem dále rozvíjejí a specifikují. V § 2762 NOZ se tak upřesňují možné pojistné zájmy pojistníka²⁴⁹, přičemž platí, že existence pojistného zájmu se vyžaduje jen u pojistníka (tedy v případě, že je pojištěný osobou odlišnou od pojistníka, tak takovýto pojištěný sám o sobě pojistný zájem mít nemusí)²⁵⁰ a v § 2762 odst. 3 NOZ se zakotvuje vyvratitelná právní domněnka, že pokud dal pojištěný souhlas k pojištění, tak se má za to, že pojistný zájem pojistníka byl prokázán. Ustanovení § 2763 NOZ následně připouští i možnost budoucího pojistného zájmu.²⁵¹

Neexistence pojistného zájmu znemožňuje uzavření pojistné smlouvy, neboť zákon výslovně stanovuje neplatnost pojistné smlouvy uzavřené navzdory absenci pojistného zájmu, přičemž rozlišuje mezi situacemi, kdy o neexistenci pojistného zájmu věděl pojistitel a kdy byl s tímto obeznámen naopak pojistník.²⁵² Neplatnost pojistné smlouvy, v níž absentoval pojistný zájem pojistníka, se ostatně dovozovala i již za předchozí zákonné

²⁴⁸ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)* [online], 598 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. Str. 545.

²⁴⁹ § 2762 NOZ: „(1) Pojistník má pojistný zájem na vlastním životě a zdraví. Má se za to, že pojistník má pojistný zájem i na životě a zdraví jiné osoby, osvědčí-li zájem podmíněný vztahem k této osobě, ať již vyplývá z příbuzenství nebo je podmíněn prospěchem či výhodou z pokračování jejího života. (2) Pojistník má pojistný zájem na vlastním majetku. Má se za to, že pojistník má pojistný zájem i na majetku jiné osoby, osvědčí-li, že by mu bez jeho existence a uchování hrozila přímá majetková ztráta.“

²⁵⁰ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník. Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 218.

²⁵¹ § 2763 NOZ: „Při pojištění majetku může být pojištěn i budoucí pojistný zájem. Byla-li smlouva uzavřena se zřetelem k budoucímu podnikání nebo jinému budoucímu zájmu, který nevznikne, není pojistník povinen platit pojistné; pojistitel má však právo na přiměřenou odměnu, pokud to bylo ujednáno.“

²⁵² § 2764 NOZ: „(1) Neměl-li zájemce pojistný zájem a pojistitel o tom při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, je smlouva neplatná. (2) Pojistil-li pojistník vědomě neexistující pojistný zájem, ale pojistitel o tom nevěděl ani nemohl vědět, je smlouva neplatná; pojistiteli však náleží odměna odpovídající pojistnému až do doby, kdy se o neplatnosti dozvěděl.“

úpravy, avšak odůvodňovala se možným rozporem s dobrými mravy,²⁵³ což ale samo o sobě neřešilo podstatu věci. Obdobně zánik pojistného zájmu v průběhu trvání pojistného vztahu má za následek zánik celého pojištění.²⁵⁴ Za zajímavý příklad ilustrující praktický dopad zániku pojistného zájmu za trvání pojištění může sloužit hypotetická situace, kdy pojistník při uzavírání pojištění pro případ vlastní smrti uvede, že tak činí za účelem finančního zabezpečení manželky, avšak s manželkou se následně rozvede. V takovém případě bude mít dotyčný pojistník právo na zrušení pojistné smlouvy i mimo jinak sjednané standardní lhůty, a to k datu rozvodu.²⁵⁵

3.1.5 Pojistné

3.1.5.1 Druhy pojistného

Cena pojištění se označuje jako pojistné a představuje tak vlastně dopředu zaplacenou úplatu, již pojistník platí za přenesení negativních finančních důsledků nahodilosti z ekonomických subjektů na pojistitele²⁵⁶, tedy za závazek pojistitele poskytnout v případě vzniku pojistné události pojistné plnění²⁵⁷, a na níž má pojistitel právo za dobu trvání pojištění.²⁵⁸ Zanikne-li však pojištění v důsledku pojistné události, náleží pojistiteli pojistné až za dobu do konce pojistného období, v němž dotyčná pojistná událost nastala, a jednorázové pojistné celé.²⁵⁹ Zákon stanoví, že pojistiteli vzniká právo na pojistné dnem uzavření pojistné smlouvy, nedohodnou-li se smluvní strany jinak.²⁶⁰

Pojistné může být sjednáno buď jako běžné pojistné placené za každé jednotlivé pojistné období, nebo jako jednorázové pojistné, kdy pojistník zaplatí pojistné najednou

²⁵³ BOHMAN, Ludvík; WAWERKOVÁ, Magdalena. *Zákon o pojistné smlouvě: komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009, 336 s. ISBN 978-807-2017-553. Str. 34.

²⁵⁴ § 2765 NOZ: „Zanikne-li pojistný zájem za trvání pojištění, zanikne i pojištění; pojistitel má však právo na pojistné až do doby, kdy se o zániku pojistného zájmu dozvěděl.“

²⁵⁵ SVOBODA, Jakub. *Co mění nový občanský zákoník pro klienty bank, pojišťoven a stavebních spořitelén*. In: Novinky.cz [online]. 26. 1. 2014 [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/325008-co-meni-novy-obcansky-zakonik-pro-klienty-bank-pojistoven-a-stavebnich-sporitelen.html>.

²⁵⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva; DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistné trhy: Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2. Str. 50.

²⁵⁷ BOHMAN, Ludvík; WAWERKOVÁ, Magdalena. *Zákon o pojistné smlouvě: komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009, 336 s. ISBN 978-807-2017-553. Str. 80.

²⁵⁸ § 2782 odst. 1 NOZ: „Pojistitel má právo na pojistné za dobu trvání pojištění.“

²⁵⁹ § 2782 odst. 2 NOZ.

²⁶⁰ § 2783 odst. 1 NOZ: „Není-li doba vzniku práva pojistitele na pojistné ujednána, vzniká takové právo pojistiteli dnem uzavření smlouvy.“

dopředu za celou pojistnou dobu. Konečná volba mezi těmito způsoby úhrady pojistného závisí zpravidla na sjednané době trvání pojištění.²⁶¹ Běžné pojistné se nejčastěji aplikuje u pojištění sjednaného na dobu neurčitou (nejčastěji u pojištění osob), kdy se tedy pojistné stanovuje za určitý časový úsek označený jako „pojistné období“.²⁶² Pokud si smluvní strany nesjednaly zvláštní ujednání o délce pojistného období, má se za to, že je sjednáno roční pojistné období.²⁶³ Jednorázové pojistné se naopak uplatňuje především v případě pojištění sjednaných na dobu určitou. U pojištění odpovědnosti za škodu se typicky setkáme se situací, kdy je pojistné sjednáno jako běžné pojistné s pojistným obdobím jeden rok.

Ohledně splatnosti pojistného stanoví nový občanský zákoník v ustanovení § 2783 odst. 2, že „jednorázové pojistné je splatné dnem počátku pojištění. Je-li ujednáno běžné pojistné, je splatné prvního dne pojistného období.“ Rovněž je vhodné zmínit, že v souvislosti se zánikem pojištění v důsledku zániku pojistného zájmu platí, že pojistitel má právo na zaplacení pojistného až do doby, kdy se o zániku pojistného zájmu dozvěděl.²⁶⁴ Pokud tedy taková situace nastala, měl by pojistník ve vlastním zájmu dbát, aby o ní pojistitele co nejdříve zpravil.

3.1.5.2 Výše pojistného a její změna

Výši pojistného stanovuje vždy pojistitel, který tak činí na základě pojistně-matematických metod za využití rozličných statistických údajů a jiných zjištění, přičemž je pojistitel povinen sdělit pojistníkovi na jeho žádost zásady, na jejichž základě pojistné stanovil.²⁶⁵

Smluvní strany se mohou v pojistné smlouvě dohodnout na právu pojistitele upravit za určitých podmínek výši běžného pojistného pro další pojistné období, jestliže si toto

²⁶¹ NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník. Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1. Str. 220.

²⁶² KAREL, Ondřej. *Pojistné právo v novém občanském zákoníku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/15/205.pdf>. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Str. 18.

²⁶³ §2783 odst. 2 NOZ za středníkem: „(...) není-li ujednáno pojistné období jako časové období, za které se platí běžné pojistné, považuje se za ujednané pojistné období roční.“

²⁶⁴ § 2765 NOZ.

²⁶⁵ § 2783 odst. 3 NOZ: „Požádá-li o to pojistník, sdělí mu pojistitel zásady pro stanovení výše pojistného.“

však nesjednaly, nemůže bez dodatečné dohody s pojistníkem pojistitel jednostranně měnit výši pojistného.²⁶⁶ Pokud chce pojistitel tohoto svého práva využít, musí být pojistník o nové výši pojistného informován nejméně dva měsíce před splatností pojistného za pojistné období, ve kterém již má platit nová výše pojistného.²⁶⁷ Pokud pojistník se změnou výše pojistného nesouhlasí, musí svůj nesouhlas s touto změnou „*projevit do jednoho měsíce ode dne, kdy se o ní dozvěděl, v tom případě pojištění zanikne uplynutím pojistného období, na které bylo pojistné zapláceno.*“²⁶⁸ Zároveň však platí, že pojistitel musel pojistníka na tento následek jeho nesouhlasu předem upozornit. Pokud tak pojistitel neučinil, trvá pojištění i nadále, a to s původní, nezměněnou výší pojistného.²⁶⁹

3.1.6 Pojistná událost

3.1.6.1 Vymezení pojistné události

Pojistná událost je „*nahodilou událostí krytou pojištěním*“²⁷⁰, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.²⁷¹ Pojistná událost může být vymezena buď přímo v pojistné smlouvě, nebo ve zvláštním právním předpise, na nějž bude pojistná smlouva odkazovat.

Pojistná událost by obecně měla být popsána jako jev vymezený:

- příčinou, dohodnutou v pojistné smlouvě,
- následkem,

²⁶⁶ § 2785 NOZ: „Nejsou-li ve smlouvě ujednány podmínky, při jejichž splnění má pojistitel právo upravit nově výši běžného pojistného na další pojistné období, nelze bez dohody s pojistníkem výši pojistného měnit.“

²⁶⁷ § 2786 odst. 1 NOZ: „Upraví-li pojistitel výši pojistného, sdělí ji pojistníkovi nejpozději dva měsíce přede dnem splatnosti pojistného za pojistné období, ve kterém se má výše pojistného změnit.“

²⁶⁸ § 2786 odst. 2 NOZ.

²⁶⁹ § 2786 odst. 2 NOZ věta druhá: „Neupozornil-li však pojistitel na tento následek pojistníka ve sdělení podle odstavce 1, trvá pojištění nadále a výše pojistného se při nesouhlasu pojistníka nezmění.“

²⁷⁰ § 2758 NOZ odst. 1: „Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné.“

²⁷¹ Vedle pojistné události mluvíme rovněž o „škodné události“, kterou se rozumí událost, v jejímž důsledku vznikla poškozenému škoda a na jejímž základě poškozený (či jiná oprávněná osoba) požaduje po pojistiteli pojistné plnění. Avšak až šetření pojistitele ukáže, zda je v konkrétním případě daná škodná událost též událostí pojistnou.

- výlukovými okolnostmi, jejich splnění vylučuje, aby právo na pojistné plnění bylo s úspěchem uplatněno.²⁷²

Pojistná smlouva navíc ještě může vymezovat zvláštní podmínky, které musí být splněny, aby se jednalo o pojistnou událost (např. oznámení jevu pojistiteli v určité lhůtě apod.)²⁷³

Důležitou charakteristikou pojistné události je pak právě její nahodilost, neboť nevznikla-li škodná událost ve vztahu k osobě pojistníka či pojištěného nahodile, právo na pojistné plnění, ačkoliv by daná škodná událost jinak naplňovala vymezení pojistné události, nevznikne.²⁷⁴ Výjimku z tohoto pravidla dle zákona představuje situace, kdy se smluvní strany předem dohodly, že pojistné plnění bude poskytnuto i navzdory výše uvedenému nebo stanoví-li tak zákon. Tuto výjimku aplikují v souvislosti s ustanovením § 2779 odst. 2 NOZ²⁷⁵ zejména povinná odpovědnostní pojištění s odvoláním na společenský zájem ochrany třetích osob.²⁷⁶

3.1.6.2 Šetření pojistné události

Nový občanský zákoník se věnuje šetření pojistné události v ustanoveních § 2796 - § 2799. Dle ustanovení § 2796 odst. 1 NOZ „*nastane-li událost, se kterou ten, kdo se pokládá za oprávněnou osobu, spojuje požadavek na pojistné plnění, oznámí to pojistiteli bez zbytečného odkladu, podá mu pravdivé vysvětlení o vzniku a rozsahu následků takové události, o právech třetích osob a o jakémkoliv vícenásobném pojištění; současně předloží pojistiteli potřebné doklady a postupuje způsobem ujednaným ve smlouvě.*“ Pokud dotyčná osoba není zároveň pojistníkem nebo pojištěným, tak mají i tyto

²⁷² BOHMAN, L., WAWERKOVA, M.: *Zákon o pojistné smlouvě - komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009. ISBN 9788072017553, str. 29.

²⁷³ BOHMAN, L., WAWERKOVA, M.: *Zákon o pojistné smlouvě - komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009. ISBN 9788072017553, str. 41.

²⁷⁴ § 2799 NOZ: „*Způsobila-li úmyslně pojistnou událost buď osoba, která uplatňuje právo na pojistné plnění, anebo z jejího podnětu osoba třetí, vzniká právo na pojistné plnění jen tehdy, bylo-li to výslovně ujednáno, anebo stanoví-li tak tento nebo jiný zákon.*“

²⁷⁵ § 2779 odst. 2 NOZ: „*Stanoví-li tak jiný zákon, vzniká pojistiteli povinnost uzavřít pojistnou smlouvu tak, aby mu povinnost poskytnout pojistné plnění vznikla i tehdy, byla-li škoda způsobena úmyslným jednáním pojistníka, pojištěného nebo jiné osoby.*“

²⁷⁶ Například pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, kde pojistitel hradí poškozenému i škodu, již pojištěný způsobil úmyslně, následně má však pojistitel proti pojištěnému právo na náhradu toho, co za něho takto poškozenému plnil (§ 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla).

osoby povinnost oznámit pojistnou událost pojistiteli²⁷⁷, přičemž toto oznámení je zároveň oprávněna učinit i kterákoliv jiná osoba, jež má na pojistném plnění od pojistitele právní zájem. Zde je na místě upozornit, že s ohledem na ustanovení § 2773 odst. 2 NOZ nemusí mít oznámení pojistné události písemnou formu (může tedy být učiněno prostřednictvím např. e-mailové zprávy nebo telefonicky), pokud se smluvní strany na opaku předem, zpravidla v pojistné smlouvě, nedohodly.²⁷⁸ Nicméně nelze než doporučit, aby dotyčný následně své oznámení dodatečně doplnil písemně a zajistil si tak důkazy ohledně řádného splnění svých zákonných povinností pro případný soudní spor.²⁷⁹

V části věnované přímo pojištění odpovědnosti²⁸⁰ nový občanský zákoník konkretizuje oznamovací povinnost pro potřeby odpovědnostních pojištění tak, že stanoví, že „*Pojištěný oznámí bez zbytečného odkladu pojistiteli vznik škodné události, skutečnost, že proti němu poškozený uplatnil právo na náhradu a vyjádří se ke své povinnosti nahradit vzniklou škodu, popřípadě újmu, k požadované náhradě a k její výši.*“²⁸¹ Pro případ, kdy je proti pojištěnému v souvislosti s pojistnou událostí zahájeno řízení před soudem či jiným orgánem veřejné moci nebo rozhodčí řízení, ukládá zákon pojištěnému také tuto skutečnost oznámit pojistiteli, pravidelně ho informovat o průběhu řízení a povinnost postupovat v řízení v souladu s pokyny pojistitele, přičemž náklady řízení hradí ze zákona pojištěnému pojistitel.²⁸²

Rovněž je třeba mít na paměti, že pokud by podané oznámení o vzniku pojistné události obsahovalo „*vědomě nepravdivé nebo hrubě zkreslené podstatné údaje týkající se rozsahu oznámené události*“ nebo by byly vědomě zamlčeny podstatné informace vztahující se k pojistné události, zakládalo by takovéto jednání pojistiteli „*právo na*

²⁷⁷ § 2796 odst. 1 NOZ.

²⁷⁸ § 2773 odst. 2 NOZ věta první: „*Pro oznámení se vyžaduje písemná forma, jen bylo-li to ujednáno.*“

²⁷⁹ KAREL, Ondřej. *Pojistné právo v novém občanském zákoníku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/15/205.pdf>. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Str. 25.

²⁸⁰ § 2861 - § 2867 NOZ.

²⁸¹ § 2862 odst. 1 NOZ.

²⁸² § 2862 odst. 2 NOZ: „*Pojištěný oznámí pojistiteli bez zbytečného odkladu i to, že proti němu bylo v souvislosti se škodnou událostí zahájeno řízení před orgánem veřejné moci nebo rozhodčí řízení; zároveň mu sdělí, kdo je jeho právním zástupcem a zpraví pojistitele o průběhu i výsledcích řízení. V řízení o náhradě postupuje pojištěný v souladu s pokyny pojistitele; náklady řízení hradí pojištěnému pojistitel.*“

*náhradu nákladů účelně vynaložených na šetření skutečností, o nichž mu byly tyto údaje sděleny nebo zamlčeny.*²⁸³

Po obdržení oznámení o nastání pojistné události je pojistitel povinen bez zbytečného odkladu zahájit příslušné šetření směřující ke zjištění existence a případného rozsahu jeho povinnosti poskytnout pojistné plnění. Obecně má následně pojistitel tři měsíce od doručení oznámení o pojistné události na její kompletní prošetření. Pokud pojistitel v této lhůtě nestihne celou záležitost prošetřit, je povinen sdělit oznamovateli, co brání ukončení šetření pojistné události, a pokud o to osoba uplatňující právo na pojistné plnění požádá, musí pojistitel této osobě poskytnout přiměřenou zálohu na pojistné plnění.²⁸⁴ Šetření je pak skončené v okamžiku, kdy jsou osobě, jež uplatnila právo na pojistné plnění, sděleny jeho výsledky.²⁸⁵

3.1.7 Pojistné plnění

3.1.7.1 Definice pojistného plnění

Jako pojistné plnění označujeme peněžité plnění oprávněné osobě po skončení šetření pojistné události, přičemž u škodových pojištění jde o úhradu vzniklé škody. V některých případech nemusí být pojistné plnění pouze ve formě peněžité částky, ale i ve formě naturálního plnění. V takovém případě mluvíme o tzv. asistenci a v rámci pojištění odpovědnosti za škody tak může typicky jít o asistenci právní (např. poradenská služba právníka) či např. o asistenci technickou (např. poskytnutí opravy vozidla v případě

²⁸³ § 2797 odst. 2 NOZ: „Obsahuje-li oznámení vědomě nepravdivé nebo hrubě zkreslené podstatné údaje týkající se rozsahu oznámené události, anebo zamlčí-li se v něm vědomě údaje týkající se této události, má pojistitel právo na náhradu nákladů účelně vynaložených na šetření skutečností, o nichž mu byly tyto údaje sděleny nebo zamlčeny. Má se za to, že pojistitel vynaložil náklady v prokázané výši účelně.“ Obdobně je pak ještě v ustanovení § 2797 odst. 3 NOZ uvedeno, že „Vývolá-li pojistník, pojištěný nebo jiná osoba, která uplatňuje na pojistné plnění právo, náklady šetření nebo jejich zvýšení porušením povinností, má pojistitel vůči němu právo na přiměřenou náhradu.“

²⁸⁴ § 2798 odst. 2 NOZ: „Nelze-li ukončit šetření nutná k zjištění pojistné události, rozsahu pojistného plnění nebo k zjištění osoby oprávněné přijmout pojistné plnění do tří měsíců ode dne oznámení, pojistitel oznamovateli sdělí, proč nelze šetření ukončit; požádá-li o to oznamovatel, sdělí mu pojistitel důvody v písemné formě. Pojistitel poskytne osobě, která uplatňuje právo na pojistné plnění, na její žádost na pojistné plnění přiměřenou zálohu; to neplatí, je-li rozumný důvod poskytnutí zálohy odepřít.“

²⁸⁵ § 2797 odst. 1: „Pojistitel zahájí bez zbytečného odkladu po oznámení podle § 2796 šetření nutné ke zjištění existence a rozsahu jeho povinnosti plnit. Šetření je skončeno sdělením jeho výsledků osobě, která uplatnila právo na pojistné plnění; na žádost této osoby jí pojistitel v písemné formě zdůvodní výši pojistného plnění, popřípadě důvod jeho zamítnutí.“

dopravní nehody).²⁸⁶ U odpovědnostních pojištění je pojistné plnění zpravidla vyplaceno přímo poškozenému.

U pojištění odpovědnosti za škodu pokrývá pojistné plnění většinou spolu se samotnou náhradou vzniklé škody také ještě úhradu nákladů na případné právní zastoupení pojištěného a jiné náklady související se soudním řízením o náhradě škody.²⁸⁷ Pojistník musí nicméně mít na paměti, že pojistitel má ze zákona právo zkrátit pojistné plnění o částku, jež odpovídá splatnému dlužnému pojistnému či jiným splatným pohledávkám souvisejícím s daným pojištěním, toto právo však pojistitel nemá u povinných pojištění, kde je vyšší společenský zájem na náhradě škody poškozeného.²⁸⁸ Mimo samotného vyplacení pojistného plnění poškozenému je pojistitel rovněž zpravidla oprávněn jednat za pojistníka s poškozeným ve věci náhrady škody, uznat nebo zamítnout jeho požadavky.²⁸⁹

3.1.7.2 Škodové pojištění a hranice pojistného plnění

Pojištění odpovědnosti za škodu je možné ze zákona sjednat pouze jako pojištění škodové,²⁹⁰ což znamená, že se výše pojistného plnění odvíjí od výše způsobené škody, přičemž výše pojistného plnění je shora ohraničena, pokud není v pojistné smlouvě ujednáno jinak, výši škody. Výše pojistného plnění vyplacené pojistitelem je tedy buď rovna způsobené škodě, nebo nižší než výše škody.²⁹¹ Nový občanský zákoník definuje škodové pojištění ve svém ustanovení § 2811, jako pojištění, u kterého „*poskytne pojistitel pojistné plnění, které v ujednaném rozsahu vyrovnává úbytek majetku vzniklý v důsledku pojistné události.*“

²⁸⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 46.

²⁸⁷ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 158.

²⁸⁸ § 2787 NOZ: „*Pojistitel má právo odečíst od pojistného plnění splatné pohledávky pojistného nebo jiné pohledávky z pojištění. To neplatí, jedná-li se o povinnost poskytnout pojistné plnění z povinného pojištění; k opačným ujednáním se nepřihlíží.*“

²⁸⁹ DUCHÁČKOVÁ, Eva; DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistné trhy: Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2. Str. 133.

²⁹⁰ § 2861 NOZ.

²⁹¹ Vedle škodového pojištění existuje ještě pojištění obnosové. Obnosová konstrukce pojištění se využívá zejména u životního pojištění, kdy je v rámci pojistného plnění vyplácena předem sjednaná částka.

Vztah mezi škodou a pojistným plněním se označuje jako tzv. „*intenzita pojistné ochrany*“ (*i*), pro niž platí následující vztah²⁹²:

$$i = \frac{\text{Pojistné plnění}}{\text{škoda}}$$

Na tomto vzorci je dobře vidět, že pokud je intenzita pojistné ochrany rovna 1, tak pojistné plnění pokrývá celou škodu a jde tedy o případ tzv. plného pojištění. Při intenzitě pojistné ochrany menší než 1 naopak pojistné plnění nestačí na pokrytí celé vzniklé škody a jedná se tak o případ tzv. podpojištění. Intenzita pojistné ochrany vyšší než 1 by značila, že poškozenému má být na pojistném plnění vyplaceno více, než kolik mu byla způsobena škoda. Takováto situace je však nežádoucí a případné skutečné vyplacení pojistného plnění nad rámec způsobené škody by bylo i v rozporu s právními předpisy. Může však nastat situace označovaná jako „vícenásobné pojištění“, kdy je též pojistný zájem pojištěn proti témuž pojistnému nebezpečí a pro tutéž dobu u několika pojistitelů, přičemž souhrn pojistných částek přesahuje pojistnou hodnotu pojištěného majetku nebo souhrn limitů pojistného plnění přesahuje skutečnou výši vzniklé škody.²⁹³ V takové situaci upravuje následující postup ustanovení § 2818 NOZ, dle kterého je pojistník povinen informovat o této skutečnosti každého jednotlivého pojistitele.²⁹⁴ Pojistitel, jemuž byla jako prvnímu oznámena pojistná událost, vyplatí pojistné plnění dle pojistné smlouvy, již uzavřel s pojistníkem, a v případě, že tím není uhrazena celá vzniklá škoda, může oprávněná osoba požadovat doplacení pojistného plnění dle příslušných uzavřených pojistných

²⁹² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 48.

²⁹³ § 2816 písm. c) NOZ.

²⁹⁴ § 2818 odst. 1 NOZ: „Vznikne-li vícenásobné pojištění, oznámí to pojistník bez zbytečného odkladu každému pojistiteli a v oznámení uvede ostatní pojistitele a pojistné částky nebo limity pojistného plnění ujednané v ostatních smlouvách.“

smluv i na ostatních pojistitelích, a to až do skutečné výše způsobené škody.²⁹⁵ Pojistitelé se poté mezi sebou navzájem vypořádají v souladu s ustanovením § 2818 odst. 3 NOZ.²⁹⁶

Vzhledem ke skutečnosti, že výše škoda, která bude v budoucnu z pojištění odpovědnosti za škodu hrazena, není zpravidla předem známa a navíc může být i obtížně předvídatelná, je u pojištění odpovědnosti za škodu zpravidla stanoven nějaký maximální (horní) limit pojistného plnění, zákon zde mluví o tzv. „hranici pojistného plnění“. Pojistná teorie takovéto pojištění označuje jako tzv. „pojištění na první riziko“.²⁹⁷ Nebyl-li však v pojistné smlouvě limit pojistného plnění sjednán, je pojistitel povinen uhradit škodu v její plné výši.²⁹⁸ Rovněž pokud si strany nesjednaly něco jiného, tak se má za to, se sjednaný limit pojistného plnění vztahuje na jednu pojistnou událost.²⁹⁹

S ohledem na shora uvedené tedy pro výplatu pojistného plnění platí, že:

pokud škoda < limit poj. plnění \longrightarrow pojistné plnění = škoda

škoda \geq limit poj. plnění \longrightarrow pojistné plnění = limit poj. plnění

3.1.7.3 Spoluúčast

U pojištění odpovědnosti za škodu obsahuje pojistná smlouva často také ujednání o spoluúčasti pojistníka na úhradě škody. Smyslem takového ustanovení je stimulace pojištěného k předcházení škod a dále také vyloučení zanedbatelných škod z pojistného plnění, kdy by administrativní náklady na likvidaci takové škodné události mohly tvořit značnou část samotné škody či výši škody dokonce i převyšovat. Existují rozličné podoby

²⁹⁵ § 2818 odst. 2 NOZ: „Pojistitel, jemuž byla jako prvnímu oznámena pojistná událost, poskytne pojistné plnění do výše pojistné částky nebo limitu pojistného plnění ujednaného ve smlouvě, kterou je vázán, a oznámí to bez zbytečného odkladu ostatním pojistitelům, o nichž se dozvěděl. Tím není dotčeno právo oprávněné osoby požadovat pojistné plnění až do výše vyrovnání úbytku majetku na ostatních pojistitelích, pokud pojistná částka nebo limit pojistného plnění ujednaný ve smlouvě s prvním pojistitelem nepostačuje k vyrovnání celého úbytku majetku vzniklého v důsledku pojistné události.“

²⁹⁶ § 2818 odst. 3 NOZ: „Pojistitelé se vypořádají v poměru, v jakém jsou k sobě pojistné částky nebo limity pojistného plnění ujednané ve smlouvách, kterými jsou vázáni, s přihlédnutím k pojistnému plnění poskytnutému podle odstavce 2 věty druhé.“

²⁹⁷ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 49.

²⁹⁸ § 2865 odst. 1 NOZ: „Nebyl-li ujednán limit pojistného plnění, hradí pojistitel poškozenému škodu, popřípadě jinou újmu, v plné výši. Nahradil-li pojištěný škodu nebo újmu, na niž se vztahuje pojištění, má proti pojistiteli právo na náhradu až do výše, do které by jinak byl povinen plnit poškozenému pojistitel.“

²⁹⁹ § 2813 NOZ: „Byla-li ujednána hranice pojistného plnění, má se za to, že se vztahuje na jednu škodnou událost.“

konstrukce spoluúčasti, ze základních forem můžeme zmínit zejména například integrální franšizu, excedentní franšizu a procentní spoluúčast.

3.1.7.3.1 Integrální franšiza

U integrální franšizy je v pojistné smlouvě stanovena pevná částka, do jejíž výše pojistitel v případě vzniku pojistné události pojistné plnění poškozenému neposkytne. Pokud však výše škody však tuto částku přesáhne, poskytne pojistitel pojistné plnění již v plné výši. Hlavní smyslem využití integrální franšizy je snaha o vyloučení drobných škod z pojistného plnění.³⁰⁰

3.1.7.3.2 Excedentní (odčecná) franšiza

U excedentní franšizy je v pojistné smlouvě stanovena částka, o kterou se vždy snižuje pojistné plnění. Pojištěný tak ze vzniklé škody hradí ze svého vždy minimálně část odpovídající excedentní franšize, jde tedy o jakousi absolutní spoluúčast pojištěného. S excedentní franšizou se praxi setkáme častěji než s franšizou integrální. Pokud je tedy ve smlouvě sjednána excedentní franšiza, vypadá výše výplaty následovně³⁰¹:

pokud exc. franšiza < škoda < pojistná částka \longrightarrow pojistné plnění = (škoda – exc. franšiza);

pokud škoda \geq pojistná částka \longrightarrow pojistné plnění = (pojistná částka – exc. franšiza);

pokud škoda \leq exc. franšiza \longrightarrow pojistné plnění = 0

3.1.7.3.3 Procentní spoluúčast

V případě procentní spoluúčasti je v pojistné smlouvě stanoveno procento, kterým se následně v případě pojistné události pojištěný podílí na úhradě vzniklé škody. Od pojistného plnění, které by pojistitel poskytl, kdyby procentní spoluúčast nebyla sjednána, se tedy odečte částka odpovídající sjednanému procentu spoluúčasti a tuto částku pak hradí sám pojištěný. Někdy se užívá i kombinace různých forem spoluúčastí, například je stanovena procentní spoluúčast pojištěného ve výši 5 % ve spojení s excedentní franšizou ve výši 15.000,- Kč.

³⁰⁰ ZÁRYBNICKÁ, Jana; SCHELLE, Karel. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1. Str. 102.

³⁰¹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 53.

3.1.7.4 Promlčení práva na pojistné plnění

V případě odpovědnostního pojištění se pro promlčení práva na pojistné plnění neaplikuje standardní délka promlčecí lhůty, neboť ustanovení § 635 odst. 2 stanoví, že „*právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti se promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.*“³⁰² To je změna oproti předchozí právní úpravě, kdy délka promlčecí lhůty práva na pojistné plnění činila u všech druhů neživotní pojištění tři roky.³⁰³

3.1.8 Zánik pojištění

Pojištění může zaniknout z několika rozličných zákonných důvodů:

- Dohodou – v dohodě o zániku pojištění musí být ujednání o vzájemném vypořádání smluvních stran. Neobsahuje-li dohoda údaj o okamžiku zániku pojištění, platí, že pojištění zaniklo dnem, kdy dohoda nabyla účinnosti.³⁰⁴
- Uplynutím pojistné doby³⁰⁵ – v případě pojištění uzavřeného na dobu určitou.
- Pojistnou událostí – v takovém případě má pojistitel právo na pojistné až do konce pojistného období, v němž pojistná událost nastala. Pokud bylo pojistné sjednáno jako jednorázové, náleží pojistiteli takové pojistné celé.³⁰⁶
- Nezaplacením pojistného – pokud je pojistník v prodlení s placením pojistného, pojistitel ho upomene k zaplacení dlužného pojistného a v dotyčné upomínce ho upozorní na zánik pojištění v případě nezaplacení dlužného pojistného ani v dodatečné lhůtě, která nesmí být kratší než jeden měsíc ode dne doručení

³⁰² Nový občanský zákoník rovněž stanovuje speciální délku promlčecí lhůty práva na pojistné plnění u životního pojištění, u kterého dle ustanovení § 635 odst. 1 se právo na pojistné plnění promlčí za deset let.

³⁰³ § 8 ZPS: „*Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný žádá na pojistiteli úhradu částky, kterou poskytl poškozenému jako náhradu škody, za kterou poškozenému odpovídá.*“

³⁰⁴ § 2802 NOZ: „*K platnosti dohody o zániku pojištění se vyžaduje, aby v ní strany ujednaly, jak se vyrovnají. Není-li ujednan okamžik zániku pojištění, platí, že pojištění zaniklo dnem, kdy dohoda nabyla účinnosti.*“

³⁰⁵ § 2803 NOZ.

³⁰⁶ § 2782 odst. 2 NOZ: „*Zanikne-li pojištění v důsledku pojistné události, náleží pojistiteli pojistné do konce pojistného období, v němž pojistná událost nastala; v takovém případě náleží pojistiteli jednorázové pojištění celé.*“

upomínky. Nezaplatí-li pojistník dlužné pojistné ani v této dodatečně lhůtě, zanikne pojištění jejím marným uplynutím.³⁰⁷

- Výpovědi – kterákoliv ze smluvních stran může pojistnou smlouvu vypovědět s osmidenní výpovědní dobou do dvou měsíců ode dne uzavření smlouvy, nebo s měsíční výpovědní dobou do tří měsíců ode dne oznámení vzniku pojistné události.³⁰⁸ Nadto má výhradně pojistník právo vypovědět pojištění s osmidenní výpovědní dobou a) „do dvou měsíců ode dne, kdy se dozvěděl, že pojistitel použil při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění hledisko zakázané v § 2769“³⁰⁹ (tento výpovědní důvod se však bude případně týkat zejména životních pojištění), b) „do jednoho měsíce ode dne, kdy mu bylo doručeno oznámení o převodu pojistného kmene nebo jeho části nebo o přeměně pojistitele, nebo“ c) „do jednoho měsíce ode dne, kdy bylo zveřejněno oznámení, že pojistiteli bylo odňato povolení k provozování pojišťovací činnosti“.³¹⁰ V případě pojištění, u nějž si strany sjednaly placení běžného pojistného, navíc zákon specifikuje, že pojištění zaniká ke konci pojistného období. Je-li však výpověď doručena druhé straně méně než šest týdnů před koncem pojistného období, zaniká pojištění až ke konci následujícího pojistného období.³¹¹
- Odstoupením od smlouvy³¹² – pojistitel má právo odstoupit od smlouvy, pokud pojistník či pojištěný porušili úmyslně nebo z nedbalosti svou povinnost k pravdivým sdělením stanovenou v ustanovení § 2788 NOZ³¹³, avšak pojistitel

³⁰⁷ § 2804 NOZ.

³⁰⁸ § 2805 NOZ: „Pojistitel nebo pojistník může pojištění vypovědět a) s osmidenní výpovědní dobou do dvou měsíců ode dne uzavření smlouvy, nebo b) s měsíční výpovědní dobou do tří měsíců ode dne oznámení vzniku pojistné události; vypoví-li však pojistitel životní pojištění, nepřihlíží se k tomu.“

³⁰⁹ § 2769 NOZ: „Použije-li pojistitel jako hledisko při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění národnost, rasový nebo etnický původ nebo jiné hledisko odporující zásadě rovného zacházení podle jiného zákona, nepřihlíží se ke zvýšení pojistného ani ke snížení pojistného plnění na základě těchto hledisek. To platí i v případě, je-li jako hledisko při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění použito těhotenství nebo mateřství.“

³¹⁰ § 2806 NOZ.

³¹¹ § 2807 NOZ: „Je-li pojištění ujednáno s běžným pojistným, zaniká pojištění na základě výpovědi pojistitele nebo pojistníka ke konci pojistného období; je-li však výpověď doručena druhé straně později než šest týdnů přede dnem, ve kterém uplyne pojistné období, zaniká pojištění ke konci následujícího pojistného období. Vypoví-li pojistitel životní pojištění, nepřihlíží se k výpovědi.“

³¹² § 2808 odst. 1 NOZ.

³¹³ § 2788 NOZ: „(1) Dotáže-li se pojistitel v písemné formě zájemce o pojištění při jednání o uzavření smlouvy nebo pojistníka při jednání o změně smlouvy na skutečnosti, které mají význam pro pojistitelovo rozhodnutí, jak ohodnotí pojistné riziko, zda je pojistit a za jakých podmínek, zodpoví zájemce nebo pojistník

musí prokázat, že by po pravdivém a úplném zodpovězení svých dotazů dotyčnou pojistnou smlouvu neuzavřel. Právo odstoupit od smlouvy však pojistiteli zaniká, nevyužije-li jej do dvou měsíců ode dne, kdy zjistil nebo musel zjistit porušení příslušné povinnosti pojistníka či pojištěného. Pojistník má oproti tomu právo odstoupit od pojistné smlouvy, pokud pojistitel porušil své povinnosti, jež mu ukládá nový občanský zákoník v ustanovení § 2789.³¹⁴ Byla-li pojistná smlouva uzavřena formou obchodu na dálku, může navíc pojistník odstoupit od smlouvy bez udání důvodu do čtrnácti dnů ode dne jejího uzavření nebo ode dne, kdy mu na jeho žádost po uzavření smlouvy byly sděleny pojistné podmínky³¹⁵ (zákon však stanoví výjimku pro některá cestovní pojištění³¹⁶). Zbývá ještě dodat, že odstoupením od smlouvy zaniká pojistná smlouva s účinky od počátku, což má za následek povinnost stran vrátit si vzájemně poskytnutá plnění (s výjimkou situace, kdy od smlouvy odstoupí pojistitel, který si v tom případě může započíst náklady, jež mu vznikly v souvislosti se vznikem a správou pojištění).³¹⁷

- Odmítnutím plnění ze strany pojistitele – ustanovení § 2809 NOZ stanoví případy, za kterých je pojistitel oprávněn odmítnout poskytnout pojistné plnění.³¹⁸ Pokud

tyto dotazy pravdivě a úplně. Povinnost se považuje za řádně splněnou, nebylo-li v odpovědi zatajeno nic podstatného. (2) Co je v odstavci 1 stanoveno o povinnosti pojistníka, platí obdobně i pro pojištěného.“

³¹⁴ § 2789 NOZ: „(1) Musí-li si pojistitel být při uzavírání smlouvy vědom nesrovnalostí mezi nabízeným pojištěním a zájemcovými požadavky, upozorní ho na ně. Přitom se vezme v úvahu, za jakých okolností a jakým způsobem se smlouva uzavírá, jakož i to, je-li druhé straně při uzavírání smlouvy nápomocen zprostředkovatel nezávislý na pojistiteli. (2) Dotáže-li se zájemce při jednání o uzavření smlouvy nebo pojistník při jednání o změně smlouvy v písemné formě pojistitele na skutečnosti týkající se pojištění, zodpoví pojistitel tyto dotazy pravdivě a úplně.“

³¹⁵ § 2808 odst. 3 NOZ – toto ustanovení dále stanoví odlišnou úpravu pro odvětví životních pojištění podle jiného zákona, kdy se lhůta pro odstoupení prodlužuje na 30 dní.

³¹⁶ § 2808 odst. 4 NOZ: „Odstavec 3 se nepoužije na smlouvy spadající do pojištění pomoci osobám v nouzi během cestování nebo pobytu mimo místa svého bydliště včetně pojištění finančních ztrát bezprostředně souvisejících s cestováním, jestliže byly tyto smlouvy sjednány na dobu kratší než jeden měsíc.“

³¹⁷ § 2808 odst. 2 NOZ: „Odstoupí-li pojistník od smlouvy, nahradí mu pojistitel do jednoho měsíce ode dne, kdy se odstoupení stane účinným, zaplacené pojistné snížené o to, co již případně z pojištění plnil; odstoupil-li od smlouvy pojistitel, má právo započíst si i náklady spojené se vznikem a správou pojištění. Odstoupí-li pojistitel od smlouvy a získal-li již pojistník, pojištěný nebo jiná osoba pojistné plnění, nahradí v téže lhůtě pojistiteli to, co ze zaplaceného pojistného plnění přesahuje zaplacené pojistné.“ a § 2808 odst. 5 NOZ: „Odstoupí-li pojistník od smlouvy podle odstavce 3, vrátí mu pojistitel bez zbytečného odkladu, nejpozději však do třiceti dnů ode dne, kdy se odstoupení stane účinným, zaplacené pojistné; přitom má právo odečíst si, co již z pojištění plnil. Bylo-li však pojistné plnění vyplaceno ve výši přesahující výši zaplaceného pojistného, vrátí pojistník, popřípadě pojištěný nebo obmyšlený, pojistiteli částku zaplaceného pojistného plnění, která přesahuje zaplacené pojistné.“

³¹⁸ § 2809 NOZ: „Pojistitel může pojistné plnění odmítnout, byla-li příčinou pojistné události skutečnost, a) o které se dozvěděl až po vzniku pojistné události, b) kterou při sjednávání pojištění nebo jeho změny

tak pojistitel učiní, zaniká pojištění v souladu s ustanovením § 2010 NOZ dnem odmítnutí pojistného plnění.

- Jiný důvod – vedle výše uvedených možných důvodů zániku pojištění, dále ustanovení § 2010 NOZ stanoví, že „*pojištění zaniká zánikem pojistného zájmu, zánikem pojistného nebezpečí, dnem smrti pojištěné osoby, dnem zániku pojištěné právnické osoby bez právního nástupce*“³¹⁹.³²⁰

3.2 Rozsah časové ochrany pojištění

Jedním z nejpodstatnějších konstrukčních prvků pojištění odpovědnosti za škodu je rozsah časové ochrany, který určuje, které škodné události jsou v souladu s pojistnou smlouvou z hlediska doby jejich nastání posuzovány jako události pojistné. U odpovědnostních pojištění můžeme zpravidla vyzorovat dva základní principy stanovení rozsahu časové ochrany, a to princip příčiny vzniku škody (tzv. „*loss occurrence*“) nebo princip uplatnění nároku na náhradu škody (tzv. „*claims made*“).³²¹ Oba přístupy nazírají na problematiku časového určení pojistné události odlišně a v každém z nich lze pro pojištěného identifikovat výhody i nevýhody.

3.2.1 Loss occurrence

Ze dvou v současné době využívaných principů konstrukce rozsahu časové ochrany pojištění odpovědnosti za škodu představuje princip *loss occurrence* ten historicky starší a je ve většině případů u odpovědnostních pojištění taky tím častěji využívaným (výjimku tvoří převážně některé typy pojištění profesní odpovědnosti, pojištění finančních ztrát

nemohl zjistit v důsledku zaviněného porušení povinnosti stanovené v § 2788 a c) pokud by při znalosti této skutečnosti při uzavírání smlouvy tuto smlouvu neuzavřel nebo pokud by ji uzavřel za jiných podmínek.“

³¹⁹ Zde je ještě vhodné zmínit ustanovení § 2767 odst. 4 NOZ, které upravuje zvláštní možnost zániku pojištění cizího pojistného nebezpečí v případě smrti pojistníka: „*Dnem pojistníkovy smrti, nebo dnem jeho zániku bez právního nástupce vstupuje do pojištění pojištěný; oznámí-li však pojistiteli v písemné formě do třiceti dnů ode dne pojistníkovy smrti, nebo ode dne jeho zániku, že na trvání pojištění nemá zájem, zaniká pojištění dnem smrti, nebo dnem zániku pojistníka. Účinky prodlení vůči pojištěnému nenastanou dříve než uplynutím patnácti dnů ode dne, kdy se pojištěný o svém vstupu do pojištění dozvěděl; k ujednání kratší doby se nepřihlíží.*“

³²⁰ U pojištění majetku je dalším důvodem zániku pojištění dle ustanovení § 2812 NOZ změna vlastnictví či spoluvlastnictví pojištěného majetku.

³²¹ Dříve se ještě využíval například princip příčiny vzniku škodní události (tzv. „*causation principle*“), kdy se pro zhodnocení, zda se jedná o pojistnou událost, zkoumá, jestli k příčině škody došlo za doby trvání pojištění. Problematickým však v takovém případě může často být určení skutečné příčiny vzniku škody.

a právě pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů obchodních korporací, u kterých naopak převládá spíše princip claims made). Při vystavění pojištění na principu loss occurrence se pojistná ochrana vztahuje na všechny případy pojistných událostí, kdy škoda nastala v době trvání pojištění. Zárybnická a Schelle konstatují, že „*v praxi to znamená, že pojištěná je doba, v níž dojde ke vzniku škody.*“³²²

Výhoda tohoto principu u pojištění odpovědnosti za škodu z pohledu pojištěného spočívá ve skutečnosti, že se v podstatě nerozlišuje mezi faktickým vznikem škody a okamžikem, kdy je definitivně rozhodnuto o výši náhrady škody, což může mít velký význam především u škod na zdraví, jejichž následky mohou být i trvalé - například ve formě invalidity poškozeného, nebo se naopak mohou projevit až po delší době. U takto konstruovaného pojištění odpovědnosti za škody „*budou nároky poškozených uhrazeny z pojištění bez ohledu na to, kdy dojde ke konečné dohodě nebo soudnímu rozhodnutí o výši odškodnění*“³²³ Tato výhoda se pro pojištěného projeví taktéž v situaci, kdy se rozhodne pro ukončení své činnosti, pro jejíž výkon bylo odpovědnostní pojištění na principu loss occurrence sjednáno, neboť toto pojištění bude krýt i škody, jež se projeví až po ukončení jeho činnosti, ale jejichž příčina nastala ještě v době trvání pojištění, a to až do doby promlčení nároků na náhradu škody.³²⁴ Přesto by se však pojištěný neměl na tuto charakteristiku pojištění s konstrukcí typu loss occurrence bez dalšího zcela spoléhat, neboť by měl mít na paměti, že v případě, že se skutečná výše způsobené škody vyjasní až za několik let, může se snadno ocitnout v situaci, kdy původně sjednané limity pojistného plnění budou z důvodu zvýšení cenové hladiny či zvýšení náhradové povinnosti aj. budou v poměru ke způsobené škodě podhodnocené a tudíž nedostatečné a pojištěný tak bude stále povinen uhradit velkou část způsobené škody z vlastních zdrojů.³²⁵

³²² ZÁRYBNICKÁ, Jana; SCHELLE, Karel. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1. Str. 128.

³²³ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 159.

³²⁴ ŠPIRAKUS, Ivan. *Jak funguje pojištění profesní odpovědnosti?*. In: Investujeme.cz [online]. 22. 08. 2006 [cit. 2014-08-12]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/jak-funguje-pojisteni-profesni-odpovednosti/>.

³²⁵ HŘEBEN, Tomáš. *Pojištění profesní odpovědnosti*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra bankovníctví a pojišťovnictví. Vedoucí práce JUDr. Ing. Tomáš Křížek, MIM, LL.M. Str. 13.

3.2.2 Claims made

Základní podmínkou pro poskytnutí pojistné ochrany u pojištění odpovědnosti za škody konstruovaného na principu claims made je (první) uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v době trvání pojištění odpovědnosti za škody, přičemž za vznik pojistné události z časového hlediska se v tomto případě nepovažuje okamžik vzniku škody, ale právě okamžik, kdy poškozený uplatnil nárok na náhradu škody u pojištěného³²⁶. Ve své teoretické „ryzí“ verzi tak kryje i škody, jež nastaly ještě před uzavřením pojistné smlouvy, ale u kterých poškozená osoba uplatnila nárok na náhradu škody až v době, kdy bylo platně uzavřeno pojištění odpovědnosti za škody. V praxi se však v ČR u odpovědnostních pojištění s touto ryzí koncepcí principu uplatnění nároku na náhradu škody příliš nesetkáme, neboť pojistitelé většinou konstruují pojištění odpovědnosti za škody „na podstatně zúžené časové bázi tak, že současně vyžadují obvykle splnění dvou podmínek k poskytnutí pojistné ochrany: v době trvání pojištění byl uplatněn nárok na náhradu škody a současně v době trvání pojištění nastala i příčina vzniku škody.“³²⁷

Výhodu takto koncipovaného pojištění odpovědnosti za škody pro pojištěného lze jistě spatřovat v možnosti efektivně si nastavit a případně upravovat limity pojistného plnění. Pojišťovny navíc často umožňují k pojištění na bázi principu claims made sjednat i doložku následného krytí nároků tzv. „udržovací pojištění“, které zajistí pojištěnému pojistnou ochranu i na určitou dobu po skončení platnosti pojistné smlouvy, což je žádoucí například v případě ukončení činnosti, v jejíž souvislosti bylo pojištění odpovědnosti za škodu uzavřeno. Pojistná ochrana poskytovaná takovýmto udržovacím pojištěným se vztahuje na škodní události, jejichž příčina vzniku nastala ještě v době trvání řádného pojištění odpovědnosti za škody, avšak poškozený vznesl nárok na náhradu škody až po ukončení platnosti odpovědnostního pojištění, tedy v průběhu platnosti předmětného udržovacího pojištění.³²⁸

³²⁶ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 159.

³²⁷ ZÁRYBNICKÁ, Jana; SCHELLE, Karel. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1. Str. 130.

³²⁸ HŘEBEN, Tomáš. *Pojištění profesní odpovědnosti*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra bankovníctví a pojišťovnictví. Vedoucí práce JUDr. Ing. Tomáš Křížek, MIM, LL.M. Str. 14-15.

3.3 Typy odpovědnostního pojištění

V kategorii pojištění odpovědnosti za škodu (odpovědnostních pojištění) je nabízena rozmanitá škála pojistných produktů sloužících pro krytí rozličných pojistných nebezpečí. V této krátké podkapitole tak jen stručně nastíním základní přehled odpovědnostních pojištění, která jsou na trhu běžně nabízeny, přičemž budeme jednotlivé pojistné produkty rozčleňovat podle krytého pojistného nebezpečí a podle charakteru subjektů, pro něž jsou určeny.

3.3.1 Druhy pojištění odpovědnosti za škodu dle krytých pojistných nebezpečí

- I. Obecné odpovědnostní pojištění – jak už označení této kategorie napovídá, řadí se do této skupiny poměrně velké množství odpovědnostních pojištění, přičemž se mezi ně počítá právě i pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů právnických osob a managementu (tedy i pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti). Dále sem patří například pojištění odpovědnosti za škody v běžném občanském životě, pojištění odpovědnosti za škody způsobené nezletilými dětmi, pojištění odpovědnosti vlastníka nemovité věci, odpovědnostní pojištění držitele zvířat, odpovědnostní pojištění z výkonu povolání, obecné pojištění odpovědnosti podnikatelských subjektů, pojištění odpovědnosti za vady výrobku, pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí a další.³²⁹
- II. Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla – v minulosti dokonce zákonné, dnes však již „jen“ povinně smluvní pojištění, kdy každý vlastník tuzemského vozidla či řidič cizozemského vozidla, nestanoví-li zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla jinak³³⁰, je povinen uzavřít toto pojištění u některého z pojistitelů, který je členem České kanceláře pojistitelů.
- III. Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání – v současné době se jedná o jediné zákonné pojištění v České republice, které se řídí zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce, a souvisejícími prováděcími

³²⁹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4. Str. 162.

³³⁰ § 3 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

předpisy. Pojistitel hradí u tohoto pojištění za zaměstnavatele škodu, která vznikla zaměstnanci v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, a to v rozsahu v jakém zaměstnavatel odpovídá dle zákoníku práce.

(Odpovědnostní pojištění zmíněná v bodech II. a III. představují „*makroekonomicky nejdůležitějšími druhy odpovědnostních pojištění v ČR*“³³¹ a jmenovitě pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla zabírá navíc z hlediska celkového vybraného pojistného první místo nejen mezi pojištěními odpovědnosti za škodu, ale dokonce i mezi všemi druhy neživotního pojištění.³³²)

IV. Pojištění profesní odpovědnosti – tento druh pojištění představuje pojištění některých profesí pro případ, že při výkonu své činnosti způsobí škodu třetí osobě, a může být charakteru jak smluvního tak i povinně smluvního.

3.3.2 Druhy pojištění odpovědnosti za škodu dle subjektů, jimž jsou určeny

- I. Pojištění odpovědnosti za škodu občanů (nepodnikajících fyzických osob) – do této kategorie můžeme zařadit např.:
 - pojištění odpovědnosti za škodu občana z činnosti v běžném občanském životě
 - pojištění odpovědnosti za škodu občana z vlastnictví, nájmu, držby či správy nemovité věci
 - pojištění odpovědnosti za škodu občana jako zaměstnance za škodu, kterou způsobí svému zaměstnavateli
- II. Pojištění odpovědnosti za škodu podnikajících fyzických a právnických osob – do této skupiny spadá např.:
 - pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů právnických osob a managementu
 - pojištění odpovědnosti za škodu z provozu organizace včetně pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

³³¹ DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-864-1984-3. Str. 182.

³³² Česká asociace pojišťoven. *Výroční zpráva 2012* [online]. © 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/www/cap/images/o-nas/vyrocní-zpravy/2012.pdf>.

- pojištění profesní odpovědnosti
- pojištění odpovědnosti dopravce a zasílatele – za škodu z přepravních a zasilatelských smluv.³³³

³³³ ZÁRYBNICKÁ, Jana; SCHELLE, Karel. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1. Str. 53.

4 Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti

Povinnosti, kterými jsou členové orgánů akciové společnosti při výkonu svých funkcí vázáni, spolu s potencionální odpovědností za škody a ručením za závazky společnosti, jak již bylo blíže rozebráno v kapitolách č. 1 a 2 této diplomové práce, kladou na členy orgánů společnosti nemalé nároky a mohou dokonce v některých případech působit i až jako potencionální brzda výkonnosti akciové společnosti. Členové orgánů totiž mohou být z obavy z možných finančních dopadů do své osobní sféry až příliš opatrní, což vzhledem ke skutečnosti, že jakákoliv obchodní činnost s sebou nese i větší či menší rizika neúspěchu, může zapříčinit, že společnost nebude naplno využívat svého potencionálu, bude dosahovat menšího zisku či může eventuálně i ztratit krok s konkurencí. Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti, jehož cílem je poskytnout členům orgánů pojistnou ochranu právě v případě jejich pochybení, však může, mimo jiné, právě těmto nežádoucím efektům zabránit, neboť by mělo z odpovědných osob snímat břemeno hrozby povinnosti k náhradě škody. Vedle toho pak toto pojištění samozřejmě představuje také nástroj ochrany (či dokonce až záchrany) pro samotnou společnost, její akcionáře a věřitele pro případ, kdy skutečně nějaká škoda v důsledku porušení povinnosti členem orgánu vznikne.

V této kapitole tedy provedu analýzu specifických charakteristik tohoto pojistného produktu a pokusím se zhodnotit jeho praktické využití pro akciové společnosti. Za tímto účelem věnuji jednu podkapitolu tomuto pojištění v zahraničních podmínkách, neboť například v USA jde o naprosto běžně sjednávané pojištění, zatímco v tuzemských podmínkách je o něm povědomí daleko méně rozvinuté. Zjištěné poznatky se následně pokusím porovnat s tím, co lze konkrétně pořídit na českém pojistném trhu.

Vzhledem ke značné délce názvu analyzovaného pojistného produktu, bude v této kapitole namísto „*pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti*“ užíváno i jen zkráceného názvu „*pojištění odpovědnosti členů orgánů*“.

4.1 Konstrukce a využití pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti

4.1.1 Subjekty pojištění

V tuzemských podmínkách je pojištění odpovědnosti členů orgánů jedním z nejmladších pojistných produktů. Jeho první rozšíření je možné datovat do roku 1996, kdy byla do právního řádu zavedena osobní odpovědnost členů orgánů obchodních společností za škody způsobené porušením povinností při výkonu jejich funkce. Zvýšení zájmu o toto pojištění je však možné zaznamenat až po roce 2000³³⁴, avšak přesto se odborná veřejnost poměrně shodne, že v tuzemské korporátní sféře je povědomí o tomto pojistném produktu stále ještě nízké, minimálně při porovnání s rozvinutými tržními ekonomikami na západ od nás. Výjimku pak tvoří společnosti se zahraniční vlastnickou strukturou, kdy většinou právě zahraniční vlastníci vyžadují uzavření tohoto pojištění, dále pak akciové společnosti podnikající v oblasti zdravotnictví a částečně i developerské společnosti a strojní závody.³³⁵ Svou roli na sice pomalu, ale přesto postupně se zvedajícím zájmu o pojištění odpovědnosti členů orgánů v České republice hraje i skutečnost (obdobně jako v případě zahraniční vlastnické struktury), že z mateřských zahraničních společností přicházejí do českých akciových společností vrcholní manažeři a členové orgánů, kteří toto pojištění vyžadují, neboť si jsou dobře vědomi své případné odpovědnosti za škodu a jsou navyklí být jištěni prostřednictvím tohoto typu pojištění.³³⁶

Pojištění odpovědnosti členů orgánů je typickým příkladem pojištění, u kterého jsou pojistník a pojištěný rozdílnými osobami, toto pojištění si totiž nesjednávají přímo členové orgánů společnosti. Pojistníkem, a tedy jednou ze smluvních stran pojistné smlouvy, je výhradně sama akciová společnost, přičemž členové jejích orgánů (bývalí, současní či budoucí) vystupují v rámci tohoto pojistného vztahu jako pojištěné osoby (akciové společnosti mohou toto pojištění navíc sjednat v některých případech i pro své

³³⁴ INSIA. *Základní informace o D&O: Právní rámec* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.predstavenstvo.cz/pravni-ramec.html>.

³³⁵ TRAGANOVÁ, Martina. *Zadní vrátka pro firmy? Jistě* [online]. In: E15.cz. 20. 3. 2013 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/zadni-vratka-pro-firmy-jiste-967610>.

³³⁶ WOZNIAK, Robert. *Robert Wozniak: Už i malé firmy si jistá rizika* [online]. In: E15.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/robert-wozniak-uz-i-male-firmy-si-jisti-rizika-1047666>.

vrcholné manažery či prokuristy).³³⁷ Rovněž se toto pojištění sjednává vždy pro celé orgány, není tedy možné, aby se akciová společnost rozhodla, že toto pojištění uzavře jen pro některé členy daného orgánu a pro jiné nikoliv. V důsledku této skutečnosti nemá na platnost pojistné smlouvy vliv, zda některý člen orgánů opustí či je odvolán ze své funkce. V takovém případě je pojistná smlouva nadále platná a případné porušení povinnosti nově zvoleného či jmenovaného člena orgánu je automaticky kryto již uzavřeným pojištěním.

4.1.2 Pojištěná rizika

Obecně se dá říct, že pojištění odpovědnosti členů orgánů poskytuje členům orgánů akciové společnosti pojistnou ochranu pro případ, že proti nim bude kýmkoliv, včetně vlastní společnosti, jejích akcionářů či věřitelů, vznesen nárok na náhradu škody, kterou způsobili (nebo za niž ručí) porušením svých povinností při výkonu své funkce, přičemž může jít o povinnosti jak zákonné, tak i smluvní (viz kap. 1 této práce). Je však nutné upozornit, že pojištění obvykle kryje pouze škody vzniklé následkem nedbalostního porušení povinností člena orgánu akciové společnosti.³³⁸

Pojistitel v případě vzniku pojistné události hradí pouze finanční škody³³⁹, a to až do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě. Pojistitel hradí většinou i veškeré náklady spojené s případným řízením před orgány veřejné moci či rozhodčím řízením (soudní poplatky, rozhodčí poplatky, náklady právního zastoupení, náklady na zpracování znaleckých posudků atp.). Dá se říct, že pojištění odpovědnosti za škodu členů tak v sobě zahrnuje i pojištění právní ochrany, přičemž někteří pojistitelé poskytují na úhradu nákladů právních služeb zálohové platby pojistného plnění již v průběhu trvání sporu.³⁴⁰ Náklady na právní ochranu člena orgánu přitom pojišťovna uhradí i v případě, že se v průběhu příslušného řízení prokáže, že dotyčný člen orgánu není za škodu

³³⁷ KŘÍŽEK, Ondřej. *Pojištění vaší odpovědnosti aneb záchranná brzda*. IN: Statutární zástupce firmy, duben 2014, 2/14, ISSN 1805 2118. Str. 31.

³³⁸ INSIA. *Základní informace o D&O: Co je v pojištění zahrnuté?* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.predstavenstvo.cz/co-je-v-pojisteni-zahrnute.html>.

³³⁹ Skutečnost, že u pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti hradí pojistitel pouze finanční škodu, představuje jednu ze základních odlišností tohoto pojištění v porovnání s jinými typy odpovědnostních pojištění – např. pro pojištění profesní odpovědnosti lékařů je charakteristické, že pojistné plnění je vypláceno i v případě nároků vyplývajících z poškození zdraví.

³⁴⁰ INSIA. *Základní informace o D&O: Co je v pojištění zahrnuté?* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.predstavenstvo.cz/co-je-v-pojisteni-zahrnute.html>.

odpovědný.³⁴¹ Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti je rovněž většinou konstruováno tak, že se z pojistného plnění hradí i náklady na šetření pojistné události, náklady na očištění dobrého jména pojištěného, náklady na kauci, náklady na služby právního či daňového poradce a náklady na osobní potřeby při zabavení majetku.

4.1.3 Výluky z pojistné ochrany

Pojištění odpovědnosti členů orgánů, ostatně jako kterýkoliv jiný produkt, však obsahuje jisté výluky z pojistné ochrany. Pojištění odpovědnosti členů orgánů se tak nevztahuje na absolutně všechny případy porušením povinností členů orgánů. Jednotlivé pojistné výluky se liší dle konkrétního pojistitele a nadto i dle konkrétní sjednané pojistné smlouvy, neboť podnikatelská rizika se liší i podle oblasti činnosti dané akciové společnosti. Přesto je však možné výluky z pojištění odpovědnosti členů orgánů zobecnit a konstatovat, že se toto pojištění nejčastěji nevztahuje na:

- škody způsobené úmyslným porušením povinnosti,
- podvodná jednání,
- úmyslné trestné činy,
- pokuty a penále trestněprávní povahy, dlužné daně a poplatky,
- plnění vymáhané společností jako nezákonný zisk plynoucí například z bezdůvodného obohacení člena orgánu,
- nároky vyplývající z poškození zdraví,
- škoda na hmotné věci poškozeného,
- ekologické škody,
- škody, na něž se vztahuje jiné pojištění,
- porušení povinnosti pojištěným při výkonu funkce člena orgánu jiné společnosti než pojistníka,

³⁴¹ BAČOVSKÝ, Petr. *Stručný průvodce pojištěním D&O*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, č. 4/2007, s. 7. ISSN 1802-4645.

- škody způsobené na území států, v nichž se uplatňuje obyčejové/zvykové právo, zejména na území USA.

Je možné konstatovat, že výluky z pojištění odpovědnosti členů orgánů bývají poměrně rozsáhlé a je tedy nutné si je před uzavřením pojistné smlouvy podrobně prostudovat a mít je po celou dobu trvání pojištění na paměti. Zároveň je však často možné se proti některým výlukám připojistit a zahrnout je tak nakonec do pojistného krytí či uzavřít přímo speciální pojištění. Většina pojistitelů tak nabízí připojištění, jímž lze rozšířit pojistné krytí například:

- retroaktivně (za podmínky, že pojistník či pojištěný však o škodní události vzniklé před datem uzavření pojistné smlouvy nevěděli),
- územně i pro území států s obyčejovým/zvykovým právem,
- na odpovědnost vrcholných manažerů a prokuristů,
- na škody způsobené členy orgánů dceřiných společností (za jistých okolností se již základní pojistná ochrana vztahuje i na členy orgánů dceřiných společností, např. u společností, jejichž aktiva nepřekročí určitou výši v porovnání s aktivy pojištěné společnosti apod.),
- na škody způsobené členy orgánů ve vyjmenovaných společnostech, v nichž má pojistník majetkový podíl.

4.1.4 Pojistné a pojistné plnění

Při sjednávání pojištění odpovědnosti členů orgánů je klíčové, aby byly nastaveny adekvátní limity případného vypláceného pojistného plnění. Od limitu pojistného plnění se samozřejmě z velké části odvíjí i cena, kterou bude akciová společnost za pojištění platit, tedy výše pojistného. Je tedy důležité nastavit tyto limity tak, aby poskytovaly dostatečnou výši pojistného krytí, tedy aby v případě vzniku pojistné události za pojištěného člena orgánu, potažmo samu akciovou společnost, pojistitel skutečně uhradil vzniklou škodu, a zároveň aby nebyly nereálně přemrštěné a neprodražovaly tak zbytečně cenu pojištění. Nicméně samotné sjednané limity pojistného plnění nejsou jediným faktorem, na jehož základě se stanovuje výše pojistného. Na výši společného má vliv velké množství dalších činitelů, jako například obor činnosti akciové společnosti, výše

celkových aktiv, likvidita společnosti, výše rizika vzniku pojistné události, rozsah pojistného krytí, personální obsazení orgánů, akcionářská struktura aj. S ohledem na výše uvedené je tedy obtížné udělat nějaký obecný závěr o obvyklé výši pojistného placeného za pojištění odpovědnosti členů orgánů, navíc společnosti si tyto údaje zpravidla nechávají pro sebe a nezveřejňují je. V roce 2009 platily středně velké společnosti s limity pojistného plnění ve výši do 20 milionů Kč (což však představuje spíše níže nastavené pojistné krytí) na pojistném údajně řádově desítky až stovky tisíc Kč.³⁴² Rozhodně se tedy nejedná o zrovna levné pojištění. Stejně tak společnosti obvykle nezveřejňují výši svých limitů pojistného plnění, nicméně makléřská společnost INSIA a.s. na svých internetových stránkách uvádí, že v České republice „se v praxi výše pojistných částek pohybuje od 50 milionů u menších společnostech, po 500 milionů u velkých akciových společnostech.“³⁴³

Pojištění odpovědnosti členů orgánů je většinou sjednáváno na dobu určitou, přičemž pojišťovny často nabízejí uzavření pojištění na pojistnou dobu v délce trvání jednoho roku, která se vždy automaticky obnovuje, pokud není jednou ze stran vypovězena. Pojistné se pak v tomto případě platí jednorázově vždy dopředu na pojistnou dobu (viz část 3.1.5.1 této práce).

Přesné statistiky o výši a četnosti vyplacení pojistného plnění z pojištění odpovědnosti členů orgánů v tuzemsku neexistují, nicméně jisté vodítko poskytuje pojišťovna AIG, která uvádí, že ve střední Evropě se výše průměrné škody kryté tímto pojištěním pohybuje v řádech milionů korun českých.³⁴⁴ Nejvyšší jednorázová částka (pouze vzniklá škoda poškozenému bez započítání nákladů soudního řízení), kterou pojišťovna AIG vyplatila poškozenému v sousedním Polsku, činila 5 milionů USD.³⁴⁵ V roce 2009 pak pojišťovna AIG na území kontinentální Evropy vyplatila pojistné plnění v celkové výši

³⁴² ZAVADILOVÁ, Tereza. *Podnikatelé táhnou pojistný trh* [online]. 13. 8. 2009 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/podnikatele-tahnou-pojistny-trh-36971>.

³⁴³ INSIA. *Základní informace o D&O: Časté otázky* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.predstavenstvo.cz/caste-otazky.html>.

³⁴⁴ AIG. *Za úpadek firmy bude od Nového roku nést přímou finanční odpovědnost její vedení* [online]. In: Opojištění.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://m.opojisteni.cz/produkty/pro-firmy/za-upadek-firmy-bude-od-noveho-roku-nest-primou-financni-odpovednost-jeji-vedeni/>.

³⁴⁵ WOZNIAK, Robert. *Roberz Wozniak: Už i malé firmy si jistá rizika* [online]. In: E15.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/robert-wozniak-uz-i-male-firmy-si-jisti-rizika-1047666>.

203,9 miliónů EUR.³⁴⁶ Bačovský působící v pojišťovně Kooperativa na toto téma prezentuje statistiky, které říkají, že v rozmezí let 2001 až 2005 byli manažeři evropských společností povinni na základě soudních rozhodnutí nebo mimosoudních dohod uhradit částku v celkové výši 1.593.936.600,- USD z důvodů neúmyslného porušení při výkonu svých funkcí. Situace ve Spojených státech amerických je pro členy orgánů akciových společností dle Bačovského dokonce ještě daleko vážnější – za období let 1996 – 2006 zda bylo na členech orgánů společností uplatněno celkem 1290 nároků na náhradu škody, přičemž průměrná výše škody v roce 2006 dosahovala 4,3 miliónů USD.³⁴⁷³⁴⁸

4.1.5 Další specifika pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti

4.1.5.1 Požadované informace před uzavřením pojistné smlouvy

Před uzavřením pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů vyžadují pojišťovny od akciových společností vyplnění dotazníku a dodání některých dokumentů. Zejména se jedná o informace o finančním a personálním zázemí společnosti. Tyto informace slouží pojistitelům zejména k posouzení rizika, že dojde u zájemce o pojištění, resp. členů orgánu tohoto zájemce, k pojistné události a rovněž ke zhodnocení schopnosti zájemce o pojištění splácet řádně pojistné. Pojišťovny tedy zpravidla požadují od akciových společností poskytnutí výročních zpráv spolu s účetními závěrkami za alespoň poslední dva roky, kopii výpisu z obchodního rejstříku, stanovy společnosti, výroční zprávy a vyplněný dotazník, který se v případě uzavření pojistné smlouvy zpravidla stává její nedílnou součástí.³⁴⁹

4.1.5.2 Rozsah časové ochrany

Jak již bylo popsáno výše, rozsah časové ochrany je v případě pojištění odpovědnosti členů orgánů jedním z jeho nejpodstatnějších parametrů. Ve většině případů se konkrétně

³⁴⁶ AIG. *D&O pojištění – CorporateGuard: Proč D&O u AIG* [online]. © 2013, poslední aktualizace 2. 7. 2014 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.aig.cz/proc-D%26O-u-AIG_878_435723.html.

³⁴⁷ BAČOVSKÝ, Petr. *Stručný průvodce pojištěním D&O*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, č. 4/2007, s. 7. ISSN 1802-4645.

³⁴⁸ K tématu uplatňování nároků na náhradu škody v zahraničí bude více pojednáno v následující podkapitole této diplomové práce.

³⁴⁹ BLÁHA, Karel. *K čemu je dobré pojištění*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, č. 4/2007, s. 8-9. ISSN 1802-4645. Str. 9.

tento pojistný produkt konstruuje na principu claims made, což znamená, že se pojistné krytí vztahuje na případy odpovědnosti za škodu, kdy je první nárok na náhradu škody uplatněn za doby trvání pojištění (více k tomuto v části 3.2.2 této práce). Při procházení pojistných podmínek pojišťoven působících na českém pojistném trhu jsem se ostatně nesetkal s případem, že by pojištění odpovědnosti členů orgánů bylo konstruováno na principu loss occurrence, všechny pojistné produkty byly vystavěny na principu claims made, přičemž pojišťovny ještě obvykle vyžadují, aby i pojištěný uplatnil ve stanovené lhůtě právo na pojistné plnění. Vzhledem ke skutečnosti, že poškozený může vznést nárok na náhradu škody s relativně velkým časovým odstupem od samotného vzniku škody, tedy potencionálně až v době, kdy již pojistná smlouva nebude platná, vztahuje se většinou pojistné krytí i na případy, kdy je nárok na náhradu škody uplatněn ve stanovené lhůtě po zániku pojištění za předpokladu, že samotná škoda vznikla ještě za řádného trvání pojištění.

4.1.5.3 Daňový aspekt pojištění

Zajímavým je rovněž daňový aspekt pojištění odpovědnosti členů orgánů pro pojistníka i pro pojištěného. Při sjednávání tohoto pojištění je pro akciovou společnost, jakožto pojistníka, prvotním motivem zajištění si, že při případném vzniku škody způsobeném pochybením člena jejího orgánu bude buď přímo společnosti či za společnost škoda hrazena pojišťovnou a akciová společnost tak nebude odkázána pouze na vymáhání škody na provinivším se členovi orgánu, jehož finanční zdroje by na pokrytí škody zdaleka nemusely stačit. Dříve tedy odborná veřejnost zabývající se daňovou problematikou na základě výše uvedeného dovozovala, že z hlediska zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, akciová společnost příslušnou pojistnou smlouvu uzavřela za účelem dosažení, zajištění a udržení svých příjmů a zaplacené pojistné je tak daňově uznatelným nákladem dle ustanovení § 24 zákona o daních z příjmů. Dle aktuálně platného zákona o daních z příjmů však již tento názor neobstojí, neboť jeho ustanovení § 25 odst. 1 písm. d) výslovně stanovuje, že takto zaplacené pojistné nelze uznat jako za výdaj vynaložený k dosažení, zajištění a udržení příjmů pro daňové účely.³⁵⁰ Z pohledu

³⁵⁰ § 25 odst. 1 písm. d) zákona o daních z příjmů: „Za výdaje (náklady) vynaložené k dosažení, zajištění a udržení příjmů pro daňové účely nelze uznat zejména pojistné hrazené za člena statutárního orgánu

pojištěného člena orgánu se zaplacené pojistné dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) a odst. 3 zákona o daních z příjmů posoudí naopak jako zdanitelný příjem.³⁵¹

4.2 D&O pojištění (Directors and Officers Liability Insurance)

4.2.1 Oblíbenost pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti v zahraničí

Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti je v zahraničí dobře známo pod označením D&O pojištění („Directors and Officers Liability“ – tedy „odpovědnost členů statutárního a dozorčího orgánu a manažerů společnosti“) a je, na rozdíl od České republiky, již etablovaným pojištěním, jež akciové společnosti (a potažmo členové jejich orgánů) využívají zcela běžně a například v USA je skoro samozřejmostí, že společnosti s veřejně obchodovatelnými akciemi uzavírají pro členy svých orgánů toto pojištění prakticky automaticky. Historicky lze kořeny tohoto pojištění vystopovat ve Velké Británii, kde bylo poprvé uvedeno na pojišťovacím trhu Lloyd's v Londýně (*London Lloyd's market*) v návaznosti na krach newyorské burzy v roce 1929 a na následně přijaté předpisy v USA. Následně se však D&O pojištění uchytilo především ve Spojených státech amerických, kde se stalo v 70. letech minulého století v korporátní sféře zcela běžným jevem. Celosvětový rozmach však toto pojištění zaznamenalo až o dekádu později, kdy se začalo ze Spojených států amerických šířit do ostatních zemí – nejprve do Velké Británie, Kanady, Jihoafrické republiky, Austrálie, Irska a Izraele, koncem 80. let poté do Francie, Belgie, Nizozemí, Španělska a Švýcarska, začátkem 90. let do zbytku kontinentální Evropy a Japonska a v následujících letech postupně do dalších zemí.³⁵²

Na podporu tvrzení o oblíbenosti tohoto typu pojištění v zemích s vyspělou ekonomikou můžeme zmínit například výzkum, jehož výsledky uveřejnil německý internetový portál versicherungportal.de, z něhož vyplývá, že v Německu je mezi

a dalšího orgánu právnické osoby a za jednatele společnosti s ručením omezeným z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou společností při výkonu funkce.“

³⁵¹ KUČEROVÁ, Dagmar. *Je odpovědnost jednatelů vůči firmě neomezená?* [online]. In: Podnikatel.cz, 9. 5. 2013, [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/je-odpovednost-jednatelu-vuci-firme-neomezena/>.

³⁵² MAI, Hartmut. *Allianz Global Corporate & Specialty – an introduction to D&O Insurance: Risk Briefing* [online]. © 2010 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://blog.willis.com/wp-content/uploads/2014/06/Allianz_D_O_insurance.pdf.

manažery (mezi něž bývají v neprávnických textech často řazeni i členové orgánů společnosti) poměrně velký zájem o pojištění odpovědnosti managementu, a to napříč různými odvětvími. Dotyčný výzkum zkoumal, zda mají dotázaní manažeři uzavřeno předmětné pojištění či nikoliv, přičemž z 200 oslovených manažerů jich 67 % příslušné pojištění odpovědnosti za škodu skutečně mělo sjednáno. Ve většině sektorů se podíl pojištěných manažerů skutečně bez větších odchylek pohyboval zhruba kolem dvou třetin. Největší podíl pojištěných manažerů (77 %) se přitom nacházel v sektorech stavebnictví a zdravotní péče, nejmenší naopak v odvětví IT a telekomunikací (55 %) a obchodu (59 %).³⁵³ Z těchto výsledků tedy vyplývá, že pojištění odpovědnosti členů orgánů je v Německu již poměrně stabilně využívaným pojištěním v korporátní sféře. O oblíbenosti (a navíc rostoucí) D&O pojištění ve Velké Británii (či přesněji u společností kótovaných na londýnské burze) dostatečně vypovídá skutečnost, že v roce 2009 měla zhruba polovina z akciových společností zařazených do indexu FTSE 250 sjednáno toto pojištění, přičemž v roce 2007 to bylo jen deset procent těchto společností.³⁵⁴

Pojištění odpovědnosti členů orgánů je však hojně využíváno nejen v západní Evropě a Spojených státech amerických. Například regionální ředitel pro D&O pojištění AIG pojišťovny pro východní Evropu Robert Wozniak v rozhovoru z roku 2013 uvádí, že „*například v Polsku v posledních letech nastal až čtyřicetiprocentní růst požadavků na D&O. Stává se součástí běžného portfolia.*“³⁵⁵

Taktéž výzkum provedený v roce 2013 singapurským Singapore Institute of Directors zjistil, že 87 procent tamních veřejně obchodovatelných společností má uzavřeno pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů, přičemž 45 procent z těchto společností mělo sjednaný limit pojistného plnění ve výši mezi 10 až 30 milióny amerických dolarů

³⁵³ *Manažeři a pojištění odpovědnosti v Německu* [online]. In: Opojištění.cz převzato z Versicherungsjournal.de. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://m.opojisteni.cz/produkty/pro-firmy/manazeri-a-pojisteni-odpovednosti-v-nemecku/>.

³⁵⁴ DOSTÁL, Marek. *Krize nutí firmy k pojištění* [online]. In: Finmag. 23. 6. 2009 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/financni-poradenstvi/263210-krize-nuti-%EF%AC%81rmy-k-pojisteni>.

³⁵⁵ WOZNIAK, Robert. *Robert Wozniak: Už i malé firmy si jistí rizika* [online]. In: E15.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/robert-wozniak-uz-i-male-firmy-si-jisti-rizika-1047666>.

a 42 procent mělo limit pojistného plnění nastavený pod hranicí 10 miliónů dolarů.³⁵⁶ Například v Hong Kongu ukládají právní předpisy společnostem kótovaným na tamní burze dokonce přímo povinnost sjednat si D&O pojištění.³⁵⁷

Popularitu D&O pojištění ostatně výstižně ilustrují odhady pojišťovny Allianz, které uvádějí, že v roce 2010 činilo celosvětové hrubé predepsané pojistné za toto pojištění celkem přibližně 10 miliard USD. Polovina až dvě třetiny z této částky přitom připadají na pojistný trh ve Spojených státech amerických a evropské společnosti zaplatily na pojistném ročně okolo 2 miliard USD.³⁵⁸

V České republice nejsou veřejně známy žádné větší případy, kdy by pojišťovny hradily za členy orgánů akciové společnosti škodu z titulu uzavřeného pojištění odpovědnosti členů orgánu. Jak užitečné může být pro členy orgánů akciových společností pojištění jejich odpovědnosti, však dostatečně dobře ilustrují některé případy ze zahraničí, kdy soudy rozhodly o povinnosti členů orgánů uhradit poškozeným škodu až v řádech miliónů dolarů, přičemž za tyto členy orgánů povinné k náhradě škody ale škodu nakonec uhradila celou či z velké části pojišťovna.

Za všechny může jako vhodný příklad posloužit světoznámý krach amerického energetického gigantu Enronu v roce 2002. V návaznosti na tuto událost muselo deset vrcholných manažerů této společnosti uhradit v rámci narovnání poškozeným subjektům částku v celkové výši téměř 170 miliónů USD, přičemž dotyční manažeři ale ze svých vlastních finančních zdrojů zaplatili „pouze“ 13 miliónů dolarů, neboť zbytek narovnání za ně uhradila pojišťovna, u níž měli uzavřeno D&O pojištění.³⁵⁹

³⁵⁶ POH, Mui Hoon. *D&O Insurance – Do You Need It?* [online]. In: BTInvest.com.sg: A Personal Finance and Investment Arm of the Business Times. 15. 8. 2014 [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.btinvest.com.sg/specials/boardroom/do-insurance---do-you-need-it/>.

³⁵⁷ PALABRICA, Raul J. *Directors and officers insurance*. In: Inquirer.net [online]. 14. 7. 2014 [cit. 2014-08-24]. Dostupné z: <http://business.inquirer.net/174621/directors-and-officers-insurance>.

³⁵⁸ MAI, Hartmut. *Allianz Global Corporate & Specialty – an introduction to D&O Insurance: Risk Briefing* [online]. © 2010 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://blog.willis.com/wp-content/uploads/2014/06/Allianz_D_O_insurance.pdf.

³⁵⁹ DOSTÁL, Marek. *Krize nutí firmy k pojištění* [online]. In: Finmag. 23. 6. 2009 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/financni-poradenstvi/263210-krize-nuti-%EF%AC%81rmy-k-pojisteni>.

4.2.2 Rozdíly v konstrukci pojištění v porovnání se zahraničím

V rámci této diplomové práce jsem konzultoval několik cizojazyčných zdrojů, abych zjistil, jestli se konstrukce D&O pojištění v zahraničí nějakým zásadním způsobem liší od konstrukce pojištění odpovědnosti členů orgánů užívané v České republice. Nejnápomocnějším mi v tomto byla publikace „*L'assurance D&O: Analyse de l'assurance responsabilité civile des dirigeants de sociétés en droit suisse, comparée aux solutions en droits français et anglais*“³⁶⁰, v níž její autor Daniel Bandle rozebírá švýcarskou právní úpravu D&O pojištění (a pojistné podmínky pojišťoven působících na švýcarském pojistném trhu) a porovnává ji s francouzskou a anglickou úpravou a realitou tamních pojistných trhů. Na základě zjištěných poznatků jsem došel k závěru, že z hlediska pojistné teorie podstatné rozdíly mezi zahraniční (evropskou)³⁶¹ a tuzemskou úpravou pojištění odpovědnosti členů orgánů nejsou. Přesto však jednotlivá pojištění vykazují jisté specifické odlišnosti, které jsou však zapříčiněny rozdíly mezi právními úpravami pojistného práva v příslušných zemích (např. různé zákonné důvody zániku pojištění, náležitosti pojistné smlouvy apod.) Tyto odlišnosti však nelze připisovat konstrukci pojištění odpovědnosti členů orgánů jako takové, spíše je potřeba se na ně dívat jako národní specifika jednotlivých právních řádů. Mezi těmito rozdíly vyčnívá především pro tuzemskou úpravu neznámé pravidlo švýcarského zákona o pojistné smlouvě, který ve svém ustanovení § 14 odst. 2 stanoví³⁶², že v případě, že pojištěný způsobí škodu v důsledku hrubého porušení své povinnosti, je pojistitel oprávněn zkrátit mu úměrně vyplacené pojistné plnění. Pojištěný tedy stále nějaké pojistné plnění obdrží (resp. bude vyplaceno poškozenému), avšak v nižší výši, než by mu jinak bylo vyplaceno.³⁶³ Další zajímavost představuje skutečnost, že v některých zemích, například

³⁶⁰ BANDLE, Daniel. *L'assurance D&O: Analyse de l'assurance responsabilité civile des dirigeants de sociétés en droit suisse, comparée aux solutions en droits français et anglais*. Zurich: Schulthess, 1999, 362 s. ISBN 37-255-3936-7. Thèse de licence et de doctorat présentée à la Faculté de droit de l'Université de Lausanne.

³⁶¹ Toto se týká především úpravy švýcarské, francouzské a anglické.

³⁶² Art. 14 al. 2 de la loi fédérale sur le contrat d'assurance (LCA): „Si le preneur d'assurance ou l'ayant droit a causé le sinistre par une faute grave, l'assureur est autorisé à réduire sa prestation dans la mesure répondant au degré de la faute.“

³⁶³ BANDLE, Daniel. *L'assurance D&O: Analyse de l'assurance responsabilité civile des dirigeants de sociétés en droit suisse, comparée aux solutions en droits français et anglais*. Zurich: Schulthess, 1999, 362 s. ISBN 37-255-3936-7. Thèse de licence et de doctorat présentée à la Faculté de droit de l'Université de Lausanne. Str. 19.

v Kanadě, mají společnosti nařízeno zveřejnit detailní informace o svém uzavřeném D&O pojištění jako například výši limitů pojistného plnění, spoluúčasti a pojistného atp.³⁶⁴

Za zvláštní kategorii je možné označit rozdíly v právních úpravách jednotlivých států ohledně povinností členů orgánů akciové společnosti, jejich odpovědnosti za škodu a způsobu náhrady škody. Tyto odlišnosti už samozřejmě mají na obsah pojištění odpovědnosti členů orgánů významný vliv a jsou obzvláště markantní při porovnání tuzemského právního řádu s právními systémy angloamerického práva. Rozbor těchto rozdílů by však dalece přesahoval rozsah této práce.

4.3 Aktuální nabídka na českém pojistném trhu

4.3.1 Nabízené pojistné produkty

4.3.1.1 Celkový přehled

Dle údajů České národní banky působilo k datu 31. 3. 2014 na tuzemském pojistném trhu celkem 51 pojišťoven. Tento celkový počet však zahrnuje i pět výlučně životních pojišťoven, které nemohou ani teoreticky pojištění odpovědnosti členů orgánů nabízet. V České republice tedy k 31. 3. 2014 působí 46 neživotních či smíšených pojišťoven (přičemž 15 z nich je poboček zahraničních pojišťoven), jejichž nabídka může potencionálně zahrnovat i pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti.³⁶⁵ Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti dle mých zjištění aktuálně najdeme v nabídce celkem 8 pojišťoven. Je tedy vidět, že nabídka tohoto pojištění je na tuzemském pojistném trhu poměrně omezená, přesto však nějaká konkurence mezi pojišťovnami nabízejícími tento produkt existuje. Jmenovitě se jedná o následující pojišťovny a jejich pojistné produkty:

- ACE European Group Ltd, organizační složka – Pojištění ELITE;

³⁶⁴ PERREAULT, Stephen. *An Examination of the Market's Anticipation of Directors' and Officers' Liability Insurance*. In: International Research Journal of Applied Finance, vol. III., issue 4, april 2012, s. 435-451. ISSN 2229-6891. Str. 438.

³⁶⁵ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Tab. č. 1 Počet a struktura pojišťoven* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/pojistovny/poj_ukazatele_tab01.html.

- AIG Europe Limited, organizační složka pro Českou republiku – Pojištění CorporateGuard;
- Allianz pojišťovna, a.s. – Pojištění PROTECT;
- Česká pojišťovna a.s. – Pojištění odpovědnosti členů orgánů společnosti;
- ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB – Pojištění odpovědnosti za újmu člena orgánu obchodní korporace;
- Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s. – Pojištění odpovědnosti členů orgánů obchodních společností a družstev;
- Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group – Pojištění MANAŽER Plus;
- Slavia pojišťovna a.s.³⁶⁶ – Pojištění odpovědnosti za škodu členů řídicích orgánů společností.

4.3.1.2 Konstrukce časového rozsahu pojištění

Dle veřejně dostupných informací konstruují všechny výše uvedené pojišťovny svoje pojištění odpovědnosti členů orgánů na principu claims made, kdy se tedy za pojistnou událost považuje taková škodová událost, kdy poškozený uplatní nárok na náhradu škody nebo je zahájeno šetření za doby trvání pojištění. Vzhledem k tomu, že nárok na náhradu škody může být vznesen až s jistým časovým odstupem po vzniku škody, vztahuje se pojistné krytí i na situaci, kdy je nárok vznesen v tzv. „*lhůtě pro zjištění a oznámení nároků*“ po ukončení pojistného vztahu. Tato lhůta činí u pojistitelů standardně 12 měsíců po ukončení platnosti pojistné smlouvy, přičemž některé pojišťovny stanovují jinou délku této lhůty pro tzv. „bývalé členy orgánů“, tedy takové členy, kteří opustili svou funkci ještě před ukončením pojištění a tedy již nemohou ovlivnit rozhodnutí společnosti ohledně prodloužení či obnovení pojištění – jmenovitě u pojišťoven Slavia a Česká pojišťovna lhůta pro bývalé členy činí 60 měsíců a u Kooperativy 72 měsíců po skončení platnosti pojistné smlouvy. Výraznou výjimku představuje pojišťovna AIG, která

³⁶⁶ Internetové stránky ČSOB pojišťovny a Hasičské vzájemné pojišťovny však neposkytují žádné bližší informace o jejich pojištění odpovědnosti členů orgánů akciové společnosti. Hasičská vzájemná pojišťovna pouze uveřejňuje všeobecné pojistné podmínky svých škodových pojištění.

poskytuje pro bývalé členy orgánů dokonce doživotní lhůtu pro zjištění a nahlášení nároků na náhradu škody.

4.3.1.3 Pojistné krytí

Co se týče věcného rozsahu pojistného krytí, jsou nabídky pojišťoven velmi podobné. Všechny pojišťovny poskytnou pojistné plnění na krytí finančních škod a zpravidla rovněž i na krytí nákladů souvisejících se vznesením nároku na náhradu škody, těmito náklady se rozumí zejména:

- náklady na kauci - obstarání kauce, bondu nebo jiného obdobného finančního nástroje (tzv. „*bail bond*“ nebo „*civil bond*“), který v souvislosti s nárokem vyžaduje soud k zajištění procesních povinností pojištěného (výslovně toto jmenují pojišťovny ACE, AIG a Allianz);
- náklady na služby daňového či právního poradce;
- náklady na očištění dobrého jména člena orgánu – služby poradců z oblasti public relations;
- náklady právní ochrany (viz výše);
- náklady osobní potřeby v souvislosti se zabavením majetku pojištěného – rozumí se jimi výdaje na školné, ubytování, náklady na energie, osobní pojištění (výslovně uvádí pojišťovna ACE, AIG a Kooperativa).

Pojišťovny ACE, AIG a Allianz ve svých pojistných podmínkách rovněž explicitně zmiňují, že výše uvedené náklady jsou hrazeny z pojistného plnění i v případě případného extradičního řízení.

Vzhledem ke skutečnosti, že možná největší hrozbou pro členy orgánů akciových společností z perspektivy jejich osobní povinnosti k náhradě škody představuje jejich ručení dle ustanovení § 159 odst. 3 NOZ a zejména dle ustanovení § 68 ZOK, považují za velmi důležité, aby se pojištění odpovědnosti členů orgánů vztahovalo právě i na tyto případy ručení. Ačkoliv by bylo patrně u všech pojistných produktů nabízených na tuzemském trhu možné z pojistných podmínek dovodit, že se pojistné krytí vztahuje i na tyto případy ručení, tak je dle mého názoru rozhodně vhodné, pokud je v pojistných podmínkách výslovně uvedeno, že pojistitel vyplatí pojistné plnění i v případě povinnosti

k náhradě škody z titulu těchto ručení. Toto explicitní ustanovení najdeme například v pojistných podmínkách pojišťoven ACE a Kooperativa.

4.3.1.4 Výluky z pojistného krytí

Nejčastěji se objevující výluky z pojistného krytí pojištění odpovědnosti členů orgánů již byly vyjmenovány v části 4.1.3 této práce. Nadto však ještě stojí za pozornost některé příklady konkrétních výluk z pojistného krytí, na něž jsem narazil v pojistných podmínkách výše uvedených pojišťoven:

- Pojišťovny ACE a Kooperativa vyčleňují z pojistného krytí jakékoliv sankce nebo újmy související s porušením povinnosti pojištěného „*přihlásit pohledávku v insolvenčním řízení, s přihlášením takové pohledávky v nesprávné výši nebo uvedením nesprávného zajištění*“³⁶⁷.
- Pojišťovna Allianz neposkytne pojistné plnění z nároku, který jakkoliv souvisí „*s porušením povinností při správě svěřeneckých fondů, penzijních plánů, plánů na rozdělení zisku nebo programů zaměstnaneckých výhod*“³⁶⁸.
- Česká pojišťovna, stejně jako všichni ostatní pojistitelé, řadí mezi výluky z pojistné ochrany případy, kdy je škoda způsobena jakýmkoliv úmyslným trestným nebo jiným podvodným činem. Nadto však ještě doplňuje, že se pojištění nevztahuje na povinnost nahradit škodu, která vyplývá z „*nečestného jednání nebo svévolného konání pojištěného*“³⁶⁹. Toto rozšíření pojistných výluk by samo o sobě však bylo příliš vágní a mohlo být interpretováno různými způsoby, v důsledku čehož by aplikace této výluky mohla být velmi široká. Nicméně je třeba doplnit, že stejně jako u úmyslných trestných činů a podvodného jednání, je zde ještě zapotřebí doplnit, že tyto výluky se uplatní pouze v případě, že „*pojištěný byl pravomocně*

³⁶⁷ KOOPERATIVA POJIŠŤOVNA, A.S., VIENNA INSURANCE GROUP. *Pojištění MANAŽER Plus: Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti manažerů společnosti* [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-odpovednosti-za-skodu-manazeru-obchodnich-spolecnosti/>.

³⁶⁸ ALLIANZ POJIŠŤOVNA, A.S. *Allianz Protect: Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou členy orgánů a dalšími osobami ve vedení právnických osob* [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: http://www.allianz.cz/file/17698/VPP_Allianz_Protect.pdf.

³⁶⁹ ČESKÁ POJIŠŤOVNA A.S. *Doplňkové pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti členů orgánů společnosti DPPR-P-01/2014* [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50015/odpovednost-clenu-organu-spolecnosti-dpp.pdf>.

*odsouzen*³⁷⁰. Případné rozhodnutí o vině některého z ostatních pojištěných členů orgánu přitom nemůže být přisuzováno jinému pojištěnému.

- Česká pojišťovna ve svých pojistných podmínkách rovněž detailněji rozvádí běžně aplikovanou výlukou, kdy se z pojistného krytí územně vyčleňují nároky na náhradu škody vznesené v zemích, ve kterých platí obyčejové/zvykové právo. Česká pojišťovna tak zeměmi, ve kterých platí obyčejové/zvykové právo rozumí „*země nebo administrativní území, jejichž právní systém je založen na anglosaském obyčejovém/zvykovém právu spočívajícím na soudních rozhodnutích; jedná se zejména o Spojené státy americké, Velkou Británii, Austrálii, Nový Zéland, Kanadu, Jihoafrickou republiku, Irskou republiku, Indii, Singapur a Hong Kong.*“³⁷¹ Zároveň se dále výslovně uvádí, že za takovéto země nejsou považovány například Česká republika, Slovenská Republika, Německo, Rakousko, Polsko nebo Maďarsko (z důvodu, aby bylo jasné, že například uznávání obchodních zvyklostí jako pramenů práva se nepovažuje za obecnou platnost obyčejové práva v těchto zemích).

4.3.1.5 Limity pojistného plnění

Jak již bylo řečeno v části 4.1.4 této práce, u pojištění odpovědnosti členů orgánů je pro pojištěného i pojistníka stěžejní správné nastavení limitů pojistného plnění tak, aby se docílilo efektivního vyvážení mezi dostatečnou výší pojistného krytí a výší pojistného požadovaného pojistitelem. Limit pojistného plnění se samozřejmě dojednává individuálně pro každý konkrétní případ, takže nelze na základě tohoto parametru jakkoliv hodnotit nabízené pojistné produkty. Nicméně všechny pojišťovny jednotně stanovují ve svých pojistných podmínkách, že případný sjednaný limit pojistného plnění se vztahuje dohromady na všechny pojistné události, které vyvstanou za pojistnou dobu (tedy zpravidla za 12 měsíců, na něž se standardně v tomto případě uzavírá pojistná smlouva). Pokud je tedy sjednán pojistný limit ve výši 10 miliónů Kč a za pojistnou dobu

³⁷⁰ ČESKÁ POJIŠŤOVNA A.S. *Doplňkové pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti členů orgánů společnosti DPPR-P-01/2014* [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50015/odpovednost-clenu-organu-spolecnosti-dpp.pdf>.

³⁷¹ ČESKÁ POJIŠŤOVNA A.S. *Doplňkové pojistné podmínky pro pojištění odpovědnosti členů orgánů společnosti DPPR-P-01/2014* [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50015/odpovednost-clenu-organu-spolecnosti-dpp.pdf>.

budou uplatněny dvě pojistné události, u nichž by škoda v součtu převyšovala částku 10 miliónů Kč, vyplatí pojišťovna u druhé (pozdější) pojistné události pojistné plnění ve výši X Kč, kdy $X = 10.000.000$ – výše pojistného plnění vyplacená u první pojistné události. Výše sjednaného limitu pojistného plnění platí rovněž kumulativně pro všechny členy pojištěného orgánu dohromady. V případě, že je k náhradě škody povinno více členů pojištěného orgánu, připadá na každého jen část pojistného plnění, přičemž v součtu za všechny členy povinné k náhradě škody vyplacené pojistné plnění nepřesáhne sjednaný limit pojistného plnění. Jednotlivé pojišťovny rovněž stanovují v pojistných smlouvách či pojistných podmínkách různé dílčí limity pojistné plnění (tzv. sublimity), do jejichž výše lze čerpat pojistné plnění k úhradě různých vedlejších nákladů spojených s uplatněním práva poškozeného na náhradu škody. Pojišťovna ACE tak například ve svých pojistných podmínkách uvádí, že v případě úhrady nákladů na osobní potřeby při zabavení majetku platí sublimit ve výši 2.500.000,- Kč na jednoho pojištěného člena orgánu a celkový limit bez ohledu na počet pojištěných osob a pojistných událostí je u tohoto druhu nákladů nastaven na 8.000.000,- Kč.

Pojistitelé taky zpravidla požadují, aby byla v pojistné smlouvě stanovená nějaká spoluúčast pojistníka. Obdobně jako limity pojistného plnění se však tento parametr smluvního vztahu většinou domlouvají smluvní strany individuálně v přímo v pojistné smlouvě. Výjimkou je například pojišťovna Kooperativa, která již ve svých pojistných podmínkách stanovuje, že spoluúčast ve formě excedentní franšízy činí 50.000,- Kč. Tato spoluúčast se však vztahuje jenom na případy, kdy je škoda předmětem odškodnění ze strany pojistníka (tedy akciové společnosti) a pojistné plnění je vypláceno přímo jemu.

4.3.2 Vlastní zhodnocení pojistných produktů

Už jen vzhledem ke skutečnosti, že na tuzemském pojistném trhu nabízí pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti jen osm pojišťoven, dalo by se předem očekávat, že se jednotlivé pojistné produkty jeden od druhého ve svých konstrukcích příliš lišit nebudou. Toto očekávání se při bližším prozkoumání nabídek pojišťoven i potvrdilo, nicméně přesto nelze v žádném případě tvrdit, že by u všech osm pojistných produktů bylo zcela identických. Ačkoliv ve většině základních parametrech jsou předmětná pojištění obdobná, tak přeci jen, dle mého názoru, lze v nabídce identifikovat dvě pojištění, která se výrazněji odlišují od průměru, a to pojistný produkt

ELITE od pojišťovny ACE European Group Ltd a zejména pak pojištění CorporateGuard nabízený pojišťovnou AIG Europe Limited. Osobně mi přišly oba tyto pojistné produkty nejpropracovanější s nejširším pojistným krytím, přičemž je patrné, že pojišťovny, které je nabízejí, jsou britského původu, tedy že pocházejí ze země, kde má pojištění odpovědnosti členů orgánů již dlouhou a zaběhlou tradici.

Kdybych měl zvolit jediný pojistný produkt, který mi na základě dostupných podkladů přijde jako nejkompexnější, zvolil bych pojištění CorporateGuard od pojišťovny AIG. Toto pojištění totiž nabízí v podstatě to samé, co ostatní pojistné produkty, avšak přidává navrch několik drobností, u kterých je sice otázka, zda pro ně existuje v tuzemských podmínkách skutečné praktické využití (u většiny akciových společností patrně ne), ale přesto představují rozšíření „funkcí“ pojištění odpovědnosti členů orgánů nad obvyklý rámec. Těmito nadstandardními funkcemi je například absence výluky škody na životním prostředí a souvisejících nákladů nebo celosvětová pojistná ochrana pro administrativní a správní řízení ze strany orgánů dozoru nad cennými papíry. Za nejpodstatnější však považují poskytnutí doživotní lhůty pro zjištění a nahlášení nároků na náhradu škody pro bývalé členy orgánu a dále skutečnost, že se toto pojištění vztahuje na nároky vyplývající z porušení povinností, ke kterým došlo kdekoli ve světě. Pojišťovna AIG rovněž uvádí, že si ji jako svého poskytovatele pojištění odpovědnosti členů orgánů zvolilo 71 % společností uvedených v žebříčku Fortune 500³⁷², což také naznačuje, že parametry tohoto pojištění by měly být skutečně vhodně nastaveny. Potencionální slabinu tohoto pojištění však spatřuji v absenci výslovného prohlášení, že se toto pojištění vztahuje i na případnou povinnost člena orgánu k náhradě škody z titulu jeho ručení za závazky společnosti (toto je naopak výslovně uvedeno u pojistného produktu ELITE pojišťovny ACE European Group Ltd). Nicméně je třeba mít na paměti, že velmi důležitým faktorem je rovněž výše pojistného, které pojišťovna požaduje za pojištění odpovědnosti členů orgánů. Je tedy otázkou jak „drahé“ jsou jednotlivé výše zmíněné pojišťovny a zda rozdíly v cenách jejich pojištění nejsou natolik velké, že by výše pojistného při výběru pojistitele hrála primární roli. V neposlední řadě je nutné připomenout, že pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti je velmi individuálním produktem, který zejména u větších společností je přizpůsobován na míru zájemci

³⁷² AIG. *D&O pojištění – CorporateGuard* [online]. © 2013, poslední aktualizace 2. 7. 2014 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.aig.cz/proc-D%26O-u-AIG_878_435723.html.

o pojištění a je tedy rovněž velmi důležité, jak jsou pojišťovny flexibilní a ochotné vyjít zájemci o toto pojištění vstříc.

Závěr

V této diplomové práci jsem se věnoval tématu pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti, přičemž jsem si dal za cíl tento pojistný produkt podrobně zanalyzovat a posoudit jeho skutečný přínos v tuzemských podmínkách pro členy orgánů i samotné akciové společnosti.

Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti je jedním z druhů odpovědnostních pojištění a jako takové se ze zákona sjednává výhradně jako pojištění škodové. Smyslem tohoto relativně mladého pojištění je především chránit členy orgánů akciové společnosti před negativními důsledky, které pro ně vyplývají z jejich osobní odpovědnosti za porušení povinností při výkonu funkce člena orgánu. Charakteristická pro toto pojištění je dichotomie pojistníka a pojištěného, neboť pojistnou smlouvu sjednává pro svůj orgán jako celek výhradně sama akciová společnost (a rovněž platí pojistné). Pojištění tedy není nijak vázáno na konkrétní osoby členů orgánu. Nově zvolený či jmenovaný člen orgánu, na jehož členy je pojištění sjednáno, se tak automaticky stává rovněž pojištěným.

Na základě analýzy tuzemského pojistného trhu jsem zjistil, že pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti nabízí celkem osm různých pojišťoven. Pojišťovny konstruují pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti na principu claims made, kdy je pro uznání škodné události za pojistnou událost rozhodující, zda byl nárok na náhradu škody poprvé uplatněn za doby trvání pojištění. Zároveň pojišťovny standardně poskytují dodatečnou lhůtu pro oznámení nároků (většinou v délce 12 měsíců) v době po zániku platnosti pojistné smlouvy. Tato lhůta bývá navíc delší pro bývalé členy orgánu, kteří již nemají možnost ovlivnit rozhodnutí, zda bude pojistná smlouva prodloužena či obnovena. Pojistná smlouva je obvykle sjednávána na dobu určitou s pojistnou dobou v délce jednoho roku a pojistník tak platí jednorázové pojistné. Stanovení výše pojistného je komplexním procesem, na nějž má vliv řada různých faktorů (zejména výše limitu pojistného plnění, ale i vlastnosti dané akciové společnosti, jako například výše jejich aktiv, likvidita, obor její obchodní činnosti apod.), a jeho konečná výše je vždy individuálním výstupem tohoto procesu.

Při sjednávání pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánu akciové společnosti je vždy důležité nastavit si vhodné limity pojistného plnění a udělat tak kompromis mezi

dostatečnou výší pojistného krytí na jedné straně a cenou pojištění na druhé. Toto pojištění kryje pouze finanční škody způsobené porušením povinnosti člena orgánu. Vedle samotné škody nárokované poškozeným však pojišťovna hradí i rozličné náklady související s pojistnou událostí jako například náklady právní ochrany pojištěného (soudní poplatek, náklady právního zastoupení apod.), náklady na očištění dobrého jména pojištěného, náklady na služby právního či daňového poradce a další. Porušením povinnosti člena orgánu se pak rozumí jakékoliv neúmyslné porušení jeho povinností (za předpokladu že konkrétní škoda není zařazena do pojistných výluk).

Výluky z pojistného krytí jsou však u tohoto pojištění typicky poměrně rozsáhlé a pojištění členové orgánu by s nimi měli být podrobně seznámeni. Všechny pojišťovny vyčleňují z pojistného krytí například škodu způsobenou úmyslným porušením povinnosti, škodu vyplývající z poškození zdraví, škodu na hmotné věci poškozeného, pokuty či sankce trestněprávní povahy a dlužné daně či poplatky. Pojišťovny také často uplatňují územní výluky na nároky na náhradu škody vznesené v některé ze zemí angloamerické právní kultury.

Pokud se budeme abstrahovat od faktoru ceny pojištění, můžeme konstatovat, že z konstrukčního hlediska jsou nabídky pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciových společností na tuzemském pojistném trhu víceméně obdobné. Přesto se však, dle mého názoru, od nabízeného průměru odlišuje především pojištění CorporateGuard od pojišťovny AIG Europe Limited, které nabízí některé funkce navíc (například doživotní lhůtu pro oznámení nároku na náhradu škody pro bývalé členy orgánu).

Jsem přesvědčen, že jsem splnil všechny cíle, které jsem si vytyčil v úvodu této diplomové práce, ačkoliv v některých aspektech by bezpochyby bylo možné jít do větší hloubky (zejména v případě rozboru povinností členů orgánů akciové společnosti). Dle mého názoru se mi podařilo dostatečně zanalyzovat předmětné pojištění, kdy jsem vedle čistě teoretického pohledu na danou problematiku zmapoval i aktuální nabídku na tuzemském pojistném trhu a rovněž jsem demonstroval využití tohoto typu odpovědnostního pojištění v zahraničí, kde je známo jako takzvané „*D&O pojištění*“.

Na základě provedených zjištění jsem toho názoru, že pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti může sloužit jako užitečný nástroj řízení rizik v akciových společnostech. Toto pojištění rozhodně není „samospasitelné“, avšak

rozhodně představuje účinný instrument na zmírnění negativních dopadů odpovědnosti členů orgánů za škody související s případným porušením jejich povinností. Pojištěným členům orgánů akciové společnosti tak přináší psychické uvolnění, neboť tito již nemusí mít přehnané obavy ze své osobní odpovědnosti za případné porušení povinností, které by jinak mohlo až paralyzovat výkonnost společnosti. Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti tak neposkytuje pouze ochranu členům orgánů povinných k náhradě škody, ale rovněž představuje i ochranu pro samotnou akciovou společnost, která tak má jistotu, že provinivší se člen orgánu dostojí svým závazkům a společnost tak nebude povinna odškodnit poškozené místo něj. Dle mého názoru by tak toto pojištění mohlo být společnostmi využito i jako marketingový nástroj, neboť tím, že si toto pojištění sjednají, dávají vlastně jasný signál svým věřitelům, že v případě pochybení ze strany představitelů společnosti, jim bude vzniklá škoda uhrazena bez ohledu na finanční situaci společnosti či dotyčných členů jejích orgánů. Obdobně pak uzavření tohoto pojištění může pojišťovně pomoci získat (či si udržet) kvalifikované vedení, pro které toto pojištění představuje zajímavý bonus. Pokud bude členům orgánů známo, že jsou chráněni tímto pojištěním, budou tuto skutečnost jistě chápat pozitivně při uvažování o svém vztahu ke společnosti.

Rozbor fiduciárních a „technických“ povinností členů orgánů akciové společnosti názorně dokládá, že na členy orgánů jsou při výkonu jejich funkce kladeny velké nároky. Rekodifikace soukromého práva navíc s sebou přinesla i zpřísnění osobní odpovědnosti členů orgánů akciové společnosti (jak bylo rozebráno v druhé kapitole práce), kdy zejména ručení za závazky společnosti dle ustanovení § 68 zákona o obchodních korporacích představuje pro členy orgánů hrozbu s potencionálně až likvidačními negativními dopady. V souvislosti s těmito nedávnými změnami českého právního řádu je možné očekávat, že zájem o předmětné pojištění bude v České republice nadále stoupat.

V souvislosti s pojištěním odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti si však můžeme položit otázku, zda toto pojištění s sebou pro společnost vedle přínosů nenese i stinnou stránku v podobě zvýšení morálního hazardu členů orgánů. Některé společnosti totiž odmítají toto pojištění uzavřít s odůvodněním, že členové orgánů by se pak na něj až příliš spoléhali a prováděli tak zbytečně riskantní obchodní operace nebo že by si snad ve svých funkcích počínali až záměrně nevýhodně pro danou společnost. Osobně jsem toho názoru, že tyto argumenty rozhodně nelze zcela ignorovat, avšak

nemyslím si, že by to byl relevantní důvod pro odmítání předmětného pojištění. Obecně se totiž v tomto případě jedná o problematiku řízení lidských zdrojů a ne o nedostatek tohoto pojištění. Hazardnímu jednání členů orgánů v souvislosti s tímto pojištěním lze jednoduše zabránit důkladným seznámením členů orgánů s podmínkami tohoto pojištění, ze kterých je zřejmé, že se pojistná ochrana nevztahuje na jakékoliv porušení jejich povinností, tedy že se o toto pojištění sice dá spolehlivě opřít, avšak to neznamená, že si lze při výkonu funkce počínat lehkomyšlně. U takových členů orgánů, kteří by snad záměrně svoji společnost poškozovali, nelze jejich jednání dávat do souvislosti s pojištěním odpovědnosti, zde jde výhradně o otázku jejich charakterových vlastností a společnost se tedy musí v první řadě vyhnout angažování jedince, který je ochotný si takto počínat.

Na úplný závěr bych tedy ještě jednou zopakoval, že pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciových společností představuje dle mého názoru pojistný produkt, o jehož pořízení by měly společnosti vážně uvažovat. V souvislosti s nedávnou finanční krizí, s jejímiž následky se tuzemská ekonomika stále ještě potýká, by možná stálo za zamyšlení, jestli pro některé společnosti nestanovit zákonnou povinnost toto pojištění uzavřít (např. při působení v určitém sektoru ekonomiky, od určité výše obrátu apod.), neboť představuje nejen ochranu pro ně samotné a členy jejich orgánů, ale potažmo i jejich zaměstnance, akcionáře, obchodní partnery apod. Osobně bych se však k tomuto stavětl spíše zdrženlivě.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

Učebnice

- ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo: 3. díl: Akciová společnost*. 1. vyd. Praha, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela aj. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo: 5. díl: Odpovědnost s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8.
- PELIKÁNOVÁ, Irena; ČERNÁ, Stanislava; a kol. *Obchodní právo: 2. díl: Společnosti obchodního práva a družstva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8.
- URBAN, Jan. *Teorie národního hospodářství*. 3. dopl. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 559 s. ISBN 978-80-7357-579-3.

Komentáře a podobné

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J; ČERNÝ, Filip; JUNGWIRTHOVÁ, Marianna; KLÍMA, Pavel; PROFELDOVÁ, Tereza; ŠROTOVÁ, Eliška. *Nový občanský zákoník: Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 830 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BOHMAN, Ludvík; WAWERKOVÁ, Magdalena. *Zákon o pojistné smlouvě: komentář*. Praha: Linde, a.s., 2009, 336 s. ISBN 978-807-2017-553.
- DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář, díl III, § 176 - § 220zb*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-727-3071-1.

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
- HEJDA, Jan a kol. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech: (zákon o obchodních korporacích): poznámkové znění*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9.
- HEJDA, Jan a kol. *Zákon o obchodních korporacích: Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013, 784 s. ISBN 978-807-2019-175.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana.; PLÍVA, Stanislav.; TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník komentář*. 6 vyd. Praha: S.H.Beck, 2001, 1671 s. ISBN 80-7179-516-X.

Monografie

- BORKOVEC, Aleš. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 232 s. ISBN 978-80-7502-019-2.
- DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. 332 s. ISBN 80-864-1984-3.
- DĚDIČ, Jan; ŠTENGLOVÁ, Ivana; KŘÍŽ, Radim; ČECH, Petr. *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 672 s. ISBN 978-80-7400-404-9.
- DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. přeprac. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
- DUCHÁČKOVÁ, Eva; DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistné trhy: Změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2009, 224 s. ISBN 978-807-3574-307.
- GRIFFIN, Stephen. *Company law: fundamental principles*. 3rd ed. Harlow: Longman, 2000, 386 s. ISBN 0-273-64221-9.
- KODÝDEK, Jiří. *Představenstvo a dozorčí rada v systému orgánů akciové společnosti*. 1. vyd. Praha: Rego, 1996, 77 s. ISBN 80-901-8721-8.

- NOVOTNÝ, Petr; BUDÍKOVÁ, Petra; IVIČIČOVÁ, Jitka; KEDROŇOVÁ, Kristina; ŠTROSOVÁ, Ilona; ŠTÝSOVÁ, Monika. *Nový občanský zákoník.: Smluvní právo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5164-1.
- PETROV, Jan. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 98 s. ISBN 978-802-1043-862.
- RADA, Ivan. *Dozorčí rada obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008, 219 s. ISBN 978-808-6131-757.
- RADA, Ivan. *Jednatelé s.r.o., představenstvo a.s.* Praha: Linde, 2004, 199 s. ISBN 80-861-3155-6.
- RADA, Ivan. *Jednatelé s.r.o., představenstvo a.s.: práva, povinnosti, odpovědnost*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 152. ISBN 80-86131-42-4.
- ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, 184 s. ISBN 978-80-7400-346-2.
- ŠILHÁN, Josef. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 159. ISBN 978-807-4003-936.
- VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 851 s. ISBN 978-80-7263-846-8.
- VRBA, Milan (ed.). *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, 185 s. ISBN 978-80-87146-78-1.
- ZÁRYBNICKÁ, Jana; SCHELLE, Karel. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 s. ISBN 80-741-8061-1.

Články a internetové zdroje

- BAČOVSKÝ, Petr. *Stručný průvodce pojištěním D&O*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, č. 4/2007, s. 7. ISSN 1802-4645.

- BARDONOVÁ, Kateřina. *K některým aspektům odpovědnosti člena statutárního orgánu v NOZ a ZOK*. In: OBCZAN: komunitní portál o rekodifikaci [online]. 26. 7. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <https://www.obczan.cz/clanky/k-nekterum-aspektum-odpovednosti-clena-statutarniho-organu-v-noz-a-zok>.
- BLÁHA, Karel. *K čemu je dobré pojištění*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, 4/2007, s. 8-9.
- BOGUSKÝ, Pavel. *Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku*. In: Obchodněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2013, roč. 2013, č. 11-12, ISSN 1213-5313. Str. 313.
- ČECH, Petr. *Náhrada škody dle nového občanského zákoníku*. In: Legal news [online]. Prosinec 2013, Glatzova & Co [cit. 2014-07-02]. Dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nahrada-skody-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku.pdf>.
- ČECH, Petr. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. In: Právní rádce. Praha: Economia a.s., 2007, č. 3, ISSN 1210 - 4817.
- DOSTÁL, Marek. *Krize nutí firmy k pojištění* [online]. In: Finmag. 23. 6. 2009 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/financni-poradenstvi/263210-krize-nuti-%EF%AC%81rmy-k-pojisteni>.
- ELIÁŠ, Karel. *Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů*, In: Ekonom: Týdeník Hospodářských novin. Praha: Economia, a.s., 1993, č. 17. ISSN 1210-0714.
- FÁRA, Ivana; TOMŠEJ, Jakub. *Velký třesk pro jednatele*. In: E15.cz [online]. 21. 8. 2012 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/velky-tresk-pro-jednatele-906733>.
- HÁMORSKÁ, Andrea. *Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci*. In: Obchodněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 9. ISSN 1213-5313. Str. 253.
- HAVEL, Bohumil. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. In: iPrávník [online]. 27. 8. 2013 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8578/o-kogentnosti-vyporadani-ujmy-a-ruceni-vlivne-osoby-ve-svetle-noveho-soukromeho-prava.aspx#15.

- HOREŠOVSKÝ, Jan; NEKOVÁŘ, Jiří. *Daňové aspekty pojištění odpovědnosti členů statutárních orgánů („D&O“ pojištění)*. In: Daňový expert [online]. 1. 10. 2005, 1., 2005/5 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d9930v12807-danove-aspekty-pojisteni-odpovednosti-clenu-statutarnich/?search_query=\\$issue=17I5&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d9930v12807-danove-aspekty-pojisteni-odpovednosti-clenu-statutarnich/?search_query=$issue=17I5&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1).
- HRDLÍK, Martin. *Wrongful trading*. In: Ihned.cz [online]. 17. 5. 2013, 1. 11. 2013 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-59897310-wrongful-trading>.
- CHOBOTOVÁ, Monika. *Komparace modelů správy a řízení corporate governance*. In: Komplexní analýza aspektů corporate governance v podmínkách české ekonomiky: sborník příspěvků. V Opavě: Slezská univerzita, 2009, s. 41-46. ISBN 978-80-7248-498-0.
- JÜNGER, Josef. *Podniková správa obchodní společnosti*. In: Komplexní analýza aspektů corporate governance v podmínkách české ekonomiky: sborník příspěvků. V Opavě: Slezská univerzita, 2009, s. 1-6. ISBN 978-80-7248-498-0.
- KOFROŇ, Martin. *Pojistná smlouva se vrátila do občanského zákoníku. V Praxi se ale moc neprojeví*. In: Ekonom [online]. 4. 3. 2014 [cit. 2014-07-23]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-61767970-pojistna-smlouva-se-vratila-do-obcanskeho-zakoniku-v-praxi-se-ale-moc-neprojevi>.
- KOŽIAK, Jaromír. *Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách)*. In: Obchodněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554.
- KŘÍŽEK, Ondřej. *Pojištění vaší odpovědnosti aneb záchranná brzda*. IN: Statutární zástupce firmy, duben 2014, 2/14, ISSN 1805 2118.
- KUČEROVÁ, Dagmar. *Je odpovědnost jednatelů vůči firmě neomezená?* [online]. In: Podnikatel.cz, 9. 5. 2013, [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/je-odpovednost-jednatelu-vuci-firme-neomezena/>.
- LASÁK, Jan. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace*. In: Epravo. cz [online]. 13. 9. 2011 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>.

- LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Být, či nebýt po 1. 1. 2014 statutárním orgánem?(2)*. In: Statutární zástupce firmy. Srpen 2013, 4/13, roč. II. ISSN 1805 2118.
- MAI, Hartmut. *Allianz Global Corporate & Specialty – an introduction to D&O Insurance: Risk Briefing* [online]. © 2010 [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: http://blog.willis.com/wp-content/uploads/2014/06/Allianz_D_O_insurance.pdf.
- MELZER, Filip. *Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 24-27. ISSN 1210-6348.
- MENČÍK, Luděk. *Jste připraveni na právní spory?* In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, 4/2007, s. 6.
- MERVARTOVÁ, Jana. *Náhrada újmy v novém občanském zákoníku*. In: Pracovní právo 2013: pracovní právo a nový občanský zákoník: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Zámecký hotel Třešť 2. – 4. října 2013 [online]. © 2013 [cit. 2014-07-03]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/pracpravo2013/files/008.html>.
- OBERTO VÁ, Alica. *Postavení člena představenstva po rekodifikaci I*. In: Epravo. cz [online]. 4. 7. 2012 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/postaveni-clena-predstavenstva-po-rekodifikaci-i-83961.html>.
- PALABRICA, Raul J. *Directors and officers insurance*. In: Inquirer.net [online]. 14. 7. 2014 [cit. 2014-08-24]. Dostupné z: <http://business.inquirer.net/174621/directors-and-officers-insurance>.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malá náhled do osnovy nového občanského zákoníku*. In: Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 3/2011, s. 15-23. ISSN 1210-6348.
- PERREAULT, Stephen. *An Examination of the Market's Anticipation of Directors' and Officers' Liability Insurance*. In: International Research Journal of Applied Finance, vol. III., issue 4, april 2012, s. 435-451. ISSN 2229-6891.

- PLAVEC, Petr; GODALOVÁ, Tereza. *Úprava náhrady škody a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku*. In: Plavec & Partners, advokátní kancelář [online]. © 2012 [cit. 2014-06-18]. Dostupné z: <http://www.ppak.cz/novinky/uprava-nahrady-skody-a-nemajetkove-ujmy-v-novem-obcanskem-zakoniku/>.
- POH, Mui Hoon. *D&O Insurance – Do You Need It?* [online]. In: BTInvest.com.sg: A Personal Finance and Investment Arm of the Business Times. 15. 8. 2014 [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.btinvest.com.sg/specials/boardroom/do-insurance---do-you-need-it/>.
- POKORNÁ, Jarmila. *K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti*. In: Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: ASPI. 2008 s. 286-296. ISBN 978-80-7357-370-6.
- RUBAN, Radek. *K právní subjektivitě, povaze a jednání právnických osob*. In: Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, 2013, roč. 21, č. 3, s. 388-397. ISSN 1210-9126.
- SVOBODA, Jakub. *Co mění nový občanský zákoník pro klienty bank, pojišťoven a stavebních spořitelů*. In: Novinky.cz [online]. 26. 1. 2014 [cit. 2014-08-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/325008-co-meni-novy-obcansky-zakonik-pro-klienty-bank-pojistoven-a-stavebnich-sporitelen.html>.
- ŠPIRAKUS, Ivan. *Jak funguje pojištění profesní odpovědnosti?*. In: Investujeme.cz [online]. 22. 08. 2006 [cit. 2014-08-12]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/jak-funguje-pojisteni-profesni-odpovednosti/>.
- ŠPIRAKUS, Ivan. *Profesní odpovědnost: změníte svoji pojišťovnu?* In: Investujeme.cz [online]. 18. 10. 2006 [cit. 2012-08-12]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/profesni-odpovednost-zmenite-svoji-pojistovnu/>.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. In: XIX. Karlovarské právní dny: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: Leges, 2011., s. 174-185. ISBN 978-80-87212-77-6.
- TRAGANOVÁ, Martina. *Zadní vrátka pro firmy? Jistě* [online]. In: E15.cz. 20. 3. 2013 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/zadni-vratka-pro-firmy-jiste-967610>.

- URBÁNEK, Vladimír. *Jednatelé budou moci při řízení firem rozumně riskovat*. In: Kurzy.cz [online]. 13. 2. 2013 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/346952-jednatele-budou-moci-pri-rozeni-firem-rozumne-riskovat/>.
- WEINHOLD, Daniel. *Přísnost nezabrání škodě*. In: Corporate Life: časopis pro manažery a členy správních orgánů. 2007, roč. 1, 3/2007, s. 8-9.
- WOZNIAK, Robert. *Roberz Wozniak: Už i malé firmy si jistí rizika* [online]. In: E15.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-15]. Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/robert-wozniak-uz-i-male-firmy-si-jisti-rizika-1047666>.
- ZAVADILOVÁ, Tereza. *Podnikatelé táhnou pojistný trh* [online]. 13. 8. 2009 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/podnikatele-tahnou-pojistny-trh-36971>.

Akademické práce

- BUNDLE, Daniel. *L'assurance D&O: Analyse de l'assurance responsabilité civile des dirigeants de sociétés en droit suisse, comparée aux solutions en droits français et anglais*. Zurich: Schulthess, 1999, 362 s. ISBN 37-255-3936-7. Thèse de licence et de doctorat présentée à la Faculté de droit de l'Université de Lausanne.
- ČERNÝ, Adam. *Základní povinnosti a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti* [online]. Praha, 2010 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: is.cuni.cz/webapps/UKSESSION802218C563AF65FC768FF010F4F122A0/zp/detail/53530/7026860/. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, katedra obchodního práva. Vedoucí práce doc. JUDr. Ivanka Štenglová.
- HŘEBEN, Tomáš. *Pojištění profesní odpovědnosti*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra bankovnictví a pojišťovnictví. Vedoucí práce JUDr. Ing. Tomáš Křížek, MIM, LL.M.
- KAREL, Ondřej. *Pojistné právo v novém občanském zákoníku* [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/15/205.pdf>. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.

- LITVAN, Martin. *Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností* [online]. Praha, 2012 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: is.cuni.cz/webapps/UKSESSION802218C563AF65FC768FF010F4F122A0/zzp/detail/68981/7026628/. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, katedra obchodního práva. Vedoucí práce doc. JUDr. Stanislav Plíva, CSc.

Internetové stránky pojišťoven

- http://csobpoj.cz/cs/Stranky/CSOB_Pojistovna.aspx
- www.acegroup.com/cz-cz/
- www.aig.cz
- www.allianz.cz
- www.ceskapojistovna.cz
- www.hvp.cz
- www.koop.cz
- www.slavia-pojistovna.cz

Právní předpisy

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- Zákon č. 168/1999 Sb., o p pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
- Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Judikatura

- Aronson v. Lewis, rozhodnutí Supreme Court of Delaware č. 473 A.2d 805, 812 z roku 1984.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1082/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 433/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009.

Ostatní

- AIG. *D&O pojištění – CorporateGuard* [online]. © 2013, poslední aktualizace 2. 7. 2014 [cit. 2014-08-16]. Dostupné z: http://www.aig.cz/proc-D%26O-u-AIG_878_435723.html.
- AIG. *Za úpadek firmy bude od Nového roku nést přímou finanční odpovědnost její vedení* [online]. In: Opojištění.cz. 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://m.opojisteni.cz/produkty/pro-firmy/za-upadek-firmy-bude-od-noveho-roku-nest-primou-financni-odpovednost-jeji-vedeni/>.
- ALIGNED Insurance. *D&O Insurance Explained: D&O Insurance aka Directors and Officers Insurance Explained* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: <http://www.alignedinsuranceinc.com/do-insurance/>.
- ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Výroční zpráva 2012* [online]. © 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/www/cap/images/o-nas/vyrocni-zpravy/2012.pdf>.
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Tab. č. 1 Počet a struktura pojišťoven* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-08-19]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/pojistovny/poj_ukazatele_tab01.html.

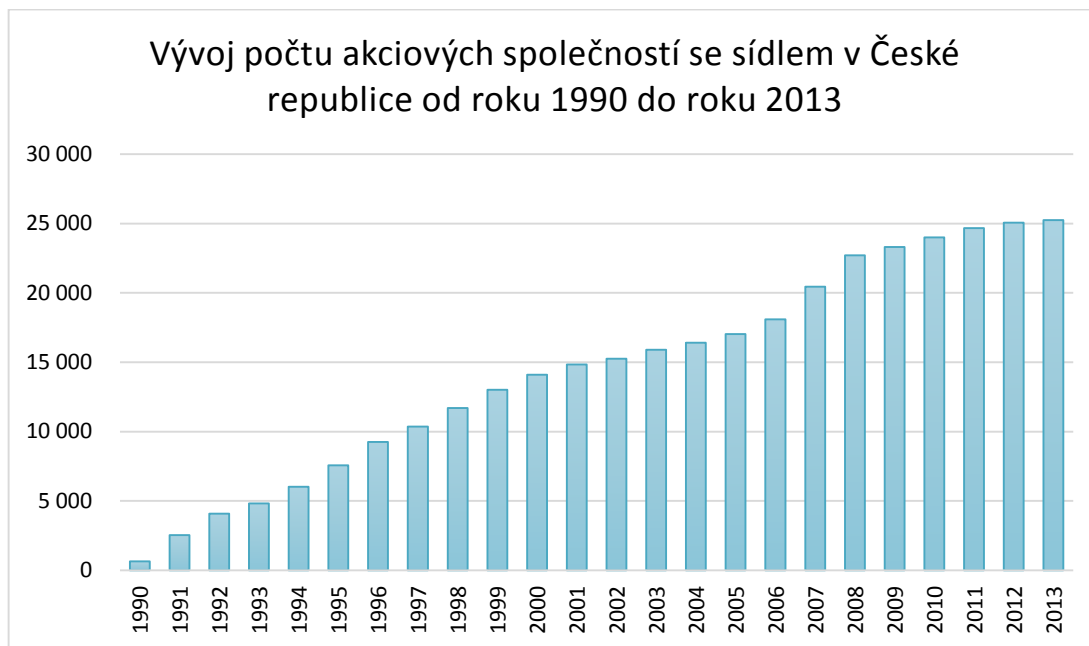
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Organizační statistika - časové řady: Ekonomické subjekty se sídlem v České republice podle právních forem, institucionálních sektorů a počtu zaměstnanců (stav k 31. 12.)* [online]. 12. 2. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/res_cr.
- DTEST, O.P.S. *Pojištění v novém občanském zákoníku*. In: dTest: komplexní servis pro spotřebitele [online]. 7. 3. 2014 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://www.dtest.cz/clanek-3519/pojisteni-v-novem-obcanskem-zakonikux>.
- *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)* [online], 598 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- *Důvodová zpráva k ZOK* [online], 92 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.
- INSIA. *Základní informace o D&O* [online]. © 2014 [cit. 2014-08-17]. Dostupné z: <http://www.predstavenstvo.cz/zakladni-informace-o-d-o.html>.
- *Manažeři a pojištění odpovědnosti v Německu* [online]. In: Opojištění.cz převzato z [Versicherungsjournal.de](http://www.versicherungsjournal.de). 18. 12. 2013 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://m.opojisteni.cz/produkty/pro-firmy/manazeri-a-pojisteni-odpovednosti-v-nemecku/>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Akciová společnost*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/akciová-spolecnost/>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení: Majetková újma (škoda)*. In: Nový občanský zákoník [online]. © 2013–2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/majetkova-ujma-skoda/>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Nový zákon o obchodních korporacích* [online]. 2013, 12 s. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/informacni-brozury/>.

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Obecná část občanského zákoníku* [online]. 2013, 20 s. [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/informacni-brozury/>.
- RESPECT, a.s. *Pojištění odpovědnosti za škodu členů statutárních orgánů* [online]. © 2008 [cit. 2014-08-22]. Dostupné z: http://www.respect.cz/produkty/pojisteni_odpovednosti/odpovednost_statutarnich_orгану.html.

Přílohy

Příloha č. 1

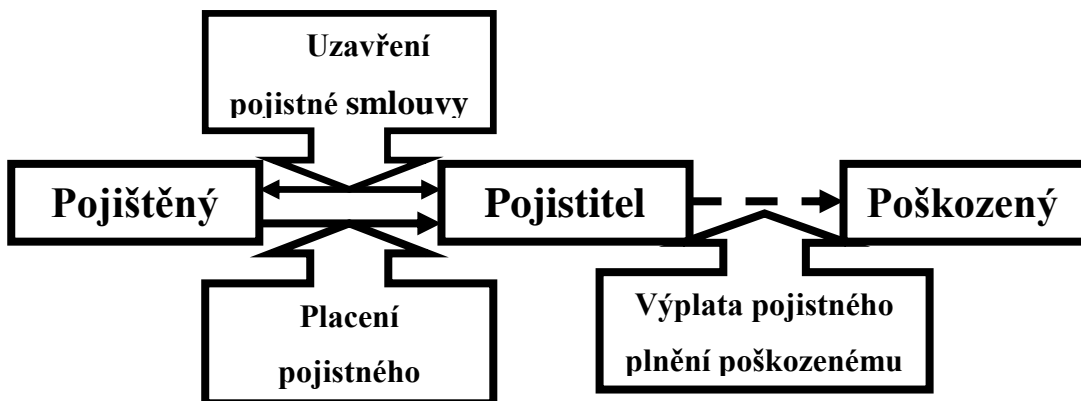
Graf č.1: Vývoj počtu akciových společností se sídlem v České republice (1990 – 1992 Československé republice) v období od roku 1990 do roku 2013 (údaje vždy k 31. 12. daného kalendářního roku)

Zdroj: Český statistický úřad. *Organizační statistika - časové řady: Ekonomické subjekty se sídlem v České republice podle právních forem, institucionálních sektorů a počtu zaměstnanců (stav k 31. 12.)* [online]. 12. 2. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/res_cr; vlastní úprava.

Příloha č. 2:

Schéma č. 1: Subjekty pojištění odpovědnosti za škody

Zdroj: HŘEBEN, Tomáš. *Pojištění profesní odpovědnosti*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra bankovníctví a pojišťovnictví. Vedoucí práce JUDr. Ing. Tomáš Křížek, MIM, LL.M. Str. 58.

Resumé

Tématem předkládané diplomové práce je pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti a jejím cílem je zanalyzovat tento pojistný produkt a zhodnotit možnosti jeho využití v tuzemských podmínkách. Toto téma je aktuální jak v souvislosti s nedávnou finanční krizí, tak i s ohledem na rekodifikaci českého soukromého práva, v jejímž důsledku je na členy orgánů akciové společnosti při výkonu jejich funkce kladeno ještě více nároků a především nebezpečí případného ručení za závazky společnosti dle ustanovení § 68 zákona o obchodních korporacích představuje pro členy orgánů akciové společnosti opravdu velkou hrozbu.

Pro pochopení nebezpečí, před kterým má toto pojištění chránit, je nejprve v první kapitole věnován prostor základním charakteristikám akciové společnosti a především povinnostem členů orgánů akciové společnosti, které tato práce rozlišuje na fiduciární (povinnost péče řádného hospodáře, povinnost loajality, povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence, povinnost osobního výkonu funkce) a tzv. „technické“ povinnosti. V následující kapitole je poté stručně rozebrána právní úprava odpovědnosti za škodu a náhrady škody, přičemž je na tuto problematiku nahlíženo hlavně optikou členů orgánů akciové společnosti. Na třetí kapitole, která je věnována pojištění odpovědnosti za škodu – jeho konstrukci, charakteristikám a druhům – jakožto jednomu ze základních typů neživotního pojištění, poté navazuje stěžejní část této práce, ve které je podrobně rozebíráno pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti. Ve čtvrté kapitole je tedy nejdříve analyzována konstrukce předmětného pojistného produktu – subjekty pojištění, rozsah pojistného krytí, výluky z pojistné ochrany, pojistné, pojistné plnění a další specifika tohoto pojištění. Poté se tato práce zabývá pojištěním odpovědnosti členů orgánů akciové společnosti v zahraničních podmínkách – jeho oblíbeností a pojistnou praxí týkající se tohoto pojistného produktu v jiných státech. Na konec je ve čtvrté kapitole prostudována aktuálně dostupná nabídka předmětného pojištění na tuzemském pojistném trhu. V závěru této práce jsou poté prezentovány ucelené poznatky a osobní závěry ohledně pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti a jeho praktického využití a je zde předestřen i očekávaný budoucí vývoj tohoto pojištění.

Summary

The topic of the submitted diploma thesis is the directors and officers liability insurance of members of a joint stock company bodies and its aim is to analyze this insurance product and to evaluate possibilities of its use in domestic conditions. This theme is topical because of the recent financial crisis as well as with regard to the recodification of the Czech private law which resulted in demanding more requirements on members of a joint stock company bodies during performance of their office and most importantly the danger of guaranty for obligations of company in accordance with the provision § 68 of the law on commercial corporations constitutes a really big threat for members of a joint stock company bodies.

In order to understand the dangers from which the insurance should protect, first of all the first chapter is dedicated to basic characteristics of joint stock company and mainly to duties of members of a joint stock company bodies which are divided into two groups in this thesis – fiduciary duties (duty of due care, duty of loyalty, duty of secrecy, prohibition of competition, duty of personal performance of office) and so called “technical” duties. In the next chapter there is briefly examined the legislation of liability and compensation for damage where these issues are consulted primarily by the perspective of members of a joint stock company bodies. The third chapter which is dedicated to the liability insurance – its construction, characteristics and types – as one of fundamental kinds of non-life insurance, is followed by the principal part of this thesis where the directors and officers liability insurance of members of a joint stock company bodies is examined in detail. At first the construction of the concerned insurance product is analyzed in the fourth chapter – subjects of insurance, extent of coverage, exclusions, premiums, insurance benefits and other particularities of this insurance. Afterwards this thesis deals with the directors and officers liability insurance of members of a joint stock company bodies in foreign conditions – its popularity and insurance praxis in other countries. The throughout examined offer of concerned insurance which is currently available on the domestic insurance market can be found at the end of the fourth chapter. Complete findings and personal conclusions regarding the directors and officers liability insurance of members of a joint stock company bodies and its practical use are presented in the end of the thesis and there is also proposed an expected future evolution of this insurance.

Název – Title

Pojištění odpovědnosti za škodu členů orgánů akciové společnosti – D&O (directors and officers liability) insurance of members of a joint stock company bodies

Klíčová slova – Key words

Pojištění odpovědnosti za škodu členů statutárních orgánů a dozorčích rad – D&O (directors and officers liability) insurance

Pojištění odpovědnosti – Liability insurance

Náhrada škody – Damages

Péče řádného hospodáře – Duty of due care

Povinnost loajality – Duty of loyalty